

**AZ ASSZONY,
AKI SZERETNI AKART**

REGÉNY

**IRTA
FORRÓ PÁL**

**BUDAPEST
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-34-3 (online)
MEK-13437

TARTALOM
AZ ASSZONY, AKI SZERETNI AKART
A VÉDŐBESZÉD
A TÁNCOSNŐ

AZ ASSZONY, AKI SZERETNI AKART

I.

Az asszonyok a parton álltak és várták a bárkákat. Az öregek piszkosak voltak és rongyosak, szoknyájuk tele zsirfolttal, óbégattak, sopánkodtak, a gyermekeket szidták, akik összepofozkodtak, vagy irtózatosan összemaszatolt arccal a vacsora után bögtek. A tenger untalanul felrohant a partra, a dagály irtózatos erővel görgette a hullámokat, a víz sötét, szürke, mogorva volt. Esőre állt.

A fiatal leányok és asszonyok külön csoportba verődtek. Viháncolva bujtak össze és folyton nevettek. Valamennyi kicsipte magát egy keveset. Mindegyik hajában volt egy virág vagy szalag és a szoknyájuk, ingválluk tisztára volt mosva. A szemük csillogott az életkedvtől. Harmadnapja, hogy a férfiak kimentek a tengerre és estére kellett megérkezniök. Ez volt az utolsó, a befejező nagy fogás, melynek sikerétől függött a menyasszonyok házassága és a házasságok nyugalma. Husz bárka uszott a tengeren, vagy nyolcvan férfi feszítette a hálót, igazgatta a vitorlákat, nézte és figyelte a végtelen vizet. És közöttük csak egy nő. Egy fiatal, tizenhétéves leány. Erős és egészségtől duzzadó. A szeme fekete, jókedvtől fénylő. A haja megkuszálva az arcába csapzott. A hajó orrában ült és egy hatalmas kenyeret szeletelt. Azután apró dobozokból sózott halat, gyümölcsöt keresgélt elő és egy megfordított vizes hordó tetejére terítette az egészet.

- Pierre! - mondotta halkán.

A legény, akihez szólt, a vitorla rudjához támaszkodott és merőn a tengert nézte. Nem hallotta, hogy szólították és meg sem mozdult.

- Pierre! - szólt újra hangosabban és sértődötten a lány.

A legény megrezzent, átugrott néhány padot és a leány mellett termett. Az pedig duzzogva fordult el tőle:

- Mindig másra gondolsz, sohasem jár itt az eszed. Mit bámultál megint?

A legény karjával a láthatár felé mutatott:

- Oda nézz... nem látod még?

A láthatáron, ahol a tenger fehéren fodrozódott a holdfényben, valami nyugtalan árnyék jelent meg. Egy fekete tömeg, melynek testéből hirtelen két vakító, tüzes szem meredt elő. Azután újra kettő. S végül mint egy Oceánból kiágaskodó csodálatos, fénylő szörnyeteg, feltűnt a gigantikus gőzhajó. Száz meg száz kivilágított gömbölyű ablaka úgy szikrázott, mint megannyi óriás gyémánt. A szél muzsika hangját hozta a bárkák felé. Vad, nyugtalan néger muzsikaszót. A bárkán kimerült, fáradt, rongyos férfiak nyujtóztak el a vizes, kemény padokon, de fent a hajón, néhány méternyire tőlük, illatos asszonyok kacagva táncoltak frakkos férfiakkal és a pincérek Kalifornia legszebb és legzamatosabb gyümölcsseit, Páris legizesebb édességeit és London legfinomabb likőreit hordozták körül ezüst tálakon. Hirtelen vad, kiméretlen széles fénysugár vakította el a halászokat. A hajó nagy reflektorát rájuk vetítették és most káromkodva, megvakulva, tehetetlenül vergődtek.

- Most röhögnek rajtunk! - mormogta Pierre.

A leány közelebb bujt hozzá:

- Mindig rólok beszélsz, a nagy hajókról. Többet gondolsz velük, mint velem! - Keze felkuszott a férfi hajához és megsimogatta. A legény csendesen válaszolta:

- Ezt nem érted, Cathrine... Volt egy barátom, a *Delían* szolgált. Szép fiu volt, tiz évig járt Marseille és Cairó között. De volt Indiában, Japánban, Délamerikában. Csodákat látott. Ha néha összetalálkoztunk, két napig nem állt be a szája!

- Hazudozott!

- Nem. Fényképeket is mutatott. Meg mindenféle emléket. És egyszer egy öreg amerikai nő beleszeretett. Magával vitte a farmjára. Feleségül ment hozzá. Most borzasztó gazdag. Küldött nekem egy képeslapot. Lóháton van lefotografálva.

- Irigyled?

- Igen! Néha azt gondolom, nekem is matróznak kellett volna lennem. Nem élet ez a mienk. Mire vihetem? Örökké kinlódni, más kutyája lenni.

- Ne káromold az Istent, Pierre. Örülj annak, hogy most is jó fogást csináltunk!

A férfi vállat vont:

- Nem az enyém. A vállalkozóé. Mit kapunk mi? Több részesedést, egy kis borraivalót!

A leány rosszkedvűen, majdnem sirva huzódott el a férfitől:

- Nem szeretsz, mindig máson jár az eszed!

Pierre majdnem ingerülten válaszolt:

- Ostoba! Azért miért ne szeretnék?

- Akkor csak rám gondolnál. Én is mindig csak rád gondolok. A tengerre is utánad mentem. Az egyetlen leány vagyok, aki merészkedett. Mindenki gunyol, csufolnak, hogy a szeretőd vagyok, hogy bolond vagyok, amiért ennyire mutatom, hogy szeretlek! És te nem is törődsz velem. Morogsz, rosszkedvű vagy, másfelé szeretnél menni.

A gőzhajó már tovább ment, a bárkák sötétben siklottak előre. Elöl haladt Pierre bárkája és utána jöttek hosszú sorban a többiek. Az emberek megint felvidultak, többen harmonikázni kezdtek. Az egyik ugratva, teli torokkal átkiáltott Pierre bárkájába:

- Hej, mit csináltok ti ott a sötétben? Gyujtsatok lámpást, mert még eltéved a kezetek, meg a szátok!

- Ajaj, ezeknek jó, - tóditotta egy másik. - Ezek már együtt vannak. Nekünk még vagy három óra hosszát kell teljes széllel mennünk, hogy az asszonyokhoz érjünk!

- Hát én meg inkább visszafordítanám a vitorlámat, ha arra gondolok, mennyit fog megint karattyolni az anyjukom! - szólt közbe egy harmadik. - Higyjétek el, csak a tengeren van nyugalma az embernek. A vízzel, meg a halakkal sohasem veszem össze.

Az eredményről beszéltek.

- Na, néhány hónapig megint döglődhetünk - jegyezte meg az egyik - és azután kezdetjük előlről az egészet! - Többen dűnnyögtek, inkább megszokásból, mint komoly haraggal. Régen beletörődtek már a nyomoruságba, életük, gondolkozásuk, mind ehhez idomult. Nem hittek megváltó csodákban és voltak közöttük sokan, akik megvoltak elégedve sorsukkal és boldogok is voltak. Napfény, egy marék pipadohány, egy kis sózott hal, néha egy kis bor és leányokkal való hancurozás, betöltötte egész életüket, amely kevés szavu, hallgatag és titokzatos volt. Fecsegő városi emberek meg sem értik ezeket a különös embereket, akik hetekig vannak

egyedül a tengerrel, nem beszélnek néha naphosszat egy szót sem, csak fekszenek, vagy az evezőpadon ülnek és bámulják az eget, a felhőket és a végtelenbe vesző vizet.

- Marinet legalább ötvenezer frankot keres rajtunk az idén! - szólt megint az egyik.

- A bitang, uzsorás! - káromkodta el magát egy mocskos szakállu, övig meztelen alak. De ez a káromkodás is erőtlén volt. Ugy is tudták, hogy ezen nem lehet változtatni, csak úgy megszokásból morogtak, lázongtak, minden meggyőződés nélkül. Marinet a vállalkozó volt, a gazda, akinek szolgálatában álltak. Gyűlölték, de rászorultak és félték tőle. Csalónak nevezték és mikor lehetett, viszonzásul ők is becsapták.

Távolról apró fényfoltok gyulladtak ki.

- Az asszonyok tüzet gyújtottak a parton! - jegyezte meg Pierre.

A leány hirtelen szenvedélyesen a nyakába borult a férfinak:

- Szeress! - mondotta és a könnyei végigfolytak Pierre arcán.

Pierre csodálkozva nézett végig rajta:

- Mi bajod van?

- Szeretnék visszamenni veled a tengerre... messze, lakatlan szigetekre! Hogy csak veled legyek! Egyedül.

- Bolond vagy!

Cathrine hevesen zokogott:

- Nincs szived, Pierre, sohasem fogsz megérteni!

A férfi dühös lett:

- Ne bögj már... mit akarsz még? Hiszen tudod, hogy szeretlek. Más lányra rá sem nézek.

A partról visitás, kiabálás hallatszott és a férfiak visszaordítottak.

- Hooóó! Hahó! - hallatszott. És neveket kiabáltak össze-vissza. A bárkák orrán felgyújtották az acetilén-lámpákat. Az asszonyok izgatottan számolgatták a lámpákat.

- Mind itt vannak! - ujjongtak. És mindegyik a maga párja nevét sivitotta. A gyermekek fölkapaszkodtak a hullámtörő tetejére és égő fagalyakkal integettek. A férfiak bögtek, tülköltek, vastányérokot ütögettek egymáshoz. Mint a vadászatról hazaérkező ősemberek, primitív hangokkal, ugrálásokkal jelezték, hogy az ut eredményes volt és hogy nincsen baj.

- Itt a hal! - ujjongtak a nők. A vezérbárkán kitűzték a piros-sárgafoltos lobogót.

Nagyszerű zsákmány.

- Hála a szüz anyának... Hála a boldogságos szüznek! - motyogta egy öregasszony. És keresztet-vetve térdrehullt a parti sziklán álló Krisztus-feszület előtt és hangosan imádkozott. Erre a többi asszony és leány is térdreborult és most mind hangosan, éneklő hangon imádkoztak.

A bárkák a parthoz értek és a férfiak megilletődve lehajtották fejüket, mikor az imádkozó asszonyokat látták. Érezték, hogy ez az ima szerelmi vallomás, hiszen értük remegtek és az ő hazaérkezésüket köszönik meg az Urnak az asszonyok. Most mindegyik jó volt és meghatott. Pierre magához vonta és átölelte a leányt:

- Köszönöm, hogy velem jöttél, Cathrine!

II.

Charlotte anyó felrezzent a kopogtatásra:

- Te vagy az, Pierre? - kérdezte.

Felöltözve ült a konyhában, a régen megfőtt ételek a fazékba kocsonyásodva álltak az asztalon.

Pierre kedvesen duzzogott:

- Oh, hát le sem feküdt, ébren várt engem? Még hirbe hozom, hogy szerelmes belém!

Charlotte nevetett és a gyertyával Pierre arcába világított.

- Jó egészségben jöttél meg, hála a Boldogságos Szűznek, aki vigyázott rád. Hát milyen volt a fogás?

- Megjárja, Charlotte anyó.

Az öreg asszony rosszalólag csóválta fejét:

- Leányt vittél magaddal, másutt járt a fejed. Te kerültél a hálóba, Pierre. De hát így van az rendjén. Cathrine derék leány és hát... három nap alatt kitapasztalhattad, hogy hozzád illő-e?

Nevetett, rossz, sárga fogai kilátszottak a szájából.

- Engem ugyan elnászpángolt volna az én öregem, ha eszembe jutott volna arra kérni, hogy vigyen a tengerre, a halászatra! De a mai fiatalok mohók, hevesek, mindig csak szerelmeskednének. Hej, bizony, a falu sem az, ami régen volt. Jön már ide Páris... jön ám!

Pierre nevetett:

- Már megint Párisról beszél?

Az öreg asszonynak felragyogott a szeme:

- Levelet kaptam a gerlicémtől. Ujságokat küldött és fényképet. Jaj, de gyönyörű. Megmondtam én már kéthónapos korában, amikor szoptattam, hogy csodaszép leány lesz. De adtam is neki olyan tejet, hogy a doktorok a csudájára jártak. Meg aztán... szép asszony voltam én magam is, amikor Párisba vittek dajkának.

- De hiszen nem maga volt az anyja neki!

- De azért a tejjel átszivta a szépségemet is. A tápláléktól jön az. Itt a levél. Azt írja, hogy már miniszterek járnak a szalonjába és hogy mindenki szerelmes belé. Az ujságban is úgy irnak róla, hogy a: gyönyörű Yvette. Benne van a fotografiája is, de azon bizony nagyon ronda a szentem, mert az ujságpapíron elmaszatóldott a képe. De a párisiaknak így is tetszik, mert hát ismerik elevenben és odaképzelik a kép helyére. Hires nő lett, nagy művésznő. És mégsem feledkezik meg az öreg dadájáról. Száz frankot küldött. Aranyban adta át a postás. Biztosan megmondta a feladásnál, hogy így adják ki nekem!

Pierre ásitott. Már századszor hallotta ezt a históriát, Charlotte anyó életének egyetlen büszkeségét, hogy dajkája volt Yvette Gontrannak, az Opera leghíresebb táncosnőjének. Mikor Yvette felcseperedett, Charlotte mint cseléd szolgálta tovább a családot, vagy husz esztendőt töltött Yvette mellett és most abból a kegydíjből éldegélt, melyet tőle kapott.

- Eh, az asszony csak asszony! - szakította félbe a végtelen szóáradatot Pierre. - Csak a rongy más, amit a testére aggat.

Charlotte összecsapta a kezét:

- Micsoda buta fickó! Hát tudod te mi az: asszony? Láttál te már olyat? Ezt a sok tehenet nézed annak, akik trágyaszaguak és a kezüket kimarja a só, a lábuk meg olyan, mintha agyagba égették volna? Jobb is, ha nem tudod, hogy mi a szép, finom bőri, illatos, selyembe öltözött asszony, mert akkor soha többé nem tudnál másra nézni.

A férfi szeme furcsán fénylett.

- Szeretnék egy olyat látni!

Charlotte gunyosan nevetett.

- Kellenél is neki, te fajankó. Egy ilyen faragatlan, piszkos fickó, akinek még egy jó nadrágja és cipője sincsen.

- Hát miféle férfiak szeretik az ilyen fehérnépet?

- Urak, előkelő városi urak!

- Olyanok, mint Marinet?

- Uram bocsá'! Marinet még a szolgájuk sem lehetne!

Pierre elgondolkozott. Egy pillanatig tünődve nézett, azután megkérdezte:

- És mit tudnak azok az urak?

- Ajándékokat visznek a nőknek... aranykarpercet és gyűrűket. Megfizetik a drága ruhákat. És gyönyörűen beszélnek. Mintha mindegyik pap volna. Csupa gyönyörűség, amit mondanak. Ugy rászáll az ember lelkére, mint az illat. Elkábit, megrészeget.

- És mind szerelmesek boldogak?

Charlotte anyó zavartan ühmögött:

- Hát azt nem... nem lehet éppen mondani. De ezt te nem érted. Náluk az a fő, hogy beszélnek erről, könyörögnek, védekeznek, sirnak, féltékenyek. Gyönyörű ez. Mindig a lelkükről beszélnek, meg más férfiokról és asszonyokról, akikkel boldogok tudnának lenni. Mert egyik sem leli a párját, annyira finom és tökéletes mindegyik.

Pierre vállat vont:

- Bolondokat beszél, Charlotte anyó!

Azután bement szobájába, de a küszöbön még visszafordult:

- Holnap kezdődik a munka! Eltart majd vagy három hétig. Mindig hajszolódunk. Mint a kutyák. Elkészültek a hordók tisztogatásával?

Charlotte bólintott:

- Minden együtt van. Só, hagyma, bors, prések, szeletelő gépek, szurok. A nagy asztalokat is felállítottuk a parton. Csak jó időnk legyen! Napfény kell, jó tüzes napocska a szárításhoz.

- Igen, napfény kellene! - dörmögte Pierre és még egyszer bólintott:

- Jó éjszakát!

Bement a szobájába s az ágya szélére ült. Jól esett ez a mozdulatlan nyugalom, a nagy biztonság, a szilárd butorok, a csend. Ablakán bevilágított a hold és a fák között messziről látszott a tenger. Izmaiban még bent remegett az elmúlt napok megfeszített munkájának izgalma s a fejében zavarosan keringtek gondolatai az életről, jövőjéről, Cathrineről!

- Három hét múlva a feleségem lesz!, gondolta, férj leszek, mint a többi. Cathrine is itt fog lakni Charlotte anyónál, várni fog a parton, takarít utánam, megvarrja dolgaimat, főzni fog és azután?

Pierre felállt, az ablakhoz ment és felsóhajtott: És azután?

Minden úgy lesz, amint volt, amint másoknál látja. Nyomor, veszekedés, éhes és piszkos gyerekek, az asszony elhervad, megcsunyl... Pedig ő másképen szeretne élni. Valami kinezza, gyötri, hajtja, hogy ne nyugodjon bele!

És e percben gyűlölte társait, az embereket, akikkel együtt él, akik barom módjára mindenbe beletörődnek, beleragadnak a nyomorba, elaljasulnak és magukkal huzzák azt is, aki menekülni szeretne közülök.

A hajó jutott eszébe, melynek fedélzetéről édes muzikaszó hallatszott és ahonnan láthatatlan asszonyok nevetését hozta el a szél. Azután Charlotte anyó furcsa meséjére gondolt, a gyönyörű asszonyokra, akik könnyezve hallgatják finom urak udvarlását, de nem boldogok, mert más férfiakra várnak! Vajjon milyen emberek lehetnek ezek? A férfiak, akiket remegve és szerelmesen várnak a városok tündérkisasszonyai?

Az ablakon halkán kopogtak.

Pierre felrezzent és kinyitotta az ablakot. Cathrine állt ott, nevetős-sírós arccal, szégyenkező, szerelmes zavarban.

- Ne haragudj Pierre... olyan rosszkedvű, haragos, szomorú voltál. Nem tudtam elaludni. Meg akartam kérdezni, mi a bajod?

A férfi homloka bosszus ráncokba szökött:

- Unom a nyafogásodat Cathrine. Nevetségessé teszel az emberek előtt!

A lány szeméből könnyek záporoztak:

- Oh szerelmes szent Jézuskám, így beszélsz hozzám? Inkább sülyedtünk volna a tengerbe... Igen... most már megmondom... én imádkoztam, hogy haljunk meg együtt, kint a vizen, mikor megcsókolsz, hogy ne hagyass el többé. Rossz vagy, nem érdemled meg, hogy ennyire szeretlek. Egyik lány sem szereti ennyire kedvesét. Veled mentem... az anyám kiköpött előttem... mégis veled mentem. Tudod, hogy otthon nincs már maradásom. Kinoznak, csufolnak, ujjal mutogatnak rám. Miattad van ez. Te pedig elkergetsz...

Pierre az ablakon keresztül a kertbe ugrott és becéző mozdulattal magához vonta a síró lányt:

- Buta vagy. Hiszen most is az esküvőnkéről gondolkoztam. A hordók átadása után fogjuk megtartani, ha Marinét kifizette a járandóságunkat. Három hét múlva a feleségem leszel.

A leány sirása édes, csiklandós nevetésbe csapott:

- Igazán? Édes... ne haragudj, olyan bolond, boldogtalan, szerelmes vagyok! És senkim sincsen a világon, csak te, Pierre!

És csókolta forrón, alázatosan a férfi arcát és kezét. Az viszonzta a csókokat és azután szeliden eltolta a leányt:

- Menj haza, Cathrine, holnap sok dolog lesz. Pihened kell!

A lány szemébe újra könnyek szöktek, de nem mert tiltakozni.

- Igen, megyek, jóéjszakát Pierre!

Csendesen megfordult és lassan, szomorúan elhúzódott a fák között. Mikor már jódarabot ment, megfordult s mikor látta, hogy Pierre már nem áll a kertben és nem láthatja őt, leült egy kerítés tövébe és keservesen sirt. Egy kutya dühösen felvonított a palánk mögött és nekiugorva a deszkafalnak, mérgesen ugatott. Az is el akarta üzni.

III.

A parton egymás hegyén-hátán vonaglott, ficánkolt a rengeteg hal. A hálóból, bárkából egyre szórták őket a fővenyre. Üveges szemükkel rémitően bámultak a levegőbe, tátongtak a szájukkal és kinlódva csapkodtak a farkukkal. Méternyi magasra vetették fel magukat s a levegő megtelt émelyítő illatukkal. Az asszonyok, gyerekek bunkókkal estek nekik és ütötték-verték a reszkető, haldokló állatokat vidám nógatással. A vér kifreccsent a megrepedezett pikkelyek alól, a hasak felszakadoztak és a kopoltyukon véres tajték jelent meg. Most már vérben gázoltak az emberek és virtuskodva, kipirulva unszolták a bárkákon állókat:

- No még! Ide öntsétek, majd mi ellátjuk a dolgukat!

Dühösen, lelkesen bunkózták a halakat, nem éreztek semmi megdöbbenést, szánalmat a sok kihunyó élet láttán. Az egyik hatalmas tőkehalnak sikerült visszavetnie magát a vízbe. Káromkodva, izgatottan tizen is ugrottak utána, elkapták a sekély vízben és az egyik halász farkánál fogva felkapta, meglóbálta és teljes erejével a sziklához csapta.

- Ez sem fog többé ugrálni!, röhögött elégedetten.

Néhányan már megkezdtek a halak boncolását. A hasuk mentén felvágták, kimosták és hagymát, gyömbért, babérlevelet tömtek bele. A legtöbbjét azonban csak úgy egészében egymás mellé rakták száradni. Magasra feszített köteleken lóbálták őket, hogy a szél minden oldalról átjárja. Az asszonyok a hordókat vizsgálták és a halakat válogatták és osztályozták.

Cathrine könyökig véresen Pierre bárkája mellett állt. Ki volt hevülve, az orrcimpája remegett, a karja olyan volt, mintha bronzból öntötték volna és a melle, csipője, mint az ősszonyé. A férfi kedvtelve nézte a szép leányt, a vidám lárma, a munka nagy lendülete az ő vérét is megszilajította, erősnek, boldognak érezte magát. Most mind, az egész falu, mintha nászát tartotta volna a tengerrel, nagy, meghitt szövetségbe olvadtak egybe a vidáman csapkodó, napfényben aranyló vízzel, amely barátjuk és oltalmazójuk lett. A tenger, a drága, áldott tenger nem hagyta el őket. A szemük hálásan simogatta végig a partra kifutó hullámokat, imádkozni tudtak volna hozzá és énekelni.

Ez volt az élet. A különös, rejtélyes, tizezernyi élőlény elpusztításából támadó élet, amely legyőzött minden rosszkedvet, lázadást, békétlenséget. A falu élt, nagy, eleven ritmusban mozdultak az emberek s a véres part olyan volt, mint egy óriási pogány oltár, melyen nem fogy ki az életért sikoltók áldozata.

Charlotte anyó is kijött a partra ezen a napon. Noha köszvény gyötörte a lábát, botjára támaszkodva kitipegett, ide hozta a régi évek emléke és a forró izgalom, amely a levegőben feszült. Belekotnyeleskedett mindenbe, tanácsokat adott, ócsárolta a fiatalokat, akik felületesek és rosszul végzik a dolgukat. Azután közvetlenül Cathrine mellett leült egy nagy, lapos kőre és figyelmesen nézte, hogy mint dolgozik a lány. Időnkint elégedetten bólintott, méregette a lány lábát, derekát, levetkőztette asszonyi szemmel és meg is mondta őszintén:

- Derék lány vagy, Cathrine!

A lány elpirult az örömtől. Az öregasszonyhoz sietett és hizelegve hozzásimult:

- Mit ér az, Charlotte anyó, ha az embert még sem szeretik!

- Ejnye már, ne mondj ilyen bolondokat!

A leány mohón, felgyulladva hajolt a vén asszony füléhez:

- Beszélte Pierre rólam? Mondta, hogy szeret?

- Hogyne mondta volna. Már meg is beszéltük, hogy jövő héten rendbe hozatjuk a szobát. Kimeszelik és még egy ágyat teszünk bele.

- Igazán? Ezt mondta?

És agyba-főbe csókolta az öregasszonyt.

Pierre nevetve kiáltott le hozzájuk:

- No, nézd a ravasz kis macskát, hogyan hizeleg jövődöbeli anyósának!

Charlotte anyó dévajkodva válaszolt:

- Óh a kutya, még hirbe hoz azzal, hogy én vagyok az anyja. Már hogy lennék anyósa Cathrinenak?

Pierre tovább csipkedte:

- Nem is anyóst akartam mondani, hanem sárkányt. Hétféjü, szigoru sárkányt, aki egyszerre bekapja az embert, ha a legkisebb rendetlenségen éri!

- No hiszen, még minden tagod megvan!

- Mert megszöktem idejekorán a tengerre. De a szegény Cathrine mindig otthon lesz. Egyszer bizonyosan fej nélkül találom!

Ezen azután nagyot, édeset nevettek. Cathrine pedig odahajolt Charlotte anyóhoz és úgy sugta:

- Nagyon jó lánya leszek, Charlotte anyó. Minden dolgot el fogok végezni. Csak legyen egy kis szivvel hozzám, dicsérjen Pierre előtt és mondja neki, hogy szeressen engem!

Az öreg asszony megértően bólogatott.

- Jó fiu ez a Pierre, csak kissé hóbortos. Amikor rájön, mindenféle butaságot beszél. De hát ez nem veszélyes. Meg kell várni, amíg elmulik a bolondórája. Akkor akár egy falat kenyérre fel lehet kenni, olyan jó. A szerelmét pedig hozzád kötjük. Van ennek orvossága. Tud ám az ilyen magamfajta öregasszony sok mindent!

Cathrine csak úgy ragyogott a boldogságtól:

- Jaj, de jó lesz! - ujjongott. És összecsókolta az öregasszony aszott kezeit.

- No, ne locsogjatok már! kiáltott rájuk Pierre. Így sohasem leszünk készen! - Cathrine fürgén ismét a munkához látott és csak úgy lopva, huncutul pislogott Pierrere. Már nem félt tőle. Bizott Charlotte anyó búbájosságában. Majdnem elnevette magát a boldogságtól arra a gondolatra, hogy ezentul hatalmában fogja tartani szerelmesét.

Charlotte anyó pedig nagy keservesen felcibálódott.

- No megyek, mondotta, itt csakugyan nem sok hasznomat veszitek. Szemétre való már az ilyen öreg portéka!

Azzal lassu, bicegő lépésekkel megindult a falu felé.

Mikor a háza elé ért, meglepetten látta, hogy egy ismeretlen parasztlány ül a padon. A feje bekötve, ruhája vakítóan tiszta és frissen vasalt. Charlotte csodálkozva nézte az ismeretlent, aki nem lehetett falujabeli, mert azok most kint dolgoztak a tengerparton és az idevalósiakat gyermekkoruk óta számon tartotta, megismerné őket egy mértföldről is.

A leány mellett kis gyékénykosár és egy papiroszsomag. Abból eszeget nagy finnyásan süteményeket. Charlotte csak meregette a szemét és az oldalát majdnem kifurta a kíváncsiság.

- Hahó, kiáltotta messziről, hahó! jövök már! Engem vársz?

A lány pedig erre a hangra felugrott, eldobta a csomagot, süteményt, az öregasszony elé futott és a nyakába hullott:

- Charlotte, szivecském, nem ismersz?

Az pedig állt, mint a csodát látó, zavartan, hitetlenül, boldogan és sirva. Egy pillanatig emlékei között keresgélt, elsápadt, elpirult és a mankó kiesett megremező kezéből:

- Yvette! sikoltotta el magát, édes kis Yvettem!

És sirva-nevetve cirógatta, csókolta az imádott lényt. Az öröm és izgalom erősebb volt a köszvényénél is. Magához ölelte és úgy vitte szinte karjaiban házához Yvettem. És közben részegen, türelmetlenül patakzott ajkáról a sok kérdés:

- Igaz ez? Csipj a karomba. Hogy jutott eszedbe... tiz év után felkeresni az öreg dajkádát... és így váratlanul... ilyen ruhában... jaj, hogyan szolgáljalak ki, hová tegyelek... nem neked való ez a nyomorult kis kunyhó!

- Már pedig én itt maradok. Nagyon sokáig leszek a vendéged.

Charlotte hitetlenül csapta össze kezét:

- Te? Itt, ebben a szegény, rozszant kalyibában? Aki márványfürdőkádban fürdesz minden reggel, selyempaplannal takaródzol és hetvenhétféle illatszerrel illatosítod magad, mielőtt elfogyasztod az angol reggelidet?

Yvette furcsán mosolygott. Különös, fanyar, fájdalmas mosollyal. Ha Charlotte anyó olvasni tudott volna ebben a mosolyban, elrémült volna. De az öröm és izgalom elhomályosították látását, elaltatták gyanakvását és csak a vidáman csengő szavakat hallgatta.

- Bolondnak tartsz, ugy-e, Charlotte? Pedig nem vagyok az. Tudod, elfáradtam. Borzasztó a város. És a fürdőhelyek sem különbek. Ott is reggeltől-estig öltözködés, flört, utálatos, könnyörgő, fenyegető férfiak ostroma. Mindig mindenütt ugyanaz a hajsza. És egyszerre eszembe jutott, amiről annyit meséltél. A kis halászfalu. Az éneklő, jóságos, egyszerű emberek és asszonyok. A napfényes tenger. Az erdő, a kolostor, a madarak... Mit tudom én? Minden... a csend... a pihenés... a magány!

Elnevette magát. Kárörvendő, gonosz nevetéssel:

- Senki sem tudja, hogy hol vagyok? Mekkora fognak nézni! Szinte látom az ujságokat: Büntény! Rejtelmes eltűnés! A beavatottak titokzatos szerelemről beszélnek! Ha-ha-ha! Ez a legjobb, Charlotte! Szerelmiregényt fognak sejteni. Pedig én sohasem voltam szerelmes. Soha.

Az öregasszonyt most fogta el először valami nyugtalanság.

- Nem voltál szerelmes? - kérdezte csodálkozva. - Hiszen...

Yvette félbeszakította:

- Tudom, hogy mit akarsz mondani. Hogy te is hoztál nekem és te is vittél tőlem illatos kis levélkéket és teát kínáltál a kis szalónban, ahol csak két személyre volt terítve. Kihallgattál suttogásokat, meglestél csókokat. És én mégsem voltam sohasem boldog. Komédia volt. Én gyülöltem a legjobban. De ezt te nem érted. Borzasztó ára van a sikernek, Charlotte. És most elfáradtam. Harminc éves vagyok. Bizony, akárhogy csodálkozol. Tudom, nem látszik meg rajtam. Istenem, ehhez értenek Párisban. A tánc megőrzi karcsúságomat és a budoárom kristályüvegei és festékdobozai még sok évre szóló fiatalságot rejtegetnek.

Szilajul megrázta fejét és heves mozdulatot tett:

- De ne beszéljünk erről. Ne kérdezz semmit, ne törődj semmivel. Tudod, gyermekkoromban is hányszor támadt különös szeszélyem. És addig toporzékoltam, sirtam, amíg meg nem tetted, amit akartam. Most ez jutott az eszembe. Itt akarok élni. Parasztlány leszek. A nevem Louise. És a rokonod vagyok. Az unokahugod. Árvalány. Rouenban szolgállok. Rossz a tudóm. Azért jöttem ide néhány hónapra. Gyógyulni. Meg kell esküdnöd Charlotte, hogy senkinek sem árulsz el. Ha elárulsz, soha többé szóba nem állok veled. Megtagadom azt is, hogy valaha ismertelek.

Charlotte anyó szédült, alig tudott dadogni:

- De hát mit tudok én adni neked? Hiszen magamnak is alig telik valamire.

- Azzal ne törődj. Pénzt kapsz tőlem. Veszél néhány tyukot, kacsát. És ne teketóriázz sokat. Egy pohár tej, kevés gyümölcs, méz, vaj, elég nekem.

- De a szobád... csak ez a kis nappalim van és ebben is laknak.

- Kicsoda?

- Pierre. Egy fiatal legény. Két hét múlva megnősül. A feleségét is idehozza.

Yvette dacosan vállat vont:

- Küldd a pokolba ezt a Pierret. Aludjon a szénapadláson. Vagy vegyen máshol lakást. Én itt maradok. Punktum.

A szeme haragosan villant, a hangja ugy pattogott, mint egy katonáé. Charlotte megrémült.

- De szivecském - siránkozott ügyefogyottan -, ne haragudj rám, hiszen én boldog vagyok, hogy itt vagy. Csak attól félek, hogy nem tudok eléggé kedvedben járni.

Yvette pajkosan, kirobbanó jókedvvel ölelte meg dajkáját:

- Bolond te... hiszen éppen ez az egyszerűség az, aminek én most örülök!

Egy létra volt az udvaron álló eperfához támasztva. Yvette felkuszott rajta, az ágak közé ült és szétnézett nyujtódzó, élvező mozdulattal.

- Milyen szép itt. Milyen nagyszerű a csend. Ez a legszebb és a legjobb a világon, Charlotte: a csend!

Behunyta a szemét és mélyen magába szivta az édes, friss levegőt.

Azután leszállt a fáról és kiadta a parancsot:

- Hozd rendbe a szobámat. Én addig elmegyek az erdőbe!

IV.

Babér-, mandula- és olajfák között ment egyre beljebb az erdőbe. Szélesend volt, a fűszálak, a virágok, falevelek elfulladva, szárazan és aléltan kókadtak a juliusi melegben. Halvány fénykődök szálltak fel a tisztásokon, az utra hullott száraz ágak recsegve porladtak el Yvette léptei alatt. Fáradt volt, homlokát könnyü verejték verte ki, de azért csak ment tovább. Mintha egy új világ felé igyekezne, melyet még ma okvetlenül el kell érnie. A nap átítatta bőrét, behatolt a vérebe, idegeibe és ott forrósodott furcsa bizsergéssel, életre pezsdítő feszüléssel.

Száz hely hívogatta, ahová kényelmesen leülhetett volna, de csak tovább hajszolta, nógatta magát. Messzire... még messzebbre... egészen távol, egészen egyedül!

A térde már remegett, a lélekzete elfult, a szive hevesen dobogott. S akkor szinte lehullott egy fa tövébe. Kimerülten és boldogan. Szenvedélyesen, zabolátlanul, minden érzékével adta oda magát az erdőnek. Vágyat, szerelmet, visszafojtott égő indulatokat... mind ide hozta őket, mint egy királyi zsákmányt, melyet rejtett az emberek előtt. Maga is megriadt, amikor így dusan és színesen felforrósult benne az élet és megrészegült az örömtől, hogy benne ennyi szépség, hangulat, fiatalság van. Szerelmes lett magába és könnyezett, hogy magányosan kell hordoznia ezt a sok kincset. Hidegnek és kegyetlennek mondják a férfiak, gyűlölik, mert romlást és szenvedést vitt csak az életükbe. És mint egy gyötrelmes vízió jelent meg szeme előtt Páris, a gyönyör, fény és bódult éjszakák városa, melynek ő, Gontran Yvette egyik halálos, végzetes virága. Hány férfi sirt előtte, mennyien lettek szerencsétlenek miatta! Mind szerelmet koldultak, mind a szívüket kínálták, hozták a város millió csábító szépségét, vitték párnás autókon, teli aggatták ékszerekkel és néki készültek a szalónok legszebb ruhái. És ő nem tudott szeretni. Mulatós, jó pajtás volt, de boldogságot nem vitt senkihez. A férfiak hiun és büszkén ültették maguk mellé páholyukba és az autón, mint egy ekzotikus, csodálatos virágot, melyet mindenki megbámult, mindenki irigyelt. De Yvette soha nem volt senkié egész lélekkel, szerelemmel. És azok lettek legboldogtalanabbak, akik kierőszakolták csókjait, mert ezek a csókok hidegek és kinzók voltak, nem ujjongott bennük az élet öröme, a fiatalság, nem volt bennük lélek, fénylő és drága szenvedély. De most, itt az erdőn!... Oh mennyi jóság van benne! Mindenkit szeret, mindenkit sajnál és senkitől nem akar semmit. Milyen értelmetlenek a férfiak! Pezsgős dáridókba vitték, zajos, nyugtalan mulatóhelyekre, a Riviera kábitó forgatagába, örök forgásba, káprázatok, színek, muzsikák, táncok és flörtök szüntelen örvénylésébe. Egyiknek sem jutott eszébe, hogy felragadja és vigye... messzire... egy eldugott kis halászfaluba, erdő és tenger magányába, hogy azt mondja: csak mi vagyunk! Mi ketten, két ember, és nekünk kell minden szépséget, hangulatot kitermelnünk magunkból, nekünk kell megtöltenünk ezt az erdőt és a végtelen tengert szerelmünkkel.

Lábai előtt megremegtek a fűszálak és elcsodálkozott, hogy mennyi fekete, piros és sárga bogár szaladgál fűgén a fűvön, a fák törzsein és hogy a látszólag mozdulatlan erdőben milyen izgalmas, eleven élet lüktet. Legyek zümmögtek, néha elrikoltotta magát egy madár és halk, surranó nesz hallatszott, amint a gyíkok a kövek közé menekültek. És néha messziről, a tengerpart felől, ahol a nagy munka folyt, idehangzott egy elmosódott kiáltás, férfi és asszonyi éneknek egy-egy foszlánya. Milyen különös a láthatatlan ember hangja! Csak a levegő remegése és mégis benne él az egész ember. A fájdalom, amely szívét marcangolja, az öröme, haragja vagy kétségbeesése elszáll hozzánk, és mi tudjuk, hogy dolgozik, sir, ujjong vagy az életet káromolja? És az Ur odafennt egész nap és éjszaka százmilliók hangját hallja az idők végtelenjében... De így, távolról, szép és megható az emberi hang. Nincs benne értelem, csak érzés. Talán így kellene szerelmet is vallani. Felüvölteni vagy kacagni. A szó csak egyéni lelemény, nyomorult dadogás. De egy sikoly, egy megrázó hívó hang, amelyet az őserdők és sivatagok hatalmas fenevadjai hallatnak nyári éjszakákon, mikor párjukat hívják, mennyivel szebb, ősbib és meghatóbb.

Mosolygott, hogy milyen furcsa gondolatai vannak. De olyan jó volt, hogy szabadon engedhette csapongani képzeletét és nem kellett félnie attól, hogy hirtelen rányit egy közömbös idegen, akivel érdektelen dolgokról kell óraszám fecsegni. És hirtelen féktelen öröm fogta el. Szabad volt! Felkiáltott örömeiben, hangosan nevetett és tapsolt. Valami nagyszerű, különös mozdulatot keresett, amellyel örömét kifejezze. És mint egy édes megnyilatkozás ötlött eszébe a tánc. A művészete, melyet imádott. Rajongó és hivatott papnője volt a táncnak és megvetette a tömeget, amelyről tudta, hogy a mozdulatok szépsége helyett csupán a test érzéki vonalait élvezik. De most itt, az erdő mélyében, visszatért a tánc ősi isteneihez, Pánhoz

és a hórákhoz, az ő erdei testvéreihez. Nekik akar táncolni, a napnak, a virágoknak és a pillangóknak. És egy szilaj mozdulattal ledobta magáról ruháját. Csak az inget hagyta magán, egy rövid kis selyeminget, mert a parasztruha alatt is ilyet hordott. S azután táncolni kezdett. Gyönyörű, vad, ujjongó táncot. A szellő libbenése, a virágok sóhajtása, az ágak bölintgatása volt ebben a táncban, az erdei tündérek elragadó pajkossága, manókkal való kergetődzése. Az egészség és szépség tánca volt ez, belenyujtódzás a fénybe, ölelkezés a fákkal, sziklákkal, tengerrel, őserővel. Imádság a földhöz és a végtelenhez! Szerelmi vallomás, amelyet nem lehetett sohasem elmondani férfiaknak, a nagy titok, mely gyötrődve várta mindig fel-támadását és most lelkesen köszöntötte az Életet!

És ekkor valami különös dolog történt. Látomás volt-e, vagy valóság? Felizgatott képzelete játszott csak vele? A fák közül két égő, kerekre nyílt szem meredt rá. Pán istené? Vagy leselkedő vadmacskáé? Egy pillanatig lélektelenül, megzavarodva, gyökeret vert lábakkal állott, azután ijedten felsikoltott és felkapta leszórt ruháit. Nem lehetett többé kétsége. Egy férfi volt, aki megleste.

Ott álltak szemtől-szembe, kölcsönösen ijedten és meglepetten. A férfi ostobán, halálos elcsodálkozással, a leány toporzékoló haraggal.

- Menj innen! - kiáltotta - takarodj!

- Milyen szép vagy! - mondta a férfi, de az ajka alig mozdult, csak úgy sóhajtotta a szavakat.

Alázatos volt, elbódult. A hatalmas, napbarnított őseember, akinek rettentő izmai kidagadtak karjain s a háta széles és tömör volt, mint egy bölényé, gyermekké együgyűsödött, aki el-ámulva nézett a csodára.

- Milyen szép vagy! - sóhajtotta mégegyszer.

De nem mert mozdulni. Megbénította a félelem és tisztelet. Nem tudta elképzelni, honnan került ide ez a gyönyörű leány és ez a titokzatosság óvatosságra intette. Ősi egyszerűségében hitt a babonákban, a mesék fantasztikus alakjaiban és úgy érezte, hogy most véle ilyen szokatlan, megfoghatatlan mesebeli dolog történt. Annyira őszinte és megható volt az elfogódottsága, hogy Yvette önkénytelenül elmosolyodott. A kezében egy vadrózsa volt, melyet tánc közben tépett egy bokorról. Azt most odadobta a legénynek:

- Nesze... néked adom! De most eredj innen!

A legény csillogó szemmel úgy nyult a virág után, mintha gyémántot szórtak volna ölébe. Megcsókolta és gyöngéd mozdulattal inge alá csusztatta.

- No, menj már! - nógatta a leány.

A legény egy lassu, vonakodó lépést tett hátrafelé. Azután visszafordult és remegő hangon megkérdezte:

- Látlak még? Szoktál erre járni?

A lány ránézett büvölő, furcsa tekintetével:

- Igen... még találkozni fogunk!

És egy ugrással eltűnt a bokrok között. A legény felindultan nézett utána még egy darabig. Azután lassan elindult a tengerpart felé.

V.

Pierret szemrehányással fogadták társai. Szidták, hogy annyi ideig maradt az erdőben, ahová ama bizonyos füvekért küldték, melyeket a halak füstöléséhez szoktak használni.

- Nékünk a nyelvünk lóg a melegtől, ő meg az erdőben hűsült és horkolt bizonyára! - berzenkedett az egyik.

- És milyen szemetet hozott! És ebből is keveset! Megbolondultál komám? Mi lelt?

- Olyan a pofája, mint a holdkórosnak. Talán beteg vagy, vagy a szerelmet szivtad nagyon a melledre?

Pierre egy ideig szótlanul tűrte a csipkelődést. Akkor azután nagyot ütött öklével a halszóó asztalra:

- Elég volt! Aki még egy szót szól, annak úgy betapasztom a száját, hogy menten kiköpi a fogait!

Ez használt. Ismerték bikaerejét, nem volt tanácsos ujjat huzni vele. Csak az öreg Jaques mormogta hangosan:

- A hencegő! Össze kellene fogni és megpofozni!

Pierre már nem figyelt rá, gyors, ideges mozdulatokkal csapkodta, forgatta a sós lébe áztatott halakat. Egyszerre egy kéz érintette.

- Miért haragszol, kedves?

Cathrine volt, aki némán, ijedten figyelte eddig szerelmesét.

Pierre rosszkedvűen elhuzódott:

- Ne bánts most, Cathrine!

A leány zavartan babrálta szoknyája szegletét. Látszott, hogy még szeretne valamit mondani. Pierre türelmetlenül szólt rá:

- No, mit akarsz?

- Ha így beszélsz... nem mondom meg!

- No, csak kivele, ne keríts ekkora feneket mindennek!

- Az előbb, amíg az erdőben jártál, itt volt a tisztelendő ur.

- És aztán?

- Megmondtam neki, hogy rendbe jöttünk és megkértem, hogy hirdessen ki bennünket.

Pierre fel sem nézett. Csak úgy maga elé mormogta: - Jó!

És akkorát taszított az asztalra rakott haltömegén, hogy az asztal felborult. Az emberek nevettek, Pierre káromkodott:

- Látod, mondtam, hogy ne zavarj ilyenkor!

Cathrine meghunyászkodva elkullogott. A többi lány vigasztalta:

- Mind egyforma cudar, komisz népség a férfii!

Délben, mikor mind a bográcsok köré telepedtek, Pierre tüntető daccal tovább dolgozott. Csak azért sem hagyta abba a munkát. Ne mondják, hogy más végzi el az ő részét. Örült, hogy magára maradt. Szüksége volt arra, hogy gondolkodjon és ne halljon maga körül közömbös

embereket orditozni. Ha ezek tudnák, hogy ő merre járt és milyen kalandja volt! És valami csendes megvetés lett benne urrá. Lenézte a többieket, az állatokat, ostobákat, akik nem tudják, hogy van valami megfoghatatlan, a dolgok fölé lendült csoda, amellyel találkozott. Mit tudnak ezek? Miről beszélnek? Miért élnek? Az ő élete más... titkokat tud, különb, kiválasztott ember. Valami történni fog vele. Nagyszerű, sohasem álmódott dolog.

Az inge alatt megcsiklandozta az odarejtett rózsát. Milyen jó volt ez. Odanyult, gyengéden megtapogatta. Csakugyan ott volt. Záloga, bizonyítéka annak, hogy nem álmódott. És a leány azt mondta, hogy újra találkozni fognak. Ki lehetett? Hogy került az erdőbe? És emlékében újra látta a táncot s a szíve hevesen dobogott. Édes, boldog szédület volt ez. Körülnézett, hogy nem figyelik-e? Akkor gyorsan egy hordó mögé rejtődzött és elővette a vadrózsát. Reszketett a vágtyól, hogy láthassa. Megcsókolta, megsimogatta minden levelét. Együgyű szavakat mondott neki. Szerelmeseket, mintha élő lény lenne.

- Pierre!

Valaki nevéen szólította. Megrezzent, a virágot gyorsan visszadugta inge alá, mintha szörnyű bűn leleplezésétől félne. Az asztalok között Cathrinet látta aggódva tipegni. Felállt, mogorván, ingerülten:

- Mit akarsz? Itt vagyok!

- Gyere kedves, elkészítettem az ebédet. Kihül a levesed.

- Nem vagyok éhes!

A leány nem tudta türtőztetni magát. Felcsuklott belőle a sirás. Pierre haragosan rivalt rá:

- A kutyafáját, ne bőgj mindig. Mi bajod van megint?

Cathrine fuldoklott a sirástól, alig tudta kinyögni:

- Egész nap rám sem nézel... ebédelni sem ülsz hozzám... egy kedves szót sem mondtál nekem. Bár meghalnék!

Az emberek messziről nézték őket. Látták, hogy Cathrine sir.

- A gazember! - jegyezte meg az egyik asszony, - hogy gyötri azt a szegény lányt.

- Ugy kell neki! - tóditotta a másik - megérdemli az a lány, aki bolond és a férfi után szalad!

Szidták Pierret, megállapították róla, hogy nincs ki négy kerékre.

- Meglátjátok, nem jó vége lesz ennek a fiúnak! - mormogta az öreg Jaques. - Van a nézésében valami, ami nem tetszik nekem. Alamuszi. Mindig másra gondol, mint amiről beszél.

- Hát nem irigylem Cathrinet, annyi szent! - szólt Pettersenné. - Pedig amugy csinos legény volna.

A lányok bólogattak:

- Az már igaz. Legcsinosabb a legények között! Titokban valamennyien szerelmesek voltak Pierrebe és örültek, hogy kinozta Cathrinet, mert irigykedtek rá. De egyben csodálkoztak és nem értették a dolgot: kit szeret ez az ember? Hiszen nem jár más szigetre, városba. Nem ismerhet más lányt. És ekkora derék szál legény csak nem lehet meg lány nélkül? Ki érti ezt? Mégis csak úgy lesz, hogy rájött a bolondja és ez most eltart néhány napig. Akkor majd rendbe jön minden. A legjobb ember is megvadul néha. Komisz az élet. Nem csoda, ha olykor megdühödik a legjámborabb halandó is. Legjobb békében hagyni. Jött, elmulik. Így van ez már.

No lám, máris észére tért. Amott jön Cathrinenel kézenfogva. Melléje ül és eszik. Nem rossz ember ez, csak megvadult. Talán a házasságtól fél egy kicsit. Vagy Marinetre mérges, amiért megint lealkudta az árakat. Vámokra, fuvarra meg a nagy konkurrenciára hivatkozott. Hogy nem adhat többet. Így sem nyer semmit az üzleten...

És most mind Marinetről beszéltek és egészen megfélemeztek Pierréről.

Alkonyatig dolgoztak s már estére harangozott a sánta Jean, mikor összefogódzva, énekelve és vaskos tréfálódzások közepette hazaindultak.

Cathrine gyengéden huzta Pierre karját:

- Olyan jó volna most veled kettesben sétálni!

Pierre meghatódott. Egy kis szemrehányást is érzett. Milyen jó hozzá ez a lány. És szép is. Az a másik, ki tudja? Talán csak kizsívja? Becsapja, megcsufolja, szívét elsorvasztja, vérének kiszívja. Hallott már gyakran ilyen nőkről. Virágot adott neki? Hát aztán? Azért tette, hogy kigunyolja. Sohasem lesz az övé. Soha. Milyen durván, haragosan kiáltott rá először. Később is csak azért mosolygott, hogy elvegye az eszét. S mikor látta, hogy mennyire szerelmesen, megbabonázva áll előtte, nevetve elszaladt. Vissza sem nézett, egy szóval sem hívta. Nem is fogja többé látni. Csak a tövist döfte belé, hogy szenvedjen és soha többé ne tudjon szabadulni tőle. Lám, Cathrine egészen más. Hűséges. Alázatos.

- Jól van - mondotta -, gyerünk a sirálysíklához!

Cathrine ujjongott örömeiben.

- Te drága, édes szerelmem! Mennyire imádlak...

S mint egy mohó kis állat, túlaradó boldogságában összecsókolta Pierret. Büszkén, kérkedő boldogsággal. Hadd lássák, hogy mégis csak szeretik egymást. Annyira kedves, vidám volt, hogy Pierre is felderült.

- Szaladj - mondotta neki -, majd megfoglak.

És nevetve, kergetődzve futottak el. Cathrine nagyokat sikoltott és lassította futását. Akarta, hogy a férfi elérje. Pierre lelkesen, jókedvűen iramodott utána. S amint előrehajtott testtel szaladt, a mellén kellemetlen szurást érzett. A vadrózsa tövise sebezte meg. Bosszusan odanyult és kivette a rózsát. S azután elhajította az utra. Valami dacos megkönnyebbülést érzett. Véle egyetlen lány se mókázzon! Ime, előtte a lány, akinek ura, parancsolója, istene! Így van ez rendjén!

A nap éppen a tengerbe szállt, amikor kihevülve, átölelkezve megálltak a sziklacsucson. A sirályok ríkoltozva szálltak fel fészkeikből, kétségbeesetten keringtek körülöttük, féltették fiókáikat. Izmos tömzsi testük valósággal surolta őket, amint vijjogva, támadóan, szinte nekik vágódtak. S a sziklafalra rákuszott piros lángolóval a leáldozó nap és minden piros volt, a tenger, a part, a fák, mint a vér és mint az öröm. A levegő édes volt és enyhe. Ilyenkor új erő szökik a fák törzseibe és a virágok illata fűszeresebb, bujább és bódítóbb, mint máskor. Vannak éjszakák, mikor megrészegszik a föld. Mikor a megrugdalt, megtaposott, emberhordáktól felturt, beszennyezett föld mélyéből új erők indulnak a fák és virágok gyökereihez és minden pusztításon, kinon, hervadáson keresztül elpusztíthatatlanul és gigászi erővel hatalmasodik fel az Élet!

Olyan jó volt átölelkezve ülni a sziklacsucson. A béke, boldogság és erő muzsikált fel a mélységből. És Cathrine századszor sugta: Szeretlek! Nem tudott többet mondani ennél a szónál, de a lelke, amely benne remegett, a szive, amely ott dobogott e szóban, nagy sugárpalástot borított rá, amelynek fénye betöltötte az éjszakát, elöntötte a tengert, felszaladt a mennyboltozatig és csillogóbbá tette a csillagokat és fehérebbé a holdat.

Igy ültek sokáig, összefonódva, mint egy szent fogadás, hogy soha többé nem válnak el. A sirályok megbékélten visszaültek fészkeikbe, a szellő ölükbe szórta távoli virágok szirmait s a halak vidám bukfencet vetettek, amint nagy erővel a hullámok fölé dobták magukat.

Hüvösödni kezdett. Pierre megborzongott.

- Gyerünk! - mondotta.

Hazakisérte Cathrinet. A kapuban mégegyszer megcsókolták egymást.

- Két hét múlva - mondotta Cathrine -, milyen jó lesz. Nem fogunk többé elválni.

És odahullt a fiu mellére.

- Ma este olyan boldog voltam. Imádkozni fogok a Szüz anyához, megköszönöm neki, hogy szeretsz és hogy jó vagy hozzám!

Beszaladt az udvarba. Pierre meghatottan nézett utána. Azután megfordult és lassan, eltűnődve ment vissza az uton. Most, hogy magára maradt, megint rászakadt valami különös nyugtalanság.

Legjobb lenne néhány pohár bort inni, gondolta magában, de a kocsmá ilyenkor zárva volt már.

Nem lehet lefeküdni. Valami titok rejtődik még az éjszakában, valaminek történnie kell még. A hold szinte kísértetiesen világította meg az utat. Elviselhetetlen, kínzó csend. Ha mulatni kellene, táncolni, vagy reggelig beszélgetni. Kár volt hazaengedni Cathrinet.

Ment, lehajtott fejjel előre és egyszerre megtorpant. A szeme szinte ijedten meredt az utra, amelynek szélén ott hevert az eldobott rózsa. A holdfényben olyan volt, mint egy vércsepp. Mint egy fehér királylány bágyadt, halvány rózsaszínű vére. Pierre lehajolt, felvette s érezte, hogy megremeg. Ment hazafelé, kezében a fáradt, elalélt virág. S most mesék keringtek körülötte, titokzatos, réghallott mesék, leszálltak a holdsugarán és kiterébélyesedtek lelkében. Arra gondolt, hogy ez a virág meg fog elevenedni, tündérlánnyá lesz, aki átöleli és megnyugtatja felzaklatott szívét. Olyan nagyon, olyan elevenen hitt benne és annyira akarta ezt, hogy szinte türelmetlenül és a csalódás ingerültségével toppantott lábával. Azután sóhajtott és fanyarul mosolygott:

- Megbolondultam! - mormogta magában.

A kertben, legnagyobb csodálkozására, Charlotte anyó várta. A ház ajtaja előtt ült elszunyókálva, de a legény lépésére felriadt.

- Végre... azt hittem, hogy már nem is jössz haza. Hét óra óta várok rád!

- Valami baj van?

- Nem. Csak nem mehetsz be a szobádba.

- Miért nem?

- Megjött az unokahugom. Árvalány. Marseillesből. Louisenak hívják.

- Mikor jött?

- Reggel. Csak úgy beállított. Itt találtam a kertben, mikor tőletek hazajöttem.

- Ugy?

- Igen. Kérlek, Pierre, ne haragudj.

- És a szobámba tetted?

- Nincs több ágyam.
 - Mért nem alszik veled? Olyan kényes dáma?
 - Városi lány lett. Elkényeztették. Kis időre jött. Addig majd megleszünk valahogyan. A szénapadláson is elalhatsz addig.
 - Mit csinál itt?
 - Semmit. Pihen. Városi ember örül, ha vidékre kerül.
 - Itthon ült egész nap?
 - Nem a... Mint egy vad kecskegida, nekiszaladt az erdőnek. Órákig kóborgott odafenn.
- Pierre megszédült.
- Szőke? - kérdezte és a hangja remegett.
 - Szőke! - válaszolta a vénasszony és elcsodálkozott. - Miért kérdezed?
- A fiunak elakadt a lélekzete, a padba fogódzott és lehunyta a szemét.
- Mi bajod? - kérdezte ijedten az öregasszony.
 - Semmi... sokat dolgoztam, későn van, nagyon elfáradtam! Jóéjszakát, Charlotte anyó!
 - Hát nem haragszol?
 - Nem haragszom. Jóéjszakát! Felbotorkált a létrán és hanyattfeküdt a szénán. De szemét elkerülte az álom.

VI.

Hajnaltól fáradtan, izgatottan mászott le a szénapadlásról. A ház mögé került a patakhoz és megfürdött. Ingét is kimosta, a haját megkefélte. Azután leült a kertipadra. A szive nyugtalan volt. Bonyodalmakhoz nem szokott életében ijesztően kavartak az események. Mindent meghányt-vetett magában. Tudta, hogy Charlotte anyó hazudott. Ez a lány nem Louise, nem cseléd lány. Ő látta az erdőben. Selyeming volt rajta. És az ösztöne megsugta az igazságot: Yvette jött el Párisból. A szép, bálványozott táncosnő. Csak ő lehet. Az erdőben is táncolt. Idejött. A szive hozta ide.

A szive?

Pierre megborzongott egy pillanatra és lehunyta szemét. Charlotte anyó szavai jutottak eszébe. Hogy a párisi asszonyok és férfiak nem boldogok. Hogy mindig várnak valakit. Az ismeretlent. Yvette is azért jött ide. A férfit keresi...

És ha ő lenne az?

Felugrott. Kezével ingerült, fájdalmas mozdulatot tett. Mint aki ostoba álmokat hesseget el. Ő, a piszkos, műveletlen, nyomorult halászlegény! Egy királynővel! Akihez beszélni sem tudna. Akit nem merne átölelni. Akit csak imádni és csodálni szabad. Akiért meg kell halni, el kell kárhozni, ha egyszer látta az ember. De hát miért jött ide? Miért hozta ide a nyugtalanságot, a város izzó, idegen levegőjét? Szépségében rontó erő van. Már is elrabolta nyugalalmát, éjszakáját. Cathrine jobb, szerelmet, pihenést ad. Nem szabad elhagynia.

És mégis...!

A szoba lecsukott ablaka mögül mintha valami delejes erő vonzaná. Oda kell sompolyognia. Megáll az ablak előtt, a lélekzete elfullad s valami nagy szomorúság nehezül a lelkére. Áll, mozdulatlanul, szenvedve. És akkor lassan megindul a rózsafák felé és levágja a legszebb harmatos bimbókat és odarakja őket az ablakba. És a közepébe beleilleszti a hervadt vad-rózsát. Elpirul és elsápad, amikor a zsalugáter rései közé szorítja. Azután szinte menekülve rohan ki a kapun. Most már tudni fogja Yvette, hogy ő járt itt. Ha felébred, az ő üdvözlő mosolyra először.

A halszó helyen már folyt a munka. A férfiak már mind ott voltak. A lányok közül csak Cathrine. Ragyogva sietett Pierre elé és megcsókolta.

- Már itt vagy? - kérdezte a férfi.

- Téged akartalak látni, azért siettem! - válaszolt a lány. És halkán hozzátette: - Milyen jó voltál hozzám tegnap este. Szeretsz még?

- Igen, szeretlek! - mondta szórakozottan Pierre.

A munkához fogtak. Cathrine énekelt, majdnem kicsattant jókedvében. Pierre csendesen, gondolataiba merülve gépiesen tett-vett.

Délfelé becsoszogott Charlotte anyó. De milyen furcsán festett! Ünneplője volt rajta és a szegény asszony egészen ki volt kelve magából. Egy leány is volt mellette. Egy szép, ismeretlen parasztlány, akit eddig még nem láttak. Az emberek kíváncsian fordultak feléjük.

- A hugom, - mondotta keserves makogással Charlotte anyó - Louise, Marseillesből jött. Unatkozik, szívesen segítene nektek!

A leány pajkosan, kedvesen nevetett. Arcán bájos kis gödrök, rózsák nyiladoztak.

- Remélem, nem kergettek el? Szorgalmas leszek ám! Bért sem kérek!

- Ez már beszéd, mondotta az öreg Jaques. Ingyen munkaerőre mindig szükségünk van. Hátha még ilyen gyönyörűséges virágszál!

Már akkor a lányok, asszonyok közre is fogták, kedveskedtek neki nyájas szavakkal. Egy csapásra beleszerettek valamennyien. És mindjárt magyarázni kezdték neki, hogyan kell hordóba rakni a besózott, szárított halat. Nagy mulatság volt azt nézni, hogyan próbálja kedves ügyetlenül emelni, gyurni a halakat. És mint türi fel fehér, ápolt karján a ruha ujját. Ejnye, de sokáig élhetett a városban, hogy így megfehéřült a keze. Aggódik is szegény Charlotte anyó és sopánkodik kétségbeesetten:

- Jaj drágám, kimarja a kezedet a só, ne csinálj ilyen bolondokat!

De a lány kacagott:

- Nem vagyok én sem kényesebb, mint a többiek! Elragadtatva fordult a lányokhoz:

- Jaj de kedvesek vagytok! És milyen szépek! Megsem érdemelnek benneteket ezek a csunya fiuk. Különösen te - fordult Cathrinehez. Színésznő lehetnél Marseillesben!

És egy hatalmas csókot nyomott a boldog Cathrine arcára.

Pierre csak állt, mint akit villám ütött. Ő nem nevetett. Nézte a röhögő embereket, akik csak annyit láttak, hogy egy csinos parasztlány tévedt közéjük. De ő tudta, hogy most nagy, halálos harc készül. És hogy ezt a harcot neki kell megvívnia.

- Hej, Pierre, nagyon rácsodálkoztál a lányra. Vigyázz, nehogy Cathrine észrevegye. Kikaparja a szemed!

Ezt François mondta és kedélyesen vállára ütött. Pierre felrezzent és szótlanul, lázasan dolgozni kezdett. Makacsul és konokul csak a halakat és a hordót nézte. De egyszerre egy hang sugja a fülébe:

- Köszönöm a virágokat!

A vér az arcába szökött és szinte eszelősen dadogta:

- Menjen... menjen innen!

A lány megütközve nézett rá:

- Mi bajod van?

Pierre lehorgasztotta fejét, hirtelen támadt indulata már lecsillapult.

- Nem tudom. Bocsásson meg... amióta láttam, olyan furcsa minden. Nem tudom mi lelt? Ne haragudjon!

Yvette kezét nyújtotta:

- Legyünk pajtások!

Pierre nem fogadta el a felé nyújtott kezét:

- Kérem, könyörgöm... hagyjon! dadogta. És lefutott a bárkákhoz. Ott leült, kétségbeesetten, feldultan, fejét kezébe temette. A partról nevét kiáltották. Megsem mozdult. Neki most beszélnie kellene Yvettel. Meg kellene mondania, hogy ma éjjelre kedvező szél lesz, az „Etoile” vitorláját ki lehetne feszíteni és két óra alatt elérhetnék azt a kis névtelen, elhagyott szigetet, ahol csak ők ketten lennének.

Álmok! nyögött fel és felkelt fáradt mozdulattal. Haragudott magára. Tudta, hogy kinevetik és bolondnak tartják, amiért el szokta néha mesélni, hogy milyen csodálatos dolgok szoktak megesni véle olyankor, amikor sokáig nézi a felhők járását vagy a tengert. Furcsa lények jelennek meg előtte, akik a tengerből szállnak fel, vagy a felhőkből ereszkednek alá. Eleven, emberformájú lények, akik beszélnek hozzá és akikkel aranytornyú városokba megy, ahol márványszökőkutak állnak a pálmákkal ékesített tereken és a medencékből gyönyörű leányok integetnek, vizet fröccsentenek, gyémántokkal hajigálóznak. Ő csak fekszik a fövényen, meg sem mozdul, mégis ott van az aranytornyú városban, beszél a leányokkal, akik nevének szólítják és szeretik, mert gyöngyöket szokott vinni nekik. Igen, néki, Pierrenek, ilyenkor gyöngyei vannak, az egész iszákja tele van és mind a leányoknak viszi, akik már messziről integetnek neki és süteménnyel, gyümölcscsel, csókkal várják. Kedvese is van... Ikanthiának hívják. Furcsa név, de ezeket mind ilyen különös névre keresztelik. Ikanthia... Szőke, bizony, a bőre fehér és rózsás, a mozdulata ruganyos, teste hajlékony, a szeme kék s a szava rásüt az ember szívére. Értitek ezt? Az ember szerelmes lesz a szavától. Hát most láthatják, hogy nem hazudott. Ikanthia idejött. Yvette? Louise? Nem... ez Ikanthia, aki utána jött...

Délre járt. A nap hevesen sütött. Az emberek kiabáltak, görgették a hordókat, csapkodták, dobták a rengeteg halat, a sós lé cuppogott, minden pillanatban dézsaszámra öntötték ki a szennyest vizet és frisset mertek helyébe, számokat kiabáltak, krétával, olajos festékkel jegyeket rajzoltak a hordók oldalára.

Most hát világos nappal van, munka ideje és ime, közjük szállt a *csoda*! De miért nem veszik észre a többiek is? Csak néki mutatja magát? Hozzá jött egyedül? Akkor miért hagyja most el? Fenn mulat, dévajkodik a többiekkel, ide sem néz, nem törődik vele. Hát nem érzi, hogy mennyire reszket érte?

De lehet az is, hogy csak óvatos. Nem árulja el magát ennyi ember előtt. Hiszen hozzá lopódzott, megköszönte a virágokat. Ő volt vad, faragatlan. Otthagyta, a bárkákhoz szökött.

Pierre egyszerre nagyon nyugtalan lett. Szeretett volna Yvettehez rohanni, bocsánatot kérni tőle, magyarázkodni. Rettenetes, hogy olyan sok minden oka van annak, amit cselekszünk. Hogyan lehet azt mással megértetni? Csak aki maga is szenved, az érti meg szó és magyarázat nélkül örülségnek látszó dolgainkat is. Ez érti meg, hogy néha meg kell fojtanunk azt, akit mindennél jobban szeretünk. Hogy sirva fakadunk ahelyett, hogy kacagnánk, mikor szépen beszél hozzánk az, akit szeretünk. Hogy menekülünk előle, holott egy végtelen ölelésben szeretnénk egyesülni vele. Az ember ránéz arra, akit szeret, fájdalomtól és vágytól égő szemmel, csak néz, könyörögve, kétségbeesve, dacosan és némán. Nincsen szava. Mit mondjon? Minden szó ostoba, durva, közönséges. Hangtalanul kell szeretni. Akit szeretünk, annak meg kell éreznie ezt a bennünk poklosodó rettentő gyötrelmet, sirást és könyörgést. A szavak hazudhatnak, de a szomorúságunk, a nézésünk, amelyben benne ég fájdalmunk és könyör-gésünk, az nem hazudik.

Felállt és a telep felé nézett. Cathrinet pillantotta meg, amint Yvettehez beszélt. Sorsának két asszonya. Az egyik a kenyeret dagasztó, gyermeket szoptató, pénzért sopánkodó, igavonó társ. Nem hoz sem örömet, sem bánatot, nem érdekes, nem gerjeszt annyi izgalmat sem, mint egy korsó sör. És az a másik... minden. Cathrine mozdulatai súlyosak, bőre leburnult, ruhája lompos, szava, hangja... minden olyan, mint a többié. Amint Yvettel beszél, mintha a föld találkozna a mennyországgal. Pierre érezte, hogy megborzong, a vérével, lelkével szivta magába Yvettet. Visszasompolygott a telepre és alázatosan feladogatta Yvette asztalára a halakat. Az pedig durcásan rá sem nézett, csak keverte a gyömbért, babérlevelet, meg a finomra vagdalt hagymaszleteket. Pierre alig mert néha rápislantani. De a szive vadul dobogott és szédült. Látta, hogy Yvette sehogysem boldogul a zsigerezéssel.

- Ha megengedi, mondotta alázatosan, megmutatom, hogyan kell!

- Nem kell! - válaszolta dölyfösen Yvette. És anélkül, hogy ügyet vetett volna rá, odaszólt Cathrine-nek: Gyere, kedvesem, segíts!

Cathrine szolgálatkészen ugrott oda, fűrge ujjai között csak úgy forgott a felboncolt hal. Pierre gyűlölködve nézte.

- Hadd abba! - kiáltott rá.

Cathrine csodálkozva és zavartan bámult Pierrere. De Yvette dacosan és indulatosan sürgette: Ne törődj vele! Látod, hogy izgága, bolond!

Cathrine zavartan pislogott hol az egyikre, hol a másikra, nem tudta, hogy mit tegyen. De Yvette keményen végignézte Pierret és rákiáltott: - Mit bámulsz még? Lódulj innen!

Pierre meghunyászkodva, mint a megvert kutya továbbállt. Cathrine sirósíjedten utána akart menni.

- Itt maradsz! - parancsolt rá Yvette. Olyan határozott, ellentmondást nem tűrő volt a hangja, hogy Cathrine megállt és gyámoltalanul bámult rá.

- Szereted? - kérdezte Yvette.

- Igen.

- A szeretőd?

- A szeretóm! De két hét múlva már a felesége leszek.

Pierre meghallotta ezt a párbeszédet. És látta azt a gunyos mosolyt, amely Yvette szájszegletén megjelent a válasz hallatára. Hirtelen örvény düh fogta el. Cathrinehez rohant és karon ragadva, dühösen megrázta: Sohasem veszlek feleségül, érted? Soha!

Yvette szemei megvillantak. Megértette a vallomást. De azért kegyetlen fitymálással vetette oda: Talán bizony hercegkisasszonyra vársz?

Pierre felrázódott. Az arca eltorzult a haragtól és szégyentől. Elfordult, felkapta a halmetélő bárdot és olyan erővel vágta egy halba, hogy a bárd átszelte a húst és pengéje beletört az asztalba. Jaques elhúzódott a közeléből és azt sugta Françoisnak: Ez ma még embert fog ölni!

VII.

Reggel Pierre nem ment a szózó-telepre. Charlotte anyó azt állította, hogy féléjszakán hallotta a kertben sétálni, reggelre pedig eltűnt. Egy falubeli gyermek látta, amint a sirály-szikla tövében a csolnakja mellett ült és a vizet bámulta. Az emberek felbőszültek. Hason feküdni, pihenni a legnagyobb munka idején: erre még nem volt példa. François küldték hozzá az üzenettel, hogy azonnal jöjjön, különben kizárják a részesedésből. Pierre vállat vont és azt mondta, hogy nem megy. François kérlelni kezdte, könyörgött, hogy mondja meg, mi a baja? Pierre indulatosan támadt rá:

- Mi közötök hozzám? Ha nem keresek pénzt, az én bajom!

Cathrine a kezét tördelte és kérte, hogy hadd végezze el ő a Pierre részét is. Két kis testvére majd segít neki. Jaques tiltakozott: Ha nem dolgozik, mienk az ő része is. Meg kell tanítani ezt az önfejtő disznót! Nincs igazunk, Louise kisasszony?

Yvette ezen a napon nem volt olyan fürge és jókedvű, mint az előzőn. Hallgatagon és szórakozottan tett-vett, de látszott rajta, hogy nem érdekli a munka. Annál bőbeszédűbb volt Cathrine. Csak úgy patakzott belőle a panasz. Minden bánatát Yvettenek öntötte ki, akit okosabbnak és megértőbbnek tartott a többi leánynál.

- Jaj, lelkem, nem szabadott volna tegnap gorombáskodnod velem. Reám haragudott meg amiatt is. Elkényeztettem bizony én őt, megszokta, hogy a kutyája vagyok. Meghalok, ha nem békül ki velem. Csak az esküvőig jöjjünk megint rendbe valahogyan, azontul nem bánom, ha agyonver is.

Yvette unta és gyűlölte ezt a siránkozó lányt. Először látta azt, hogy nő szalad a férfi után. Magára gondolt, büszke, fitymáló viselkedésére, amellyel rettegett hatalmu, félelmes hírű férfiakat intézett el szeszélyének egyetlen percében. Szerette volna megmutatni Cathrinenek, hogy milyen tehetetlen báb ez a parasztleány, akit porszemmé aláz, ha úgy akarja. Cathrine pedig tovább könyörgött neki:

- Te olyan bátor és okos vagy, Louise. Menj hozzá és kérd meg, hogy jöjjön vissza hozzám.

- De hiszen nem szeret téged! Miért hívod vissza?

Cathrinenek kerekre nyílt a szeme: Nem szeret? Azt hiszed? Az lehetetlen, lehetetlen!

Elhalványodott és remegni kezdett. Yvette megszánta:

- No, ne rémüldözz! Hozzá megyek és beszélni fogok velem!

De Cathrine-vel már forgott a világ. Sirva roskadt a fövényre, sikoltozott, a fejét öklével ütögette. Az apja, anyja átkozódva fenyegetődztek: Agyon üjtük a gazembert! Ilyen szégyent, gyalázatot hozott ránk!

Villerois tiszteletes érkezett a faluból. Kövér, pirospozsgás, őszhaju ember volt, azért jött, hogy megáldja a halászok munkáját. Az emberek levett sapkával üdvözölték, a lányok térdet hajtottak és Dicsértesséket mondtak. Goudin apó, Cathrine apja, indulatosan lépett eléje:

Átkozza ki tisztelendő ur azt a gazember Pierret! Elcsábitotta a lányunkat, most pedig, a legnagyobb munkaidőben, a napon sütkérezik és kijelentette, hogy nem veszi feleségül Cathrinet!

A férfiak, nők, mind felháborodva kiabáltak és fenyegetődztek. A plébános alig tudta lecsillapítani őket.

- Emberek vagyunk, mondotta, mindenkinek megvan a maga hibája. Ki tudja, micsoda baja, bánata van, amiért nem jött közétek! Majd utána járok a dolognak. - Mosolygott, tenyerével megpaskolta az asztalra fektetett halakat és nyelvvel csettintett: Gyönyörű, tömötthúsú állatok, kapkodni fognak értük a kereskedők! - Aztán Cathrinehez fordult és megsimogatta az arcát: - Ne sirj leányom. Tíz nap múlva olyan vidám menyecske leszel, hogy az egész falut megtöltöd a kacagásoddal!

Beszélt, csacsogott, csupa kellemes dolgot ígért és jósolt. Látszott, hogy hitt a szavak büvös erejében. Minden baj elmúlik, óh, ő már hatvanadik évét tapossa és hát mi történt? Minden úgy van, mint husz, vagy harminc év előtt. Pedig de sok jajveszékelést hallott, hányan ordították, hogy itt a világlomlás. Eltűntek férjek, gyermekek, elnyelte őket a tenger, kétszer leégett a falu... és a nap éppen úgy süt, mint azelőtt, minden évben eljön ilyen tájban egy Marinete, megveszi a halakat, azután megtartják az új esküvőket, néhány hétig vigasság van és újra kezdődik a munka, gond, sópánkodás. Az emberek mindig félnek valamitől, pedig semmisen sem történik. Semmi, egyáltalában semmi, csak ok nélkül keserítik egymás életét, felfújják az apró-cseprő dolgokat. Gondolatok csak vissza azokra a dolgokra, amelyek miatt két-három év előtt siránkoztatok. No, ugye, hogy elmúlt, túléltek, kilábolatok a bajból? Így lesz ez most is. Minek hát izgulni, haragudni, étvágyat, örömet rontani?

Az emberek helyeslőleg bólintottak. Csakugyan semmiért sem érdemes busulni, dühöngeni. De hát erre csak hatvan éven túl képes az ember. Addig nem hiszi el, hogy semmin sem lehet változtatni és küzd, marakodik, a gondtalan világot keresi, a paradicsomot, amelyből Ádám és Éva kiűzettek. De oda csak halála után jut az ember, ha ugyan földi életében erre érdemeket szerzett.

A nap már délidőt jelzett s a tenger most fehérnek látszott a vakító fényben. A sima víz felett egy sirály sem szállt, szélcsend volt és a végtelen teret fény és dermedt nyugalom töltötte be. Pierre belebámult a nagy fényességbe és nagyon szenvedett. Csupa titok vette körül. Új érzések, látások rohanták meg, melyeket sehogysem tudott eddigi életébe illeszteni. Yvette idejött és megkísértette őt. De miért? Mit akar? Miért forgatja fel a nyugalomát? Álruhában van, hogy a többiek ne ismerjenek rá, de neki megmutatta magát. Mert hozzá jött, az ő megromlására. Vagy a boldogságot, szerelmet, gazdagságot hozza neki. Miért is ne? Hányszor hallotta már a hízogó megszólítást: a szép Pierre!

Felállt, végigsimította homlokát. Katonakora jutott eszébe, Páris és Marseille, ahol szolgált, megismerte a városi életet, utána fordult a szép asszonyoknak és lányoknak. Ugy került barbár-bután az autóforgatagos boulevardokra, villanylámpák ragyogásába, melyek alatt kifestett, könnyüvéru lányok nevettek a férfiakra. A szeme felitta a kirakatok káprázatát, belesodálkozott a paloták kapuiba, elámult a sétaterek szépségén. Volt egy szobalány barátnője, az elvitte néhányszor a színházba, látta a Folies Bergère mezitelen revüjét, volt az Ambassadeurben és Pierre megvetéssel gondolt haza a rosszságu, piszkos ruhájú, tenyeres-talpas parasztlányokra. A szobalány, akivel a Palais Royal kertjében ismerkedett meg, egy bankárnál szolgált, mindig habkönnyű batiszt inget hordott és kölni víztől volt illatos. A beszéde is olyan volt, mint egy finom urinóé és Pierre, mielőtt hozzámént, óraszám kefélt a ruháját, fényesítette a gombjait és finom pomádéval kente be a haját, melyet egy tisztí öltözőből csent el titokban. Oh, gyönyörű idők voltak. Pierre nem is akart többé hazajönni. Ugy határozott, hogy elvégzi a soffőriskolát és Párisban marad. De Jean, a fivére, meghalt és

neki haza kellett utaznia, hogy átvegye az örökséget, egy halászbárkát és a felszerelést. Így azután otthon ragadt, dühösen, reménytelenül és keserűen. Cathrinet nem szerette, de hizelgett hiúságának, hogy a falu legszebb leánya a kedvese. Nem lévén választása, belenyugodott abba, hogy feleségül veszi, de magában átkozta sorsát, amely ide köti. Tudta, hogy a falubeliek nem szeretik, haragusznak rá, amiért különbnek tartja magát a többinél. Ő pedig lenézte őket, minden idegszálával elvagyott közülök és mint a ketrecbe zárt fenevad, leste a rést, amelyen elmenekülhet.

A város! sóhajtotta százszor is és a tenger hullámaiból házak szöktek fel, asszonyok integettek neki. A város! Minden szegletében mennyi váratlan titok. Szenvedélyek szüntelen lobogása, egymásra bukó, egymásba kapcsolódó emberek, a véletlen izgalmas játéka, sorsok, eshetőségek szédítő forgása. Ott mindennap történik az emberrel valami, mindennap új arcok bukkannak elének és a szemekből kivillan a nagy harc: gyűlölet, szerelem, barátság vagy közöny. A város! Ujságok tömege, amelyek belesikoltják a fülekbe: ez történt! ez történt! Százezer bolt ontja a gyárak s messze világok minden kincsét, őserdők kaucsukját, India gyümölcsét, Kamcsatka prémjeit, Délafrika aranyát, faluk lisztjét, rádiók gyűjtik össze a világ minden tájékáról felmuzsikáló hangot, vonatok hozzák dübörögve a reszkető szívü, új örömeket kereső gazdagokat és a szerencsét hajszóló nyomorultakat. Az ember elkábul, odatolakszik a nagy élettülekedéshez, kitarja sóváran és erőszakosan kezét és jóból, rosszból mindig kiveszi részét. De a változás nélküli komor, ellenséges tenger, amelynek mélyében félelmetes szörnyek között a hideg, sötét halál leleskedik, legfeljebb a szükös, mindennapi kenyeret dobja oda a rabszolgatartó ridegségével munkásainak. A tenger nem ismeri a könnyü kacagást, a puha kényelmet, illatos jólétet, játékos szerelmet. A halászok élete komor és egyszerű, mint a libiai pusztába vonult remetéké. Pierre gyűlölte ezt a változás nélküli, rideg életet. Az ő lelkére már színes fényfoltokat hullatott a város, melyeken felforrósodva akart áttörni kigyulladt életkedve. Néha kinlódva hánykolódott éjszaka, becsukta az ablakot, betömte réseit, hogy ne hallja a tengert és a várost sirta vissza a vánkosába furt égő fejjel. Álmában Jeanne integetett neki, a fehérbóbitás karcsu szép szobalány, visszahivta Párisba és az álom ködkháoszából automobilkürtök túlköltek és a Folies jazz-muzsikája harsogott. Páris! Huszonegyéves vad fiatalága úgy lihegte körül, mint egy nagy elcsukló sirás. És most eljött a város... idejött a pusztaságba, asszonyruhából lehelt feléje illatot, ránézett fekete, különös szemekkel, kinyult utána puha, ájult karokkal.

- Yvette! - hörögte és meg tudott volna halni, elnyulni a gigantikus nagy, puha fővényen és fölötte Yvette mosolygott volna. Körötte óriásra nőtt sugarak áradtak szét, égre szökő fényoszlopok, a város csókjából, szerelméből, lámpáiból szótt nagy halotti lepel.

- Yvette!

Fejében homályosan kavargtak a gondolatok, de izmaiban már ott feszült az erő. Nem bocsátja el többé, akarja, a magáévá teszi!

Lassan megindult a telep felé. Ugy ment, mint az álomkóros, nehéz, lassu léptekkel. Az emberek haragos-gunyos kiáltásokkal fogadták:

- Most jössz, mikor már elmúlt a fél nap? Éhes vagy, mi? A bendódet akarod megtömni?

Pierre körülnézett, szemében vad láng égett. A gunyolódók jobbnak látták odább vonulni. Csak úgy messziről morogtak rá. Cathrine felkapta a leveses fazekat és hozzásietett:

- Egyél Pierre!

A férfi félrelökte az edényt:

- Vidd innen! Semmi sem kell!

És sötét daccal munkához látott. Cathrine tehetetlenül mocorgott körülötte. Nem merte kérlelni, de majdnem meghalt kétségbeesésében. Rémülten nézett Yvette-re, a tekintete segítségért könyörgött. Yvette odament, elvette tőle a fazekat és Pierrehez lépett:

- Egyél! Akarom!

Pierre megremegett. A szive, toroka furcsán összeszorult. Megmondani, hogy ne parancsolgasson neki úgy, mint egy kutyának, hogy mondja meg nyíltan, miért jött ide, mit akar tőle? Vagy szó nélkül a karjába ragadni, megszorítani kegyetlen dühvel és azután felragadni, vinni, ki a tengerre, egy szigetre és ott megtörni, szeretőjévé tenni. Igen, így lesz. Csak vigyázni kell, ki kell várni az alkalmas percet.

Alázatos mozdulattal elvette a levest, leült és kanalazni kezdett, mint egy meghunyászkodott gyermek. De Yvette nem lehetett megcsalni. Érezte az elfojtott tüzet, amely a férfiban parázslott, asszonyiségének nagy győzelmét. Ez más volt, mint a párisi szalón bágyadt, agyonparfőmözött levegőjében bujkáló flörtök. A férfiak jutottak eszébe, monoklis, vékony emberek, akik autók süppedő párnáin vitették magukat szerelmi kalandokra és a szerelmet megfosztotta minden ősi szépségétől, izgatószerűen használták csak, mint a kokaint, szivart vagy konyakot. A kéjt keresték és nem azt a gyengédséget, fájdalmas meghatottságot, amely a szerelem igazi értéke. Csillogni, dicsekedni akartak szeretőikkel és mert az éjszaka királynői között ő állt a siker csucsán, róla irtak legtöbbet, ő volt a legdivatosabb táncosnő, valósággal árvereztek rá, mint egy aukcióra került szép csecsebecsére. Megszerezni őt, ez éppen olyan dicsőség, mint megnyerni a grande prixt, felépíteni a legszebb palotát, megvásárolni a legértékesebb briliánst. De mindehhez semmi köze sincsen a szerelemnek. A diákok, művészek, rajongók, akik szépségétől megbabonázva, őriöngve tapsoltak neki, semmit sem vihettek hozzá érzéseikből, mert Yvette már régen kisajátították a pénz urai. A tulajdonuknak tekintették, akit óriási áldozatokkal cserélgettek egymás között. Egy szüntelen hazárdjáték folyt, amelynek ő volt a tétje, legfőbb nyeresége. De alig nyerte meg valaki, új játékosok álltak körül a nyerőt és folyt a veszett küzdelem tovább. Senki sem tette boldoggá és senkit sem tett boldoggá. Soha, egyetlen férfit sem üdített fel szerelmével, mert önző, elkényeztetett teremtés volt, aki megvetette és lenézte a férfiakat és különösen azokat gyűlölte, akiktől pénzt kapott. Mint minden pénzzel kitarított szerető, ő is gyűlölte azt, aki aranyaival engedelmességre kényszerítette és megfosztotta attól a jogától, hogy érzése és kedve szerint válassza meg párját. Érthetetlen a férfiak vakvága, akik nem veszik észre, hogy a nők mindig megvetik a rabszolgotartót. Azok az ostobák, akik tömött tárcákkal ostromolják a nőt és széles mosollyal segítik be őket autóikba, nem érzik a megfizetett nő csókja mögött lappangó gyűlöletet, nem tudják, hogy megölték, halálosan megsebeztek a nőben az emberi méltóságot, bérlője lettek a legszebb, legegényibb érzéseknek. Az ilyen nő kétségbeesetten keresi az első részt, amelyen elmenekülhet, a férfit, akinek ingyen dobja oda magát, mert így akarja önmaga előtt igazolni, hogy van szive, érzése, szabad akarata. Száz pénzelő barát közül kilencvenkilencet megcsal a kedvese. Mindennek tetejébe a pénzt adó férfiak legtöbbször tapintatlan, durva, pökhendi, pénzének istenségébe gögösültek, akik megkövetelik, hogy szeretőjük mindenben az ő izlésükhöz, kedvükhöz alkalmazkodjunk, lármásan tüntetnek viszonyukkal, mert irigyeltetni akarják magukat. Oh, nemcsak a strindbergi házassági pokolban állnak szikrázó gyűlölettel egymással szemben férfi és nő. Éppen ilyen gyilkos és ádáz harc folyik a metreszek és kitarítók között is. A férfi megalázni akar, a nő pedig bosszút liheg. És ebben a kapcsolatban éppen úgy nincsen szabadulás, mint a házasságban. Yvette már beérkezett nő volt, a színház jól fizette, volt egy kis palotája, bankbetétje, de minden látszólagos fény és gazdagság ellenére is rabszolga maradt. Százféle férfi kigyózott körülötte, akik a siker egy-egy mozaikszemét rejtegették. Az egyik a színpadi érvényesülést, a másik a sajtót, a harmadik a társaságbeli csillogást jelentette. Különvéve mindegyik ellenszenves alak, de együttesen ők jelentették Párist, az életet, érvényesülést, jólétet, azt a füledt, sajátos levegőt, amelyben Yvette élete kisarjadt és

tovább tenyészett. Körülvették, elkábitották, nem engedték ki karmaikból, úgy adták kézről-kézre, sodródott egyik autóból a másikba és minden hajnalban keserű szájjal, rosszkedvűen próbálta lerázni az éjszaka emlékeit. Harmincéves volt és riadtan gondolt arra, hogy elveszett az élete. Tánc közben vérében remegett néha a vágy, mikor a szerelmet játszotta meg lágy és fájdalmas mozdulatokkal. Férjhez kellene menni... gondolta és Doutin marquistra gondolt, aki már két esztendeje ostromolta és legutóbb már házasságot ígért neki. A marquis ötvenéves volt, Páris minden híres nője a kedvese volt már és hanyatló férfiasságát ezzel az utolsó, irigyelt szerelemmel akarta megfényesíteni. Majdnem minden gazdag kéjenc így végzi pályafutását. Mikor már elfáradt, elkoptatta gerincét és paralitikussá züllött a szeparékban, beleőrül egy divatos félvilági nőbe vagy kokottba és feleségül veszi. Hazaviszi, állandósítja azt a prostituált levegőt és szeretkezést, amelyben kimerült az élete. Így lesznek grófnők, botrányok, selyemfiúk, kifosztott szeretők, orgiás éjszakák után kokottok, akikről az a hír kering férfikörökben, hogy minden aljasságra kaphatók és mesterek a szeretkezésben. A férfi, aki egész életében megrontója volt a nőknek, pénzével prostituálta, szavával becsapta, aki megölte bennük a jószágot, a hitet, a szerelmet, aki cinikusan azt hirdette, hogy a nők csak szeretkezésre valók és végeredményben ilyen nőt vesz feleségül.

Doutinnek szerencséje volt. Mert Yvette ama különös nők közé tartozott, akik előkelőek, zárkóztak, megközelíthetetlenül méltóságosak tudnak maradni akkor is, ha a kaszinótagok tucatszámra is sorolják fel barátaikat. Yvette hidegen és unott cigarettázással hallgatta olyanoknak könyörgését is, akik már izlelték csókjait. Hozzá senki sem mehetett bizonyosra, semmiféle mult, régi barátság, érzelmesség nem számított nála. Minthogy senkit sem szeretett, kizárólag szeszélyétől függött, hogy kedves, vagy elutasító lesz-e? Sohasem vitte szívé, vagy mélyebb érzéseit harcba és így mindig fölényben volt a férfikkal szemben, akik valósággal beleőrültek az erőlködésbe, hogy meghódítsák. Sok barátja volt, de tulajdonképpen senkinek sem adta oda magát. És a férfiak tudták, érezték ezt. Aki szeretője lett Yvettenek, annak több része volt a boldogtalanságban, mint a boldogságban. Ezer módon éreztette barátaival fölényét, egyik sem érezhette azt a nagyszerű érzést, amely olyankor dagasztja fel a férfigögöt, mikor szerelmesen és alázatosan behódol neki a nő. Mindig ő volt az erősebb, a fölényes, a viszony sorsát intéző. És a férfiak, akik tébolyult összegeket költöttek rá, idegesen, reménytelenül, kinlódva álltak előtte. Yvette úgy parancsolgatott nekik, mint a kutyáknak. Kéjelgett abban, hogy gyötri őket. Drága ételeket rendelt a vendéglőben, melyekhez hozzá sem nyult; mindenféle haszontalanságot vásároltatott, melyeket pillanatnyilag megkivánt és nyomban eldobott. Költeni, szórni a pénzt... ebben lihegte ki minden gyönyörűségét. A pénz iránti mérhetetlen gyűlölete égett ebben, a mélységből érkező parvenü lázadása, a homályos vágy, megsemmisíteni minden pénzt, tönkretenni minden gazdagot, aki megvásárolja, rab-szolgasorsban tartja. A férfiak viszont egyre konokabb dühvel akarták megtörni, izgatta őket a titok, amely Yvetteben megközelíthetetlenül rejtőzött. Milyen lehet, ha szeret valakit? Milyen lehet felgyulladt, királynői szépsége? A férfihűség és királyi vadra vágyó érzékiség üzte, ostromozta őket a rejtélyes nő után. Yvettet meghódítani még mindig irigyelt dicsőséget jelentett volna és Doutin marquis úgy gondolta, hogy ezért semmiféle áldozat nem sok. Igaz, hogy Yvette már másoké is volt, de ez tulajdonképpen nem is számít, hiszen ő maga mesélte gyakran Doutinnak, hogy gyűlölte barátait és valami új, tiszta érzésre vágyik, melyet csak egy embernek ajándékozna. Mondta, hogy őt senkisérti meg, nem tudják, mennyi komolyság, jószág, boldogság és szerelem utáni vágy él benne. És Doutin úgy érezte, hogy ő fedezte fel Yvettet és lenézte a többi férfit, akik vakságukban csak a szivtelen kurtizánt látták Yvetteben. Büszke volt arra, hogy Yvette és közte titkos szövetség áll fenn, mert Yvette bizalmas gyónását őszinte barátságnak tekintette. Yvette pedig értette a módját, hogy marquist orránál fogva vezesse. Mindig érzelmes hangulatban fogadta, komoly problémákat vitatott meg vele és kedvesen, de mégis határozottan háritotta el Doutin csókjait: Magának nem szabad, -

mondotta. - Maga más, mint a többi férfi, meg akarom tartani magamnak. Ne szennyezzük be testiséggel a mi értékes, tiszta barátságunkat!

És a marquis egyre szerelmesebb lett. Nőhódító sikereit, szellemességét, a többi férfi fölé lendült kiválóságát bizonyította Yvette vonzalma, aki annyi vetélytárs közül csak hozzá vitte igazi énjét. És egy napon megkérte Yvette kezét. Yvette tudta és várta ezt, mégis, mikor megtörtént, valósággal buskomor lett. Tudta, hogy életének nincs más és jobb megoldása, mint a férjhezmenetel, mégis úgy érezte, hogy mindabból, ami vele eddig történt, ez a leglesújtóbb. Mert most már nem következhet semmi, vége a csodáknak. Doutint nem szereti, megint csak eladja magát és örökre vége a nagy, tiszta, rajongó szerelemben való feltámadásba vetett hitének. Hasztalan lesz Doutin felesége, az marad, aki volt, a táncosnő, a kokott, akinek háta mögött frivol kalandokat suttognak és a férje titokban mindennap megkinlódja a gondolatot, hogy a felesége teste idegen férfiak pogány örömének volt az oltára. Nem új élet ez, hanem a régi folytatása. És nem volt menekülés. A színházigazgató már széles mosollyal marquisené méltóságos asszonynak nevezte, a barátnők irigységtől sárgulva gratuláltak, az egyik riportlap a nevek elhallgatásával ugyan, de mégis mindenki számára érthetően megírta az ünnepezt szépségű táncosnő és egy közismert arisztokrata küszöbön álló házasságát. Doutin maga mesélte el titoktartási kötelezettség mellett klubtársainak Yvette iránti szerelmét és házassági tervét, természetesen azzal a céllal és olyan beállítással, hogy azok helyeseljék. Yvette érezte, hogy kelepcebén van, mert ha visszautasítja Doutint, egész Páris azt fogja beszélni, hogy Doutin hagyta őt faképnél és célpontja lesz minden rosszmájú gunynak és csipkelődésnek.

A talaj egészen kicsuszott lába alól. Sohasem volt ennyire ideges és gyámoltalan. Mint a legtöbb hozzá hasonló teremtség, babonás volt, jósnőkhöz kezdett járni, grafologizáltatta az írását, mindenáron tanácsot szeretett volna kapni, hogy mit tegyen? És hirtelen végtelen fáradság és csömör szakadt rá. Élni... egy hétig... egy hónapig, vagy csak két napig! De szabadon, egészen kikapcsoltan mostani életéből. Menekülni akart a frakkos férfiktől, barátnőitől, akik örökké azt sápitózták, hogy ő milyen szerencsés és faggatták, árulja el, hogy mivel babonázza meg titokban a férfiakat, hogyan viselkedik a pásztorórák bizalmas együttesében? És eszébe jutott a falu, a tenger, az együgyű, kedves emberek, akikről Charlotte annyiszor mesélt. Ettől a képtől nem is tudott többé szabadulni. És levelet írt Doutinnak:

Barátom,

pihenésre van szükségem, számot vetni magammal, a lelkemmel, mielőtt magának nyújtom a kezem. A régi Yvette eltűnik egy kis időre, hogy új lelki és testi köntösben léphessen maga elé. Elindulok megkeresni a szívemet, az érzéseimet, a gyermekkori nevetésemet, mindazt, amire eddig nem volt szükségem, amelyek nélkül azonban nem akarom átlépni palotája küszöbét. Ön, akinek olyan gyakran beszéltem lelkemről az én kedves kis kék szalonom bizalmas szegletében (ahová csak magával vonultam vissza, mert ez a szeglet egy szent sziget volt, szomorúságom és gyötrődésem szigete). Ön megérti azt, hogy szükségem van a magányra és egyedüllétre, amelybe menekülök. Kérem, tisztelje ezt a kis szeszélyemet, ígérem, hogy többé nem fogom megszorítani. Várjon szeretettel és sajnálja egy kissé a maga nagyon szomorú és sokat szenvedő kis barátnőjét

Yvettet.

A színháznál beteget jelentett, az igazgató nem merte firtatni a dolgot, ismerte Yvette hirtelen lobbanó haragját, hagyta, hadd tombolja ki magát. Biztosra vette, hogy egy hét múlva jelentkezni fog.

Igy került Yvette Charlotte anyó kis halászfalujába, ahol először mámorosodott meg a föld, tenger és a levegő öserejétől. Kilépett a selyemkárpitos, perzsaszőnyeges, márvány-fürdő-medencés palotából s a parfümök fanyar, idegzsibbasztó illata helyett a tenger vizének, a rét fűvének, millió virágának lehelletét szívta magába és nem a reflektor hideg sugara, hanem az áldott, meleg nap ömlött rá dusan és vértperzselően. És most előtte állt az ő férfi is, a him, akinek ő volt első asszonya. Yvette lehunyta szemét, hallgatta az éneklő asszonyokat és lányokat, a férfiak rikoltását és édesen megborzongott. Körötte minden erőtől duzzadt, telthusu leányok könnyökig vájkáltak a sós, véres lében. Ebben a fényben, gyümölcsöt érlelő napsütésben az élet zengett és az ő ereiben is felujjongott a fiatalság. Szeretni, termékenynek lenni! Most ide sodródott az erőtlen rothadásból. A szerelem vérszegény, ingyencégeket kereső, raffinált konyhájáról, a bágyadt és meddő ölelések idegbomlasztó tornáiról ide gyökeresült az őstalajba, termékeny ágyéku asszonyok közé és meggyalázott, örömannyá szennyezett teste felrázódt az igazi elhivatottságára. Felnyitotta szemét és rámosolygott Pierre-re, aki ott állt előtte azzal a furcsa, görnyedt mozdulattal, mellyel a földműves a buzatábla előtt hajol meg és a halász a bárkájában csuklik meg, mikor munkája sikeréért fohászkodik. A tekintetük egymásbakapcsolódott. A férfi pillantásába egész élete belesűrűsödött, hangtalan szavak, gyilkos akarás és szolgálai összeomlás. Yvette elfordult, kábultan, megzavarva. Egészen kiesett a szerepéből. Megfeledkezett a munkáról, mint egy álomkóros, elindult a falu felé nagy magababomlással. Az emberek nevték. Persze, városi kisasszony, hamar elunja a dicsőséget. Yvette már nem hallotta a gunyos megjegyzéseket. Ment előre, bele a fénybe, szabadságba. Az uton feltűnt neki, hogy mennyi pillangó röpköd a virágokon, elcsodálkozott a madarakon, a virágokon, bogarakon, a millió élő lényen, melyek egymásba kuszáltak, élő szőnyegek és kárpitjai voltak egy csodálatos, forró szépségű világnak, melynek titkai most feslettek ki mámoros szívében.

VIII.

Charlotte anyó aggódva tipegett Yvette felé. Kezében a Matint szorongatta, melyet Yvette Charlotte anyó nevére maga után küldhetett.

- Itt van, olvasd, megirták! - kiáltotta már messziről. - Rejtélyes eltűnés. Szerelmi ügyet sejtenek mögötte. A rendőrség nyomoz a titokzatosan eltűnt táncosnő után!

Yvette félrelökte az ujságot. - Nem érdekel! - mondotta, - vidd ezt a ronda lapot, látni sem akarom!

Az öregasszony azonban szörnyen nyugtalan volt. Az ujjait dörzsölgette, fejét csóválta: - Haza kell menned szivecském, nem lehet ennek jó vége!

Yvette belenyújtódzott a napsugárba: - Már pedig engem innen ki nem dobsz. Nagyszerűen érzem magam, eszemben sincsen továbbállni.

De Charlotte nem tágitott.

- Nem neked való ez rubintos szentem. Bolondság ez, sehogy sincsen rendjén. Ismerlek én gyerekkorod óta. Ha megbokrosodtál valamin, nem birt veled senki és a végén mindig baj lett belőle.

Yvette toppantott: - Ne locsogj, ne locsogj ha mondom!

És hirtelen szenvedélyesen átölelte az öregasszonyt: - Mondd, örülnél, ha boldog, nagyon boldog lennék?

Charlotte nagy szemeket meresztett.

- De hát minek örülsz? Minek örülhetnél ebben a mocskos, nyomorult faluban?

- Páris való neked lelkecském, az a drága, isteni Páris. Ahol szeretik az asszonyt és finom férfiak vannak, nem olyan részeg disznók, mint itt. Menj vissza tubicám, látod, máris megsütötte a nap a hófehér bőrödöt, a kezedet megvörösítette a hagymás lé. Jaj, inkább vigyél magaddal egy hétre, vagy egy napra. Mégegyszer végigsétálnék a Luxembourgban, az Avenue de l'Operan, ahol annyiszor vittelek mint kisleányt és az emberek megfordultak utánunk, mert mind a ketten szépek voltunk. Oh, micsoda rongy lett belőlem itt! Menekülj szerelmem. Nem szabad a finom üvegházi virágot kivinni a szabadba.

Yvette hagyta, hadd sopánkodjon az öregasszony. Közben a szobát vizsgálgatta.

- Te, - fordult hirtelen Charlottehoz, - hogyan alszik most Pierre?

- Hogyan? Hát a padláson, a szénán.

- Hallgass ide. Kárpótolni akarom ezt a fiut valamivel, amiért kizavartam a szobájából. Kitakarítjuk a padlást, beállítatok egy ágyat, széket, asztalt, szekrényt. Van itt ugye asztalos, akinél készen kapható efféle?

Charlotte anyó az égre fordította szemét elszörnyedésében:

- Ezer frank, legalább ezer frankba kerülne. Minek az egy ilyen rongyos parasztnak.

- Ej, hadd történjen egyszer ebben a faluban is csoda. Hallom, most lesz a lakodalma. Kiházasítom a vőlegényt. Ide figyelj. Elmegyünk a szabóhoz, ott veszünk a számára egy sötétkék vasárnapi öltönyt, azután néhány finom inget, harisnyát szerzünk. Estére mindet betesszük a szobájába.

Charlotte felháborodva tiltakozott:

- Én ugyan nem segítek. Hozzá nem nyulok semmihez. Van lelked ezeket költeni egy ilyen jött-ment suhancra? Mit akarsz tőle? Hogyan magyarázod meg, hogy miből vetted szegény cseléd létedre? Holnapra ujjal mutat rád a falu, mindenki tudni fogja, hogy ki vagy. Ez a kamasz pedig még eldicsekszik, hogy beleszeretél. Ugyis eléggé hengec.

Yvette rendületlen nyugalommal válaszolt:

- Így akarom! Ha nem jössz velem, magam intézek el mindent! - Pajkosan, jókedvűen tapsolt örömeiben és végigtáncolta az udvart. Charlotte a szenteket hívta segítségül, rimánkodott, hogy térjen az eszére, de Yvette annál hangosabban kacagott. Az öreg dajka kétségbeesése mulattatta, ingerelte.

- Ugyan ne félj, öreg bolond! - ripakodott rá végre. - Van nékem magamhoz való eszem, bíz rád nyugodtan a dolgot!

Azzal karonragadta a kétségbeesetten tiltakozó, sápitózó Charlotte anyót és hurcolta magával. Olyan bolond jókedve volt, hogy ez végre átragadt az öregasszonyra is és félig nevetve, félig bosszankodva mondta:

- Ördög vagy Yvette, de olyan ördög, aki még itt a földön kerül a pokolba!

Együtt mentek Gemierhez, az asztalhoz. Ott Charlotte nagy sopánkodások között kezdte rá: - Jaj, kedves Gemier mester, tönkre kell mennünk, micsoda drágaság, pénztelenség, már lakásra sem telik a szegény embernek. Ide vettem a hugomat egy kis időre, hát Pierret kell kitenni a szobából. Az ő számára kellene valami olcsó vacak, egy ágy, szék, szekrény... csak a legolcsóbból, azt is részletben fizetem meg abból a bérből, amit a Pierre fizetni fog. - Gemier helyeslően bólintott: Nem kidobott pénz, amit az ember butorra fordít, hiszen arra mindig

szükség van. De néki csak jó dolga van, nem gyárt ő szemetet, sokkal becsületesebb annál. Megecsüszik a boldogságos szent Szüzre, hogy csak éppen annyit számít érte, amennyibe néki van. Kétezer frankból kitelik, de ne is alkudjon Charlotte anyó, mert ebből nem engedhet! - Charlotte ugy felhördült, mintha a vipera csipte volna meg: Mit? Van lelke ezért a hitványságért ennyit kérni! Tőle, a szegény koldustól akarja megkeresni egész évi kenyerét? Hát inkább készpénzzel fizet, kölcsönveszi a huga megtakarított pénzét, de akkor legalább ötszáz frankot kell engednie, különben tovább megy!

Gemier kért, ordított, esküdözött, haját tépte, szivemnek és aranyosnak nevezte Charlotte-ot. Felujították gyermekkori emlékeiket, beszéltek közös kalandjaikról, igyekeztek egymást meghatni, bájosnak, kedvesnek tettették magukat, mosolyogtak, tréfákat mondtak, kiderítették, hogy komák, közben az egyik arra esküdött, hogy az istennek sem ad többet 1500 franknál, a másik pedig a gyermekeire esküdözött, hogy néki magának is többé van kétezer franknál. Yvette megvetően hallgatta a két fukar, pénzsóvár öreg ádáz és utálatos alkudozását. Végre megunt a dolgot és közbeszólt: - Adok ezernyolcszáz frankot és elég a fecsegésből!

Charlotte összecapta a kezét, majdnem sirva fakadt ekkora könnyelműség láttára. Gemier pedig hizelgő alázatossággal mondotta: Legyen hát, a kisasszony kedvéért, mert olyan csinos és látom, hogy szive van a szegény emberhez!

Louwinenek, a szabónak azt mondták, hogy Yvette fivérének kell a ruha és fehérnemű. Nyolcszáz frankból kitelt ez is.

- Kétezerhatszáz frank! - szörnyüködött Charlotte. - A fickónak egész évi keresete nem teszi ki a dupláját. Ehhez ugyan könnyen jutott!

- Ugyan, miket beszélsz, - korholta Yvette, - hiszen a butorok a tieid maradnak, csak ez a pár rongydarab az övé!

Charlottenak egyszerre leesett az álla. Erre nem is gondolt. Hallatlan öröm és keserűség rohanták meg egyszerre. Boldog volt, hogy ilyen pazar ajándékhoz jutott, de most már ő is átkozta fukarságát, mert eszébe jutott, hogy Gemier mindenáron el akart adni még egy szép éjjeliszekrényt és kanapét is és ő akadályozta meg Yvette-t ennek megvételében. Szörnyen furta oldalát a dolog és törte a fejét, hogyan lehetne ezt még jóvátenni? Olyan szerencsétlennek érezte magát, hogy Yvette, aki észrevette és megértette a dolgot, hangosan felcacagott:

- No ugy-e, ostobaság volt annyit akadékoskodnod? - kérdezte ingerkedve. - Ebből is megtanulhatod, hogy legjobb, ha mindent rámbizol, különben te valod a kárát.

Odahaza Yvette maga kapaszkodott fel a szénapadlásra és villázta ki onnan a szénát. Söpört, takarított, felvillanyozódott és kipirult a gyönyörtől. Énekelt, tréfált, Charlotte nem tudta megérteni, hogy mi ütött hozzá. Közben meghozták a butorokat s a legények köteleken húztak fel a padlásra minden darabot. Megszegezték a padozatot, kijavították a deszkákat és egy-két óra alatt takaros, csinos szobává varázsolták át a padlást. Yvette lámpást helyezett az asztalra, tükröt akasztott a falra és egy vizeskancsóba még virágokat is dugott. A ruhát pedig odatette szépen az ágy mellé a székre. Alkonyatra minden elkészült. Akkor Yvette magához vonta vén dajkáját: - Most pedig Charlotte lefekszel. Megvakulsz, megsüketülsz, nem veszel észre semmit!

Charlotte sóbálvánnyá változott ijedtében. Homályosan sejteni kezdett valamit, ami a legnagyobb rémülettel és felháborodással töltötte el. Egész testében remegett az izgalomtól és úgy dadogta:

- Mit akarsz tenni? Megőrültél? Könyörgöm Jézus szent sebeire, ülj azonnal vonatra és utazz vissza Párisba!

Yvette hidegen, parancsolóan kiáltott rá:

- Semmi közöd ahhoz, hogy mit teszek! Unom a siránkozásodat. Azt mondtam, feküdj le!

A hangja ridegen, ellentmondást nem tűrően csengett. Charlotte ismerte már Yvettet. Tudta, hogy ilyenkor nem tanácsos ingerelni. Egészen megsemmisülve, a lábát alig vonszolva indult a küszöb felé. Csak akkor fordult nagy gyáván vissza és halkán megkérdezte:

- A vacsorát, szivecském... nem parancsolod?

- Mit készítettél?

- Hideg csirke van, cseresznyebefőtt és sütemény!

- Jó, tedd a szobámba!

Charlotte szeretett volna még szólni valamit, a torkát sirás fojtogatta, de mukkanni sem mert többet. Átkozta Pierret, azt kívánta, hogy törje ki a nyakát, vagy valami ehhez hasonló esemény gátolja meg hazajövetelében. Olyan igazságos kívánságnak találta ezt, hogy az ágya felett függő szentkép előtt, amely a megfeszített Jézust ábrázolta, megismételte ezt és imádkozásszerűen hozzáfűzte könyörgését, hogy az Ur oltalmazza meg minden bajtól Yvettet és térítse el esztelen szándékától. Azzal befeküdt ágyába, keresztet vetett magára és azzal az elhatározással hunyta le szemét, hogy reggelig ki nem nyitja még akkor sem, ha felgyujtják fölötte a házat.

Yvette pedig azon vette észre magát, hogy életében először várt valakit. Nem volt terve, egy pillanatig sem gondolt arra, hogy szeretője lesz Pierrenek, de megszedült a szép, veszélyes játéktól. A párisi férfiakat tulontul ismerte. Azok nem hozhattak semmiféle meglepetést. De Pierre, az más. Elviszi a kedvesétől, a földtől, tengertől, kifosztja minden érzését, gondolatát és ő lesz egyedüli bálványa, istene, őserdő, sziklák és tenger között egyedül egy pogány faunával, akinek izmaiban ott feszül a szél ereje, a nap forrósága, a sziklák keménysége és a virágok bujasága. No lám, hiába vitte hozzá Cathrine duzzadó, feslő fiatalságát, a férfi megérezte az ő külön asszonyiságát, azt a valamit, melyet nem is öntudatunk fedez fel, hanem az a rejtélyes másik énünk, amely szerelmi életünket irányítja és amely cselekedni kényszerít belátásunk, akaratusunk és érdekeink ellen. Ez a másik *Én*, a szerelem organizmusának csodálatos és félelmetes gépe bennünk él, de ez az élet teljesen független attól a logikus és tudatos akarattól, amely cselekvéseinket irányítja. Ez magyarázza meg, hogy a legkiválóbb ember szerelmi életében is találhatunk súlyos eltévelyedéseket és hogy egyébként józan férfiak kitaranak olyan nők mellett, akikről tudják, hogy romlottak, züllöttek és őket testileg, lelkileg tönkreteszik. A szerelmi élet nagy tragédiája, hogy csak lefokozott erkölcsű emberek élvezik annak igazi édességét. A munkájukra ügyelők, a fegyelmezett eszűek, akik féltik magukat, akik kitűzött célok után törnek, nem valók szeretőknek. Ehhez puhaság, logikátlanág, munkátlanág és aggodalom nélküliség kell. Akinek szerelmi organizmusa kiszabadul abból a béklyóból, melyet nevelés, fegyelem, kényszer, józanság, félelem vernek rá, az mint egy forró vihar söpör végig a józanok között, tébolyultan és kormány nélkül.

A kert ajtaja megcsikordult. Pierre jött komoran, szivdobogva. Keserű volt, dühös, lelke mélyéig feldult. Az életre haragudott, szegénységére, rongyosságára, a falura, Cathrinere, aki elébe állt és nem hagyja békében. Ezer szállal volt idekötve a bárkához, Marinethez, a bárgyu parasztokhoz, a tenyeres-talpas leányokhoz, holott egész lelke fellázadt és elvágott innen vad, halálos akarással. Szeretett volna Yvettel beszélni, de olyan reménytelennek, megalázónak érezte helyzetét, hogy elcsüggedt, szégyelte szörnyű nincstelenségét. Ha valami nagyot cselekedhetne...! Hirtelen támadt viharban szembeszállna a fergeteggel és kiragadná Yvettet a halálos veszedelemből. Vagy fejest ugrana a sirály-szikla tetejéről egy toronymagas hullámba. Yvette férfiert jött ide, újfajta emberért, aki most ő lehetne. De lám, kutyába sem veszi, csak úgy szeszélye szerint vet oda néhány kegyes szót, amint azokhoz szokták, akik nagyon

mélyen alattunk állnak. Micsoda ötlet volt Páris legragyogóbb asszonyának ebbe a ronda fészekbe jönni, siránkozó, félig állat-emberek közé? Most már bizonyára ő is kacag ezen a bolond gondolaton. Ugy jött ide, mint aki meg akar hódolni, de az alázat mosolya megvető gunnyá változott, mikor meglátta, hogy hová tévedt? Talán bosszút akar állni csalódásáért, ezért választotta ki őt, hogy megkinozza, csufolja és azután faképnél hagyja. De ő, Pierre Dambreuse nem türi ezt. Szereti Yvette, jaj, ez több is volt annál, valami nagy földindulás, amely rászakadt, új élethez érkezés, remény és örjögő kétségbeesés. Ha odaborulhatna Yvette lábához és beszélne hozzá, szép, finom szavakat, amilyenekre ábrándozás közben gondolt s amelyekkel Ikanthiának bókkolt. Ha odaadhatná neki a gyöngyös iszákot és megszépülnének rajta rongyos ruhái...!

És hirtelen megint dühös lett. Miért jött ide ez az asszony? Miért nem hagyja belezápolni az eseménytelenségbe, sülyedt életének megszokott nyugalmába? Amint végigment az udvaron, látta, hogy Yvette ablakán fény szűrődik ki. Megállt, kíváncsian, izgatottan, elfulladó lélekzettel. Ha ez a nő akarná...! Egyszerre minden megváltozna. Mi lenne, ha most bezörgetne hozzá?

Az eső csepegni kezdett. Meleg, nyomasztó volt a levegő. Időnkint villámlott és tompa, fenyegető dörgés hangzott. Szél támadt, a fák veszettül rázták ágaikat, bolondul hajlongtak jobbról-balra. Pierre felsietett a padlásra. Amint belépett, tátva maradt a szája meglepetésében. Az asztalon égő lámpa világánál eléje tárult az ujonnan odavarázsolt szoba. Félszegen tapogatott meg minden darabot, az ágyat, szekrényt, tükröt, megforgatta a székre rakott ruhákat és az arca lángbaborult. Koldusnak nézi, alamizsnát küldött neki, ezzel akarja kifizetni. Cukrot dobott neki, megjutalmazza, mint ahogyan a kedves kutyákat szokás. Pierre magára kapta rongyos köpenyét és kirohant, vissza az éjszakába, az esőbe. Ment, szédülten, magánkivül, égő szégyenkezéssel. S akkor egyszerre Yvette hangját hallja: - Pierre!

Megfordult, agyonostorozva, kinzottan: - Mit akar? Miért leleskedik?

- Azt akartam kérdezni, hogy vacsoráztál-e már?

Pierreből kitört a lázadó keserűség:

- Mit törődik velem? Mit sajnálkozik rajtam? Nékem ne adjon semmit, érti? Vigye vissza az ajándékait! Ha rongyos is vagyok, ne nézzen le engem!

- Nékem adtad a szobádat, illet, hogy mást adjak helyette!

- Hát odaadtam. De nem ezért. Én akartam ajándékozni...!

- Nekem? Miért?

Pierre úgy érezte, kiszáradt a torka, eltikkadt, nem tudott szólni. Yvette kacéran sürgette: Felelj hát!

Pierre felhördült: - Ne játsszon velem! Vigyázzon... ne játsszon!

Yvette felcsattant: - Megőrültél?

Pierre rekedten válaszolt: - Tudom, hogy kicsoda és honnan jött. Szébb, gazdagabb minden más asszonynál. És tudom, hogy én egy rongy senki vagyok. Csak arra jó, hogy ugrasson és gyönyörködjön a buta fintorokban, melyeket vágok. Ezt akarja, ugy-e? De velem ne játsszon cirkuszt. Nem leszek sem a pojacája, sem a kutyája.

- Ostoba vagy. Gyere be és vacsorázzunk együtt!

- Nem megyek... hagyjon... hiszen tudja...

Elakadt, elsápadt, egész testében remegett. Yvette gyönyörködve nézte, hogyan vergődik.

- Mit tudok? Látom, hogy neveletlen kamasz vagy!

- Nem igaz. Tudja, hogy szenvedek... hogy szeretem...!

Yvette felkacagott: - Oh te bolond!

Pierre fenyegetően kiáltott fel: - Ne nevéssen! Ne nevéssen!

Yvette fitymálva nézte végig: - Szemtelen vagy. Lódulj innen!

De Pierre most már nem görnyedt össze ijedt alázattal. Előrelódult, mint a megvadult bika. - Nem megyek! - kiáltotta.

Yvette megijedt. Ohó, hiszen ez nem egy jól nevelt gentleman, aki udvarias mosollyal vágja zsebre a sértéseket. Yvette, a nagy férfihódító, egyszerre elveszítette nagy biztonságát. Ő csak a flirt mesterfogásaihoz értett, ahhoz az egymást csaló szadista játékhoz, melynél a nő csak vágyakat akar szítani és a férfi gyönyörűséget talál abban, hogy megcsiklandozzák az érzékeit. Szerelem, szenvedély, rajongás nem elemei ennek a játéknak. Persze, Pierre nem ismeri a művészetté emelt szerelmet, amelynek szabályai vannak, mint a labdajátéknak, vagy a baccaratnak és könnyed, elegáns, mint egy csupa előételből álló vacsora. Pierrenek nincs érzéke az előételek gourmand gyönyörűségeihez. Durván és barbárul mindjárt a lényegét követeli.

- Mit akarsz? - kérdezte ijedten a legénytől.

Pierre megtorpant. Alázatos, csendes hangon válaszolt:

- Nem tudom, magam sem tudom. Annyira szép... olyan kedvesen beszélt hozzám... én nem tudom, mit kell ilyenkor csinálni. Amit mondok, az sérti... Bocsásson meg. Elmegyek!

És mielőtt Yvette szólhatott volna, megfordult és eltűnt a sötétben. Az eső hevesen csapkodta a földet, a pocsolyák cuppogtak, a tenger dübörögve ostromolta a partot. Pierre vágatott az éjszakában, jól esett neki, hogy az eső áztatta, a szél fujta. Harcolt a sötéttel, zivatarral, sárosan, felhevülve, robbanásig feszült indulattal. Ismerte jól a járást, végigszaladt a tengerparton, a szikláig s ott behuzódott a barlangba. Kibámult az itéletidőbe, nézte a tengerbe csapó villámokat, hallgatta a szél bömbölését és valami nagy biztonság, megnyugvás költözött belé, hogy távol van az asszonytól, egyedül áll az éjszakában, nem szólhat hozzá senki, nem nyulnak érzéseibe, nem csufolják, nem sajnálják, nem szeretik. Jó volna mindig egyedül lenni, gondolta, valami nagy csendben, gondolkozni különös dolgokon, melyeket nem lehet megérteni s amelyek mint nagy madarak szállnak el az emberek felett és fekete szárnyaikkal megverdesik a lelkünket. Milyen furcsa, hogy ebben a vaksötétben messzire lát a szeme Charlotte anyó házáig és ázott teste megérzi az illatos meleget, amely Yvette szobájában van. És a szemének olyan különös, sugárzó, delejes ereje van, hogy Yvette becsukja az ablakot, megborzong és a szive megtelik nyugtalansággal.

IX.

Marinet megérkezett. Bőrkabát volt rajta és lovaglónadrág. A lábán térdig érő halászcsizmák. Kövér, gömbölyű, zsirtól ragyogó volt a képe, az ujjai vastagok. Mint a régi szobrokat a patina, úgy fedte be ezt az embert valami őspiszok, halzsirnak, olajnak, kátránynak sajátságos üledéke, amely ráedződik az emberre, mint a dohányos ujjára a nikotin. Vele jött a könyvelője és egy raktárnok. Az emberek a nagy hirre mind összeverődtek a szózó telepen, izgatottan, nyugtalanul találgatták, hogy mit fog mondani, meg lesz-e elégedve, megadja-e az ígért jutalmat, lesz-e áremelés? Egész esztendei munkájuknak az eredménye ennek az embernek a

kezébe volt téve. Marinét tisztában volt félelmetes hatalmával és igyekezett az embereket még jobban megfélemlíteni. Tudta, hogyha hangoskodó, goromba és pöffeszkedő, akkor az emberek megriadnak, nem mernek különböző kifogásokkal, kérelmekkel előhozakodni. Ezért hát mindjárt legsavanyubb arcát vette fel, rosszkedvűen hallgatta végig az öreg Jacques alázatos jelentését és nyomban megjegyezte, hogy nem tudja, egyáltalában átveheti-e az egész rakományt, mert a piac el van árasztva hallal, az árakat irtózatosan lenyomták és a vevők nem fizetnek. Senkitől sem kap előleget, ellenkezőleg, neki kell mindenkinek hiteleznie és így ő sem tud most annyi tengerpénzt előteremteni, amennyi az emberek kifizetéséhez kell. Azért most csak egy részletet folyósít, a többit ugy két-három hónap múlva. Akinek azonban nagyon kell a pénz most is megkaphatja, de csak egy kis engedménnyel. Amennyibe néki is belekerül a kamat.

Az emberek morogtak, kifogások hallatszottak. Marinét rájuk förmedt:

- A fizetésről különben ráérünk később beszélni.

Előbb lássuk, mit végeztetek?

Lement a telepre, belemarkolt a hordóba, tenyerén méregette a halakat, megizlelte őket és káromkodott:

- Micsoda disznó, felületes munka! Két hónapig sem áll el az áru ilyen kikészítés mellett. Az egyes fajták össze vannak keverve, a szemetje felül van, a mutatós, kövér meg alul. Hogy adjon tul az ember ilyen hordón? Az olaj nem elég híg, a tintahalakat agyonsóztátok!

Továbbment az asztalok felé, melyeken még ezerszámra feküdtek a hordózásra váró halak. Marinét egyszerre megállt és köszoborrá merevült. Az emberek szorongva álltak meg munkájukban, nézték, hogy mi lesz ebből?

- A csatornák, - hörögte végre Marinét, - a csatornák! Megörültetek? A szabály másfél méter széles szennyecsatornát ír elő és ez legfeljebb egyméteres. Megfertőztetek az árumat. Bizottság kiszállását fogom kérni. Megállapítatom, hogy mindenért ti vagytok felelősek. Pert akasztok a nyakatokra...

A férfiak elfehéredtek rémületükben, az asszonyok remegtek, mint a nyavalyatörősek. Tudták, hogy mit jelent a bizottság kiszállása. A tengerbe hajítják az egész portékát, vagy másodrendű, selejtes árunak minősítik, rábélyegzik, hogy emberi táplálkozásra alkalmatlan és azután eladhatják menaszériáknak meg állatkerteknek fókák táplálkozására.

- Legyen belátással nagyságos uram! - dadogta Jacques.

- No ugy-e, ilyenkor a jó szivemre hivatkoztok, de bezzeg az én bőrömet lehuznátok! Hát majd meglátjuk, gondolkozom a dolgon, valahogyan megegyezünk! Hányan dolgoznak most?

- Százhuszan. Nyolcvan férfi és negyven nő.

Marinét kedélyesebb hangra tért át.

- Csinosak? kérdezte.

Jacques alázatosan vigyorgott. Ismerte Marinét szokását, hogy a csinosabb lányokat éjszakánként a lakására rendeli. Ez már az előjogaihoz tartozott. Fizetség sem járt érte, legfeljebb valami olcsó ajándék, amit már Marseilleből előre magával hozott, erre az eshetőségre számítva.

Jacques a kezét dörzsölgette:

- Különösen egyet ajánlok a nagyságos ur figyelmébe. Marseilleből jött, talán tetszik is ismerni. Vendégségben van itt, csak ugy mulatságból dolgozik! Louisenak hívják!

- No majd megnézzük! - mondotta Marinét.

Ezen a reggelen Pierre elsőnek jelent meg a telepen. Mikor a többiek jöttek, már munkában találták. Tett-vett nagy dühös nekilendüléssel, mintha egyszerre ki akarná pótolni a mulasztottakat és erővel be akarna temetkezni a munka kábulatába. Az átvirrasztott, ezer tervvel, kétséggel megviaskodott éjszaka után hirtelen rémület fogta el. Ugy érezte, hogy szakadékok nyíltak meg körülötte, valami nagy veszélybe rohan és most megpróbált visszamenekülni előbbi életébe, amelyből kizaklatták. Lelkiismeretfurdalása is volt, sajnálta Cathrinét, akinek jóságát és szerelmét hálátlansággal fizette. És egyszerre meghatódott, hogy milyen áldott, drága teremtés ez a lány. E pillanatban gyűlölte Yvettet, szerette volna kitörölni életéből, elfelejteni. Nem a megváltást hozta el, csak a gunyt, nyugtalanságot. Mikor Cathrine megérkezett, elébe sietett. A leány halvány, rosszkedvű volt. Pierre megcsókolta és azt mondta: - Rád gondoltam az éjszaka!

Cathrine sápadt orcája egyszerre megpirosodott. Milyen kedves vagy, mondotta és gyengéden megsimogatta Pierret. Aztán aggódva, gyengéden megkérdezte: - Nem vagy már rosszkedvű és nem haragszol rám? hiszen én annyira szeretlek! Tegnap megakartam halni bánatomban! De most már jó leszel hozzám, ugy-e?

- Minden rendbe jön Cathrine. Igen, azt hiszem boldogok leszünk!

És tüntető kedvvel Cathrine asztala mellett kezdett dolgozni és a lánynak segített nagy buzgalommal. Az emberek elégedetten bólogattak: No, végre megjött az esze! Cathrine pedig csacsogott, dalolt, kacagott a boldogságtól. Délre járt és Yvette még mindig nem jött. Pierre tettetett nyugalma kezdett leálcázódni. Dacos munkája, Cathrinehoz való visszatérése Yvettenek szánt hadüzenet volt és hajnal óta egyre várta titokban az új találkozást. Meg akarta mutatni Yvettenek, hogy nem törődik vele, közönyös előtte. De mikor Yvette egyre késett, Pierren növekedő izgalom vett erőt. Hiába alakoskodott, hasztalan akarta elhíttetni magával, hogy legyőzte a váratlanul rázuhant szenvedélyt, minden idegével, érzésével, vérének minden cseppjével várta Yvettet. Szemrehányásokkal illette magát, hogy ügyetlen, faragatlan, durva fickó volt. Hirtelen egy gondolat villant át agyán, amely megállította szíve dobogását és verejték lepte ki homlokát. Yvette szavai jutottak eszébe, melyekkel szobájába invitálta vacsorára. Most hirtelen megvilágosodott előtte, micsoda ostobaság volt azt el nem fogadni. Lám, Yvette megsértődött, nem is fog többé idejönni, talán már össze is csomagolt és utazik vissza Párisba. És ő, a hülye fráter, örökre elszalasztotta szerencsését. Nem is érdemes jobb sorsra itt fog megdöglenni, elpenészesedni a többi paraszt között. Olyan izgatott lett, hogy az arcszíne is elváltozott. Szédülés fogta el, vizet kért. Megijedt, mert maga sem tudta, hogy ennyire mélyen belé szántott az érzés. Most már akarta, hogy Yvette jöjjön. Remegve, aggódva, egész lelkével kívánta a viszontlátást. Különös érzés volt ez, az a bizarr keveredés, melyben az ember nem tudja, hogy gyilkolna, vagy térdre borulna-e? Ekkor hirtelen megpillantotta Yvettet. A szíve a torkáig dobolt. Az az érzés volt, hogy ez a nő belát a lelkébe, játszik vele, mulat a gyámoltalanságán. Az öklébe harapott tehetetlen dühében és buta módon úgy tett, mintha észre sem venné jelenlétét. Yvette azonban ráköszönt: - Jó reggelt Pierre!

- Jó reggelt! - mormogott vissza.

- Miért haragszol rám? Megbántottalak?

- Én nem haragszom.

- A sirálysziklánál jártam. Azt mondták, hogy arra szoktál mindig járni. Meg akartam nézni, hogy mi tetszik neked ott annyira? Egészen elszakítottam a cipőmet és a harisnyám is merő viz lett. Ide nézz!

És felhuzva a szoknyáját, mutatta a lábszárát angyalian ártatlan arccal. Megszokta ezt eléggé kis táncosnő korában, amikor a mulatók páholyában nagy összeget fizettek efajta látványért a mulatók urak. Volt közöttük egész sereg ugynevezett *okos* lány, akik hajnalban egyedül szöktek haza és a pénzt szeretkezés nélkül is megkeresték azzal, hogy ilyen apró kedvezményeket nyújtottak gavallérjaiknak. Néha éjfélután megszólalt a mulató telefonja és a főpincér sunyi, mosolygó arccal jött vissza: *Hölgyeim, pénz áll a házhoz. Hervieux grófnál férfiestély van és néhány csinos nőre van szükség. Azonnal indulhatunk az autón. Ilyenkor öt-hat leány sietve felkapta a bundáját és néhány perccel később a főpincér hajlongva, mosolyogva jelentette a grófnak, hogy elhozta a hölgyeket. Diszkrét és gyakorlott mozdulattal zsebre vágta a borralót és ment vissza a mulatóba. A leányok pedig ledobták kabátjaikat, egy kis friss rouget kentek az ajkukra és a következő pillanatban már kacagtak, ittak, tegeződtek, táncoltak, mintha már évek óta összeszokott társaság lettek volna. Nagy gyakorlatuk volt ilyesmiben, ismerték a férfiakat, volt egy sereg tréfájuk, ötletük, minden eshetőségre készen és merész száju megjegyzésekkel fokozták a pezsgős hangulatot. Hajnalra mindegyik megállapította, hogy letaposták az új cipőjét, eltépték a selyemharisnyáját, leöntötték a ruháját, szóval mindig volt jogcímük néhány száz frank követelésére. A férfiak káromkodtak, szidták a lányokat, becsapottnak érezték magukat és macskajajjal savanyúsággal alkudoztak. A kedvesség, finomkodás lekopott róluk és durván sértegették a lányokat, akik különböző ürüggyel tagadták meg tőlük kegyeiket. Igen, Yvette megtanulta ebben az iskolában, hogy bájainak mutogatása természetes, semmire sem kötelező valami. Mint táncosnő különben is megszokta a tömeg előtti mezitelenséget. Csak éppen arról feledkezett meg, hogy Pierret másfajta fából faragták, mint az ő közönségét. A férfit elöntötte a vér, mikor Yvette megmutogatta neki a lábait.*

- Milyen szép vagy! - hörögte.

- Az ám, ez azután helyre kis menyecske! - szólalt meg mellette hirtelen Marinet mély hangja, amely, mikor kedveskedő akart lenni, még rekedtebben és ellenszenvesebben recsegett, mint rendesen. Félre innen fickó, tolta félre Pierret, nem parasztnak való az ilyesmi. Hallom, hugom, hogy városi lány vagy, Marseilleből jöttél, az én városomból. Földik vagyunk, mi?

Pierre elakadó lélekzettel, kidülledő szemmel nézte ezt a hájas, fenhéjazó alakot, aki őt ilyen iszonyuan megszégyenítette. De eszébe jutott, hogy pénze, megélhetése Marinet kezébe van téve és iszonyu erővel fékezte indulatát. Marinet pedig ügyet sem vetve rá, Yvettehez lépett és megcsipkedte az arcát:

- Hát nálam szeretnél dolgozni, mi? Ej, nem ilyen paraszti munka való neked. Akad a számodra külön dolog is a házamban. Gyere oda egy félóra mulva.

Yvette, aki egy pillanatig dermedten tűrte Marinet bizalmaskodását, magához tért meglepetéséből és teljes erővel ráütött a férfi kövér, mocsos kezére:

- Takarodjon innen, mert úgy képen teremtem, hogy holta napjáig megemlegeti!

Marinet teli torokból kacagott:

- Huh, micsoda vadmacska! Talán még karmolni is tudsz? Ugy látszik, még nem világosítottak fel arról, hogy ki vagyok. Nem vagyok ám én valami piszkos koldus, ha most ilyen mocskosnak látsz is. Jó ám velem jóban lenni. Akad az én lábamban mindig valami finom dolog az ilyen szép lányok számára!

- Hordja el magát - toporzékolt Yvette, - mert a fejéhez vágok valamit!

- Előbb kaplak én be elevenen! - kiáltott Marinet és átkapta Yvette derekát, pehelyként emelte fel és odaszoritotta magához.

- No, most moccanj, ha tudsz! - kiáltotta röhögve és husos, nagy szájával, melyből ömlött a pálinkabüz, beleharapott a lány vállába. Yvette fájdalmasan, dühösen felsikoltott, arculköpte támadóját, aki azonban csak nevetett ezen. Annyira leszorítva tartotta Yvette kezét-lábát, hogy az csak a fejét mozgatta tehetetlen körökben.

- Huszonöt csókot kapsz! - hahotázott Marinet, - számoljátok csak, emberek!

A munkások boldogok voltak, hogy Marinet jókedvű, alázatosan vigyorogtak és koncleső hizelgéssel bölintgattak bátoritást. Az asszonyok sem háborodtak fel, nem tartottak nagy esetnek egy kis cicázást. Inkább azon bosszankodtak, hogy ez az ismeretlen, máshonnan jött leány jobban tetszik az urnak, mint ők. Tettetésnek tartották védekezését és féltek, hogy Marinet megint felbőszül. Gyáva és bamba nevetéssel biztatgatták Marinetet:

- A mejjét puhítsa meg egy kissé, attól megszelidül! De nagyra van a kisasszony azzal a kis csókkal!

- Egy! - kiáltott hangosan Marinet és belecsókolt Yvette arcába, aki őrzöngve szidta és fenyegetődött. Az arca csupa vörös csik volt, ahogyan Marinet borostás állával összeszurkálta. A haja összezilálódott, a tekintete eltorzult a dühtől és utálkozástól.

- Kettő! - számolta Marinet.

Ebben a pillanatban ökölcsapás érte. Felordított és mint egy taglózott barom vágódott el. Pierre állt előtte. A melle zihált, mozdulatában, szemében annyi gyilkos harag és fenyegetés sűrűsödött robbanó feszültségben, hogy Marinet, aki feltápáskodott és rá akarta magát vetni, önkénytelenül egy lépést hátrált. De nyomban visszanyerte önuralmát és ordítózni kezdett:

- Emberek, verjétek agyon ezt a részeg fickót! A gazember! Láttátok, ugy-e, hogy csak tréfálództam és kezet emelt rám a disznó! Biztosan a szeretője a kutya!

Többen Pierre-re akartak rohanni, de Pierre felkapta a nagy halvágó kést:

- Leszúrom azt, aki hozzám nyúl!

És felindultan, rázta öklét Marinet felé:

- Fogja be a száját és ne sértegesse ezt a lányt, ha kedves az élete!

- A csendörök, csendörökért kell menni! - sivitotta el magát egy asszony.

Cathrine majdnem eszméletét veszítve, egészen megzavarodva nézte, hogy mi történik? Csak annyit fogott fel kábult, szédülő aggyal, hogy Pierre egy idegen lány védelmére rántott kést és hogy ebből szörnyű bajok keletkeznek. Odarohant Pierrehez és hangosan elsírta magát:

- Pierre, csillapodj, térj az eszedre!

- Üssétek agyon a kutyát! - kiáltották ismét néhányan és egymást biztatva dorongokat és köveket kaptak fel. De Marinet most már megijedt. Ki akarta kerülni a vérontást.

- Ne bántsátok, - kiáltotta. - Elintézem én ezt a bitangot magam is!

Gunyos mosollyal mérte végig Pierret, akihez ijedt mozdulattal huzódott Cathrine és Yvette, mintha testükkel akarnák megvédeni a támadások ellen.

- No lám, segélycsapatokat kapott. A hölgyek megvédik a szép gavallért. Hát majd gondoskodjanak arról is, hogy legyen miből megélnie! Mert tőlem ugyan nem kapsz egy veszekedett garast sem. Miattam akár a tengerbe dobhatod az árunak azt a részét, amely reád esik. A törvény kimondja, hogy ha egy munkás kezet emel a gazdájára, azt azonnal el lehet bocsátani. Nem tartozom semmi kártérítéssel. Hát csak hordd el magad, mert ha még egy szót szólsz, megvasaltatva vitetlek a község házára!

Cathrine kezét tördelve jajveszékelt:

- Irgalmazzon, nagyságos ur! A tengerbe ugrom, ha nem fogadja vissza!

De Pierre megragadta a térdepelő leányt és ráivallt:

- Ne obégass! Ha nem kell a munkám, hát nem kell! Egy szóval se erőltetem!

Megfordult, a kést az asztalra vágta, felrugott egy vizescsöbröt és tovább ment. Yvette megremegett, olyan mozdulatot tett, mintha utána akarna menni, a kezét önkénytelenül feléje nyújtotta, de Pierre rá sem nézett. Mintha mindaz, ami történt, nem miatta esett volna meg. Yvette érezte ezt a furcsa gögöt, melyet izgató erő és férfiasság fütött és beszivta, befogadta azt a nagy szerelmi vallomást, amely nem a szavakból, hanem a nőt védő him erejéből áradt felé. Felhasználta a zavart és izgalmat, melyet Pierre okozott és elsietett. Csak úgy találmra vágott neki a tengerpart sziklával takart elhagyott vidékének. Levetette a cipőjét, harisnyáját, gyönyörűséggel taposta a puha, langyos fövenyt, szaladgált, mint egy bódult pille, megmámoreosodva fiatalságától és attól a reászakadt, izgató érzésétől, melynek még nem tudott nevet adni, de amelyről boldog megremegéssel sejtette, hogy a szerelem. Milyen csodálatosan virágzott ki! Férfigögből és ökölcsapásból, sűrűsödő vér gyilkos viharzásából. Minden összeomlott, Pierre lába alól kiszaladt a föld, elvesztette állását, egész évi keresetét, a menyasszonyát. Feldöntötte egész életét, mezitelenül, mindenből kikapcsoltan áll egyedül s a mellében, szívében, a vére atomjaiban, husának rostjaiban most egyetlen biborvörös vihar orkánlik, amely Yvette felé sodorja.

Szerelem!

Tizenöt esztendő kora óta hány férfi mondta neki: szeretem! Ha kettesben maradt valamelyikkel, bujkálni kezdtek a szavak és bármiről volt szó, rája kezdtek hullani hizelgő ostromlással. Hogy unta ezt a feltétlen bizonyossággal bekövetkező férfipróbálkozást! Két főcsoportba osztotta a férfiakat: a szentimentálisak és az elméskedő szemtelenek csoportjába. A szentimentálisak voltak a beszélők. Ezek mielőtt megpróbálkoztak volna a tettleges flörttel, szerelmi csalódásaikról beszéltek, elmondták undorukat és kiábrándulásukat a könnyű szerelmekből, műveltségüket fitogtatták, bölcselkedtek, nagy súlyt helyeztek arra, hogy Yvette őket szellemes, finom lelkű, magasrendű embereknek tartsa. Kápráztattak és a lelkieken keresztül akartak utat törni a csókhoz. Ugy beszéltek a szerelmükről, mint valami csodálatos exotikus virágról, amely tele van titokzatos szépséggel, mélységes misztériummal. A zongorához ültek és Chopint játszották olyan nagyképpen, mintha ők fedezték volna fel és senki a világon muzsikáját kívülük meg nem értené. Vagy régi szerelmek poétikus epizódjait mesélték el, melyekből kiderült, hogy ők mennyire megértőn szerették a gyönyörű asszonyokat. A viláért sem ejtettek volna ki egy kétértelmű szót, félhomályosra világították a szobát és általában nagyon vigyáztak a hangulatra. Yvette utálta őket, mert ezek voltak azok az önző emberek, akik magukat akarták csodálatolni és akiknél az értelem mindig erősebb volt a mánornál és még az ölelés pillanatában is hatásos szavakon törték a fejüket. A szellemeskedő szemtelenekhez tartoztak a művészek, az éjszakai élet állandó alakjai, a könnyüpenzü aranyifjuság, a sokat élt lumpok, mindazok, akiket foglalkozásuk színházhoz, ujsághoz kötött, akik általában közösséget tartottak a félvilággal. Ezek mosdatlan szájjal beszéltek a nemi élet legintimebb dolgairól, kertelgetés nélkül nevének nevezték a gyermeket, úgy tettek, mint akik már minden felül állnak és meghitt cimborái minden nőnek, akikkel úgy beszélhetnek hálószobájuk titkairól, mint két kokott, akik közös nyilvános házban élnek. Nem, valóban ezek közül nem várhatta azt a férfit, akinek hangjára érdemes figyelni, aki életet, megváltást, ujjászületést hoz. Mind csak a szerelem játékát hozták el. Férfiak, akik olyan sokat szeretkeztek, hogy nem érezték többé annak megrendítő szépségét, eltompultak a harc, gyengédség, meghódolás, rajongás érzéseivel szemben, kiirtottak a szerelemből mindent, ami nem függ össze szorosan a végső aktussal és csak azt diszitették fel izgató selymekkel, idegkorbácsoló afrodisziákkal, a

kokain és ópium fantáziát színesítő kábulatával. Igen, ezeknek a férfiaknak, akik üresen és lélektelenül jönnek a nőhöz, akik csak a mezitelen, minden ősi szépségéből kifosztott kéjt keresik, szükségük van arra, hogy testüket és lelküket mesterséges módon részegítsék meg. Unott és szeretni nem tudó nők, cinikus, fáradt férfiak ölelése micsoda mámort adhatna különben? A szerelem, amely nem ismeri a könnyet s gyötrődést, nem ismerheti annak édességét sem. Yvette megborzadt, mikor a férfiakra gondolt, akik ruhájukon még egy másik nő parfümjének illatával sürgetnek más nőktől csókot. Könyvet kellene írni a férfiprostitúáltokról, gondolta gyakran, ezekről az aljas emberekről, akik érzés, izlés és válogatás nélkül minden nővel szeretkeznek. Buta férfihencegéssel csak a *hóditások* számára fektetnek sulyt, egyetlen szeretőjükkel sem lépnek lelki kapcsolatba, megrontják a nők lelkét, gondolkozását, felületességük, szivtelenségük bosszura ingerli a megcsalt, érzéseikből kifosztott asszonyokat. Ha igaz, hogy nőgyűlölő az a férfi, akit még nő sohasem szeretett, úgy áll ennek a tételnek a fordítottja is: férfigyűlölő az a nő, akit még nem szeretett igazi férfi! A városi élet rohanó ritmusa, lelket koptató szörnyű kenyérharca, az intellektualizmus felé való fokozatos haladás, amely lefokozza a testiséget, a városi éjszakában készen vásárolható, harc nélküli csók, a földtől, természettől való eltávolodás meghamisítja, korccsá torzítja a szerelmet.

Átkozott Páris! Minden világvárosok legnagyobb mulatója, asszonyi testet őrlő aranyalom, mennyi felelősséggel tartozol az emberiségnek! Te tetted kecsessé a léhaságot, szellemessé a prostitúciót, és te aláztad látványos mulatsággá revüidben a meztelenséget, melyet minden profán és ostoba szatócs megbámulhat tiz frankért.

Milyen más volt itt a tenger partján, a vörhenyes színű hatalmas sziklák tövében! Világosság volt, zengő, végtelen fény, nevető égbolt és a nap, mely mint a mindenség Cézárja szállt fel vakító vértzetében. Puha szobákban, rivaldafényben, találkahelyeken megsápadt emberek ilyenkor szédülve és ájuló fejfájással bujnak takarójuk alá, holott most száll fel a mélységből és ölelkezik a nap és csillagok végtelen világával a nagy himnikus termékenység, a világot mozgató és egyre megújító csók!

Yvetteben felsirt a vágy. Mosolygó, édes sirással állt és belesodálkozott a messzeségbe, ahonnan most életét megoldó titkok kirobbanását várta. Az egyik kis öböl szerű mélyedésben egy bárka volt kikötve, valamelyik halászé lehetett. Yvette nem sokat gondolkozott, beült a bárkába, végigdőlt a széles fapadon és hallgatta a bárka oldalán szeliden csapkodó hullámok ringató muzsikáját. Érdekes, hatalmas bárka volt. A vitorlák összegöngyölve heverték a fenekén, sárgaszínű izmos, nagy szárnyak, a közepükbe egy vörös napkorong volt rajzolva, mint a japán zászlókra.

Két oldalára fehér festékkel bűvös jelek voltak festve: egy cápafej, amely megvédi a tenger szörnyeit ellen, egy horog, amely jó talizmán vihar esetén és egy hordó, amely a dus szákmányt biztosítja. A kormánypad alá kis szekrény volt építve, benne néhány doboz konzerv, egy kis hordócska víz és egy vizhatlan köpeny. Néha napokig nem lehet hazatérni, szükséges az élelemtől gondoskodni. A bárka orrán hidegen és halottan hevert az acetilénlámpa, mellette néhány tekerics vastag kötél. A bárka farán egy kis fakorlát, erre támaszkodik a halász, mikor állva kémleli a tengert. A korlát egyik faoszlopára kis szentkép és egy kereszt van szegezve.

Yvette arra gondolt, hogy most el kellene oldani a bárkát és menni messzire, cél nélkül, szelek szárnyára bízva a vitorlákat. Vajjon hol kötne ki? Mit szánna neki a véletlen, ez a nagy hazardjátékos? Oh, hiszen az ember annyit küzd, vergődik kitűzött célok után, kegyetlen marakodással verekszik ki mindent, minden este aggódva gondol a holnapra! Milyen jó volna egyszer nyugodtan elnyújtózni, nem törődni semmivel és hagyni: hadd történjen minden úgy, amint azt egy magasabb erő akarja. Bizni és hagyni útján repülni a bárkát... hajrá! Sorskormányos feszíti a vitorlákat és mi alázatosan várjuk, hogy hol érünk újra partot.

- Elmenni, elindulni! - gondolta mégegyszer Yvette és lehunyta szemmel új, ismeretlen világról álmodott, távoli szigetekről, melyekről gyermekkorában olvasott és melyek most hosszú, karcsu pálmafalevelekkel integettek feléje.

A hullámok csak csobogtak, csapkodták a bárka oldalát, a sirályok sikoltása, a szellő, a messziről szálló mandulafa-virágillat mind új színt, hangulatot rajzoltak az álomhoz.

- Az én hajóm, az én rejtélyes nászhajóm! - mosolygott Yvette, kirepül velem a tengerre, a titokzatos szigetre, ahol virágfüzérés, gyöngyökkel ékesített vőlegény vár!

Felkacagott valami névtelen boldogság mámorában és felnyitotta szemét. És meglepetten ugrott fel. Pillantása a bárka oldalára esett, ahol az ülés felett piros festékekkel egy név volt felírva: Yvette!

Ki írhatta ezt oda? Kit hívnak itt kivülről még Yvettenek? Csakugyan az ő bárkája ez? Milyen érthetetlenül olvad össze tiszta álom a valósággal. Körülnézett és azzal a megmagyarázhatatlan távolbaérzéssel, amely ráncdöbbséget néha, felfigyelt és várt valakit. Érezte, hogy valaki rágondol, láthatatlan szemével rámered, sziklákon átható akarásával átöleli. Leírhatatlan izgalom és rémület fogta el és szinte öntudatlanul kiáltott fel: Pierre!

A sziklafal egyik hajlása mögül sápadt és szégyenkező arccal emelkedett ki a férfi: Bocsásson meg, mormogta, - hogy lelelkedtem!

Yvette egyszerre mindent megértett.

- A tied ez a bárka? - kiáltotta.

- Igen!

- Te festetted rá ezt a nevet?

- Én festettem.

Yvette szava akadozott, alig tudott beszélni a felindulástól:

- Akkor hát tudod, hogy ki vagyok?

- Tudom!

- Charlotte anyó árult el?

- Magamtól találtam ki!

Pillanatnyi csend következett. Egymást nézték riadtan és mégis boldog szívdobogással. Yvette nyerte vissza előbb önuralmát.

- Hát ha tudod, - mondotta - akkor így is jó. Legalább nem kell sokat beszélni. Tudod, hogy gazdag vagyok. Kibérlem ezt a bárkát és megfizetem a munkádat. Vigyél a tengerre. Messzire akarok menni, ki a sik vizekre, ahová akarod!

Pierre beugrott a bárkába és kigöngyölte a vitorlákat.

- Segítsen! - fordult Yvettehez.

Yvette megborzongott. Valami csiklandós, édes érzés bizsergett rajta végig. Soha férfi szava még ennyire belé nem rázott, mint ez az egyszerű kérés: Segítsen!

Igen, segíteni, összefonódni az egyszerű, primitív munkában, szolgálója lenni a férfinak, hálót feszíteni, vitorlát felvonni, elszakadni a velőtlen, szirupos városi élettől és ide menekülni a friss, boldog egyszerűségbe!

Pierre az evezővel ellökte a bárkát, a szellő belekapaszkodott a vitorlákba és a bárka kisiklott az öbölből. Yvette a bárka orrára állt, nekitámaszkodott az árbocfának. Mélyen beszívta a sós, illatos levegőt és rászólt Pierre-re:

- Feszítsd ki valamennyi vitorlát, menjünk teljes sebességgel!

Mintha a régi életéből menekült volna, el akart rohanni nagy, boldog repüléssel. Diadalmas fölényel nézte az elmaradozó partot és azután tekintete belémerült a parttalan messzeségbe. Ott fog kibukkanni a mesesziget, az új élet!

Pierre a vitorlakötél mellett ült és Yvette-t nézte. Óriásira érezte nőni izmait, a mellében titáni erő feszült és ő volt a szél, a hullám, amely a bárkát hajtotta. Istenek hajója, egy fabárka, amely a boldogságot vitte ölében, egy új Noé bárkája, amelyben az elsülyedt és korccsá lett szerelem egy megmaradt szikrája kereste az Ararat-hegyet, hogy ott világot teremtő szépségben és erővel lobogjon fel.

A bárka sebesen siklott a vizek felett.

X.

Egy órája tarthatott már ez a mámoros rohanás. Mindketten hallgattak és Yvette ujjongva élvezte a hallgatás komoly szépségét. Eszébe jutott egy két év előtti csónakkirándulása Trouvilleban, augusztusi estén, gyönyörű holdvilágban. Mindenki beszélt, a holdat dicsérték, a tenger színeit, muzsikáról, szerelemről beszéltek. Borzasztó emberek, akiknek mindig beszélniük kell, akik nem tudnak néma megrendüléssel magukba fogadni szépséget és hangulatot. Szavak... szavak... a társaságbeli ember egész élete kimerül a fecsegésben. Ahelyett, hogy határozatlan, édes-szép érzésben engedné eláradni lelkén az illatot, színeket, muzsikát, szerelmet, szavakon töri a fejét, fogalmakat keres, fecseg arról, amit csak érezni szabad, ami az életnek éppen olyan nagy rejtélye, mint a halál. De ők ketten most mások voltak. Nem szóltak egymáshoz, mint ahogy nem beszélnek az egymás mellett sarjadó füvek, fák és virágok. Pillangók, méhek és szellők viszik a termékenyítő magot és himport és rászórják a termékenyülést váró anyaföldre és virágtölcsérekre. És van-e színesebb pillangó az emberi érzésnél, édesebb szellő a vágy rezdülésénél, melyek egymás felé remegnek és viszik, sodorják magukkal a szerelmeseket.

A távolban egy sziget körvonalai tüntek fel. Pierre észrevehetően arra irányította a vitorlákat s amint közeledtek, fehér, piros és sárga virággömbök bontakoztak ki a kék tenger felett, babérfák, pálmák és narancsfák duzzadó zöld, husos levelekkel integettek. A bárka orra rászaladt a part fövényére és megálltak. Yvette meghatva és elámulva nézett körül. Mintha egy tropikus erdőbe tévedt volna, mindenfelé buja pászit, óriásira vastagodott ősfák, fűszeres, kábitó illatot árasztó különös virágok, kerék- és tölcsér alakúak, melyeknek nevét sem tudta. És a fák között a madarak ezrei röpködtek hangos rikoltással, azzal a sajátságos bátorsággal, amely azonnal elárulja, hogy ember nem igen zavarja őket. Ez az őserdő a sziget belseje felé ritkulni kezdett és a gyeput hirtelen egy tisztásba szökött. Yvette felsikoltott meglepetésében. A vadon mélyén egy csodálatos, művészi park tárult szeme elé, melynek közepén egy bronz Triton öntötte a napfényben szikrázó vizet egy szökőkút márványmedencéjébe. A fák között vigyorgó Faunok és Bacchusok duzzadó gyümölcsök levét csepegtették a kéjesen nyújtódzó nimfákra s a márvány élt, szinte nedvesen és vértől fütötten várta feltámadását a szerelem, melyet a művész az anyagba vésett. S a pogány istenek mind meztelenek voltak, mint a föld és a virágok. Egyetlen nagy, teremtő ritmusban ölelkeztek össze, mintha itt volna a föld titkos kemencéje, ahonnan szétárad az a bűvös, édes meleg, amely a szerelmeseket fűti.

- Hol vagyunk? - kérdezte Yvette.

- Nem tudom, - mondotta Pierre. - Különös neve van ennek a szigetnek, de ott, egy sziklára rá van írva!

Előre ment a park tulsó végéig, amely a tenger fölé szökött s ahol vadrózsák és repkények kusztak fel a sziklafalra. S egy helyütt, ahol a fal simára volt csiszolva, aranybetűkkel egy név csillogott:

CY THERE.

Yvette a gyermek rajongó elcsodálkozásával csapta össze kezét. Eszébe jutott egy balett, melynek ő játszotta főszerepét, annak volt a címe Cythere. A mesebeli sziget ez, ahová alkonyatkor a világ minden részéről odaszállnak a kis Ámorok és magukkal hozzák a szerelmes férfiakat és nőket. Antoine Watteau, a napkirály gáláns festője meg is festette ezt a szigetet és ők a színpadon éppen úgy voltak öltözve, mint ahogyan a nagy festő örökölte meg a szigetre hajózókat. És most valóban kikötött a szerelem szigetén, a fák és virágok istenei integetnek feléje márványkarjaikkal és az ő gáláns lovagja alázatosan, együgyűen ott áll mellette. Csak úgy ösztönösen hozta ide, az ősember kedves vigyorgásával, aki nem tud nevet adni annak a cifra kőnek, melyet a hegyek között talált, de elviszi kedvesének, mert megsejti a szépet, a különöset és a vallomásnak azt a halhatatlan szépségét, amely abban rejlik, hogy akit szeretünk, azt odavezetjük ahhoz a helyhez, amely nekünk tetszik, néki adjuk azt, amiben gyönyörűségünk van, hogy benne is felgyulladjon a meghatottság, az öröm, amely egybekapcsolja lelkünket.

Ott állt Pierre mezitláb, rongyos vitorlavászonruhában, a képe izzadt volt, a haja homlokába csapzott. Mintha szolgája lenne a nevető bronzistennek, akinek elhozta a messze város legszebb asszonyát. Yvette nem tudott betelni a sziget szépségével. Tenyerébe fogta a virágokat és beléjük csókolgott, mintha a virág sem tudna különb gyönyörűséget az asszonyi csóknál. Végigfutott a hegynek vezető pálmásétányon, megkergette a pillangókat és fütyörészve szólította a madarakat. Pierre csak hagyta, hadd tegyen kedve szerint. És várta, mibe fog csendesülni ez a féktelen életöröm?

Egy pinea-erdőcskén törtek át, melynek végén az ut egy kőfalban tört meg.

- Ki lakik itt? - kérdezte Yvette.

Pierre vállat vont:

- Nem lehet tudni. Valamelyik gazdag párisi ur kastélya ez, de már néhány éve feléje sem néz. Övé az egész sziget. Most csak néhány kertész lakja. Azelőtt nagy multságok voltak itt. Mondják, hogy az ur ide hozta kedveseit. Néha eljöttek a barátai is. Velük volt husz-harminc leány és mezitelenül szaladtak a fák között. Éjszaka fáklyákat gyújtottak és a kastély terraszán hegedüsök játszottak buja dalokat. Egyszer az ur nagyon beleszeretett az egyik leányba. Királynőnek nevezte ki és mindenki néki hódolt. Játékokat rendezett a tiszteletére, melyen folyton ittak és szeretkeztek. Liviának hívták a lányt, olasz volt. Egyszer aranyruhába öltözött és a szikla peremére állt, mintha ő lenne a felkelő nap. És a többi lány mind mezitelenül, mint apró, alázatos bolygók, eléje térdeltek s a tenger felcsapott hozzájuk és végigöntözte forró testüket. Halászkok mentek akkor éppen arra és az egyikük, egy Paul nevű, beleőrült ebbe a látványba. A hullámokba vetette magát, fel akart kuszni a sziklára és a tengerbe fult. A nő végignézte a legény halálküzdelmét és meg sem moccant. Senki sem segített rajta. Az egyik részeg ifju egy verset szavalt a férfiakról, akik távoli földekről jönnek az aranyló napkirálynőhöz és meghalnak lábainál, mert megöli őket annak vakító, gyilkos szépsége. A többi halász rémülten menekült el. Mondják, hogy egy ünnepélyen tizezer rózsa szirmát szórták szét a kastély kertjében és ezen az illatos, hűs, ruganyos ágyon szeretkeztek. A vendégek

között volt egy fiatal gróf is, aki beleszeretett Liviába. Pedig neki volt a legszebb szeretője, egy Susanne nevű festőnő. De mintha a férfiak meg lettek volna babonázva, mind csak Livia után bolondultak. Hiába voltak szépek, kedvesek, szerelmesek a többiek, hiába ettek a férfiak fűszeres ételeket, ittak édes borokat, csak Livia után sóvárogtak és boldogok voltak, ha köntösét érinthették. Az ur büszke volt és boldog, hogy mindenki őt irigyli, a lányok ellenben halálos gyűlöletben fogtak össze Livia ellen. S mikor egyszer a férfiakról üzelve végigfutottak a tengerparton, Susanne pontosan ott, ahol legmagasabb a sziklafal, látszólag véletlenül, teljes erejével nekiszaladt Liviának, aki a tengerbe zuhant és holtra zuzta magát a köveken. Mindenki érezte, hogy gyilkosság történt, de bizonyítani nem lehetett és hallgatni kellett a botrány miatt is. Másnap hajóra szállt az egész társaság és azóta az ur nem látogatott ide. Ugy látszik, még most is Liviát gyászolja.

Yvette ajka eltikkadt s a szeme fénylett. A vér és szerelem földjén járt, halálos bosszú és halálos szerelmek kísértettek a fák árnyékában, a sziklák mélyedéséből, a tenger zajlásából kidugták láthatatlan kezeiket Paul, a halász, és Livia, a kurtizán. Most egyszerre feltűnt neki, milyen nagy, döbbenetes csend honol mindenfelé, sehol emberi nyom s a lépéseket felfogja a vastag pázsit.

- Gyere, keressük fel a kertészeket, - mondta Pierrenek.

Végighaladtak a kastélyt övező kőfal mellett és elmentek a főbejáratig. Ott becsengettek a kapun. A hosszú, éles csengetés bántóan és kísértetiesen sikoltott fel: a csendben felszárnyaló, hívó hang, melynek nem lehet tudni, hogy milyen visszhangja támad? Izgatottan és szivdobogva vártak, mintha valami meglepetés, riasztó rémület, sorsdöntő esemény szakadhatna rájuk. De nem történt semmi. Csak néhány megriadt madár repült fel ijedt szárnyuhogással és az eresz alatt csodálkozva riadoztak a galambok. Ujra csengettek és Yvette hirtelen arra gondolt, hogy az édenkert kapuján kér bebocsátást az első emberpár kései utódja, akik évmilliók szenvedése után meggyötörve és alázatos lélekkel úgy érzik, hogy levezeklették az eredendő bünt és megváltották a boldogságra való jogot.

Hirtelen nehézkes, lassu lépteiket hallottak, mint mikor egy öreg, fáradt ember poroszkál végig a kavicsos uton. Néhány pillanattal később megcsikordult a kapu és egy barátságtalan hang mordult rájuk:

- Ki az? Mit akartok?

Charles állt előttük, az öreg kapus.

Yvettenek már készen volt a terve: - Munkát keresünk! - mondotta alázatosan.

A vén ember dühösen rivallt rájuk:

- Nem kell. Senkire sincsen szükségünk. Még van pofájuk felzavarni az embert!

- Azt gondoltuk, hogy kigyomláljuk kissé a parkot, meg az utakat. Hiszen majdnem felveti a gaz. Bért sem kérünk, csak éppen az ellátást és szállást.

Az öreg jobban szemügyre vette őket. Ingyenes munka? - ez már tetszett neki. Különösen ilyenkor, mikor a környékbeli férfiak és nők mind a halászzattal vannak elfoglalva és pénzért sem jelentkeznek. A leány jóformájú, csinos, takaros, a férfi izmos, munkabíró.

- Házastársak vagytok? - kérdezte.

Pierre a kalapját forgatta, nem felelt. Yvette elpirult. Charles észrevette zavarukat és elmosolyodott. Fogatlan szája szélesre huzódott.

- Ahá, - mondotta, - megszöktetek, összeálltatok és most itt akartok elbujni! Hát nékem mindegy, a ti dolgotok. Ameddig rendesen dolgoztok, itt maradhattok! Az utakra csakugyan ráfér egy kis takarítás! Na, jöjjetek!

Előrecsoszogott egy bezárt ajtaju kis cselédházhoz. Az övéen lógó kulcsokból kikeresett egyet és benyitottak. Konyhából és szobából álló lakás volt. A konyhában a falon lógtak az edények, a szobában fenyőbutorok, az ablakon olcsó csipkefüggönyök, a falon kakukos óra és olajnyomású képek.

- A lovász lakott itt! - magyarázta Charles apó. - Egy kicsit szellőztetni és takarítani kell, persze nagy a por és fullasztó a bentrekedt meleg, de estére rendbe lehet hozni. Fel kellene surolni a padlót. Tojást, zsirt, lisztet, meg egy kis harapnivalót kaptok. Megállapítjuk a porciókat. Én pedig mindennap megmutatom, hogy melyik területet kapáljátok fel. Van itt munka akár egy hónapra való is! A szerszámokat megtaláljátok a kamrában, kefe, rongy, csöbör van a konyhában... a többi a ti dolgotok. Felmondás nincs, ha nem vagyok megelégedve, kiteszem a szűrőtöket!

Ezzel már hátat is fordított és ment vissza a kastélyba. Pierre és Yvette ott álltak elfogódottan a küszöbön. Pierre szólalt meg:

- Majd én kitakarítok! - mondotta.

Yvette még mindig nem mozdult. Az ajtóhoz támaszkodva nézte az embert, aki felnyitotta az ablakot, leszaladt egy nagy vödörrel a kuthoz és surolni, kefélni kezdte a padlót. Szétszedte az ágyakat, szellőztette a párnákat és friss virágokat tett a szentképek alá. Mindez néki készül, a levegőben az ő végzete sulyosodik most. Az órák rohanva szállnak reggel óta, a bárka átsiklott a tengeren és kikötött az új világban, ahol most minden előlről kezdődik, jóság, gonoszság, öröm, szomorúság, és ahol megvilágosodik a nagy titok is, amely felé vágyott.

A férfi csinosítja a házat, asszonyt váró, lázas buzgalommal. Babérlevélből koszorut font és az ajtó fölé aggatja. Nem szól semmit, de minden mozdulata az asszonynak szóló hódolat. Téged várlak, mondja az asztalra tett virág és a lány mozdulatban, mellyel megigazgatja a párnákat, egy el nem csókolt csók édessége bujkál. S amikor minden készen áll, meggyújtja a Mária-kép alatt álló örökmécsest és keresztet vetve, halkán, buzgón imádkozik. Yvette tudja, hogy ez az ima őt öleli körül s a szemébe könny szökik.

- Csinosítsuk ki az udvarunkat is! - szól Pierre.

Kikereste a kapát és a gereblyét és turta a kiszikkadt rögot. Yvette pedig gereblyézett mögötte térdig feltürt szoknyában és hosszú, szabályos barázdákat huzott egymás mellé nagy fontoskodással. A rigók kíváncsian néztek ki a fák mögül, találgatták, ki zavarja meg a nyugalmat. A méhek körülropták őket és zümmögve vitték tovább a hirt a virágoknak: emberek jöttek, vigyázatok, ne ágaskodjatok feléjük, ne mutassátok meg, milyen szépek vagytok, ne áruljátok el, milyen édes az illatok, mert letépnek benneteket. A felkapált rögekéből ijedt bogarak rohantak szanaszét, ürge kis hangyák és piros szárnyu, harcias bajuszu cincérek. Az őserdő megmozdult, suttogás támadt a lankadtan pihenő levelek között s a tenger hullámai is kíváncsiabban ágaskodtak fel a partra. Mintha lélek röpült volna a dermedt nyugalomba, értelem szikrázott volna fel a holt szépségben, mert az ember elhozta és besikoltotta boldogságát a földbe, vízbe, levegőbe. Párisban most gyujtják fel a lámpákat, tizezer boudoirban tizezer nő pirosítja az arcát és tart szemlét selyem ingei felett. Az opera páholyában ma újra megkérdezi néhány férfi és nő, hogy merre lehet Yvette és Doutin marquis bizonyára már detektivekkel nyomoztat utána. Hány ember rohan ma Párisban megfizetett csók után? Nagy csontu amerikaiak, mozgékony, göndör haju ekzotikus fejedelmek, gazdag török kereskedők, akik itt keresik Mohamed paradicsomát, kövér, duplatokás németek, akik nagylábu, szemüveges, malomkőmellü feleségeiket Párisban cserélgetik ki izgató szépségü démonokra. Harminc-

ezer leány, egy megdöbbenő, félelmetes hadsereg várja mulatókban, uccasarkokon a még ismeretlen férfit, akivel éjszakára meg akarja osztani csókját. A műtermekben meztelen bálókra készülnek a festők, trágár szavak röpködnek a levegőben, mindenki nevet, de lélektelen, üres nevetéssel, amely nem üdíti fel az embert, mert nem is nevetés, hanem csak utánzása annak, keserves próbálgatása a jókedv felkeltésének, mint ahogyan az ember úgy hajszolja be magát a dühöngésbe, hogy összeszorítja az öklét, és összeráncolja a homlokát.

Házibálokon egymáshoz simulnak a táncosok és az ügyvéd el próbálja csábítani a dologtalanságban elrenyhült és izgalmat áhító bankárnét, aki éppen ma szakított barátjával. Kis midinettek készülnek találkozókra és cseleken törnek a fejüket, hogyan tartsák meg unatkozni kezdő szeretőiket? Telefonok csilingelnek, nők lemondanak, férfiak könyörögnek. A főpincérek végigmustrálják a szeparékba lépő szerelmespárokat és diszkrétan merev arccal ismerik fel a hölgyekben régi törzsvendégeiket. A mulató tulajdonosa találgatja, hogy mennyi hasznot fognak neki ma este hajtani a leányok? Az ujságok szerkesztőségeibe betelefonálják az öngyilkossá lett leányok neveit. Férjek őrzöngő gyűlölettel szidják feleségeiket, fellázad bennük a pénztelenség és elrontott élet minden keserősége és az asszonyok holtan szeretnék látni szidalmazóikat.

Milyen jó mindettől távol lenni, ebben a nagy, megható csendben, melyben meghallani a sziv dobogását. Milyen furcsán verdes, zakatol a sziv, mikor nagyon örül valaminek. Yvette még sohasem érezte ezt a szemérmes, forró izgalmat, mely most lenyűgözte.

A kastély felől egy kézilámpa fénye villant meg. Charles apó közelgett. A karján kis kosár lógott.

- Elhoztam a kommcenciótokat! Ebből kitelik két napra való!

Körülnézett a lakásban és az udvaron és megdicsérte őket:

- Ez már rendes munka volt! Majd meglátjuk, hogy a parkot is ilyen szépen rendbehozzátok-e?

Jóéjszakát dörmögött és eltávozott. Pierre megkérdezte Yvettet:

- Én főzök?

- Igen, - mondotta Yvette. - Én semmihez sem értek!

És nagy gyermeki csodálkozással telt el, hogy ez a férfi mindenhez ért. Nézte, hogyan teszi fel a zsiros serpenyőt, hogyan veri fel a tojást és kavarja, gyurja össze a liszttel. Milyen érdekes és megnyugtató érzés, mekkora bizalmat és bátorságot kölcsönöz Pierre fölényessége. Mint egy ércember, akit nem bénítanak meg az életnek azok az apró-cseprő bajai, melyekbe az elkényeztetett kulturember minden pillanatban elbotlik és amelyek elkészerítik az életét. Yvette még sohasem látott ennyire egész embert és először érezte meg azt az erőt, amely boldog alázattal tölti el a nőt.

A vacsora elkészült. Pierre csak egy személynek terített az asztalon. Ő a konyhában maradt és a lábasból ette a megmaradt ételt. Yvette alig tudott lenyelni egy falatot. Százszor is szólni akart Pierrenek, hogy üljön melléje, egyenek együtt. De reszketett az izgalmától és nem tudott beszélni. Ezer félelem, szemérem fojtotta el a szavát. És Pierre is biztosan szeretne beszélni vele, sok mondanivalójuk van egymásnak. De csak esznek, nézik a tálát, boldogok, hogy ezzel leplezhetik zavarukat. És mégis, a némaság csupa feszülő erő... a levegő tikkadt, alig lehet elviselni. Valami történni fog, az éjszaka tele van nyugtalansággal, fénybogarak repkednek és a madarak felsikoltanak álmukban. Csak ülnek mozdulatlanul és mégis annyi érthetetlen dolog történik, érzések, gondolatok forró számumja söpör át rajtuk, a hallgatag homlok mögött most szökik vad tűzvirágokba a vágy.

Pierre felállt, zavart mozdulattal és tétován tett néhány lépést előre. Az a bátortalanság béklyózta, amely olyankor vesz rajtunk erőt, mikor nagyon szeretünk és tisztelünk valakit. Az első, kezdeményező lépés lámpaláza, a félelem, hogy ügyetlenek leszünk és mindent elrontunk. De miért is kell szavakon, mozdulatokon törni a fejünket? Hát nem érzi meg, akihez szerelmünket visszük, ezt a mindennél erősebb delejes kisugárzást, nem látja a szemünk fájdalmas könyörgésén, a szánk remegésén, alázatosan megtört testünkön?

Pierre bement a szobába. Yvette érezte, amint a férfi elhalad széke mögött, testének melege szinte rásütött. A férfi megállt.

- Most! - gondolta Yvette és lehunyta szemét. Egész testében remegett, mint a hideglelés. És lehunyta szemmel is látta és érezte, hogy a férfi is reszket, akarja, őt kívánja halálos vergődéssel, nagy, hangtalan sirással. A két vérpiros akarás ott parázslott közöttük, betöltötte a szobát, kiforrósodott az éjszakába és ahová elért, fák, füvek, virágok és madarak türelmetlenül intettek, bólintottak, riadoztak: ostobák, siessetek!

Csak egy pillanat volt. Azután Yvette hallotta, hogy Pierre tovább megy. Felnyitotta szemét és látta, amint a férfi sápadtan, kimondhatatlan szomorúsággal az egyik ágyhoz megy és szedi ki belőle az ágyneműt, hogy kivigye a konyhába. S akkor Yvette odament a férfihez, szeliden megfogta a kezét és lehajtott fejjel, csendesen így szólt:

- Nem kell kivinned... itt hagyhatod, kedves!...

XI.

Yvette megismerte, micsoda gyönyörűség az, mikor az ember kiszökik a társadalomból és szabad lesz. Amikor nem csönget bele az ember nyugalmába a telefon, nem jelent a szobalány látogatást, nem beszélnek pénzről, nincsenek öltözködési gondok, nincs siker, nincs bukás, cselszövés, szerelmi vásár, ujsághír. Amikor mindaz a kaotikus lárma, kényszer, forgatagos zürzavar, mely üzi, hajszolja a világvárosok zaklatott életü embereit, egyszerre békességgé csendesedik.

Különös érzés, mikor az ember önmagát fedezi fel. Mikor megszűnik a napi munka nyomorult gépje lenni, amely felőrli frissességét, életörömét, elfojtja és meghamisítja vágyait és többé nem unott, kedvtelen porszeme a nagy taposómalomnak. A kenyér után kegyetlen hajszolódás közben hányan sirnak fel és érzik azt, hogy más életet kellene élniök. Mennyi nagy emberi értéket, micsoda hatalmas érzéseket pusztít el a kényszerű munka, amelyet a különb alkotásokra elhivatott emberek kénytelenek végezni! Micsoda kegyetlen szatira, hogy a társadalomban a szürkeség és átlagosság biztosabb kenyeret juttat, mint a kereteken áttörő, egyéni szint és hangot kutató művészet. Az életük alkonyához jutott emberek mind örömtelenül fáradtak el és mint nagy, nosztalgias vágyat sóhajtják: ha újra kezdeném! Akkor talán tudnának lázadók lenni. Epikurokká lennének a pergamentté aszott könyvelők és halványarcu, érzelmes leánykák után szaladnának a mulatók különszobáiban vérbajosokká lett bankárok és kereskedők. Százezerek és milliók élnek együtt a városokban és nincs közöttük egy sem, akiben meg ne mozdulna az ősök nomád vére, ne vágya vissza a hegyek és vizek mellé, ne akarná letépni ruháját, amely jobban égeti, mint Nessus inge. Milyen liliputi játéka ennek a nagy, gigantikus érzésnek a nyaralás, a három-négyhetes szabadságparódia, amikor a világfürdők káprázatában még fokozottabban kell a társasági formákra ügyelni, mint odahaza és a nyaralási előkészület első, legfontosabb lépése a toilettek beszerzése. Hol van a csend, a gondatlanság. Gauthama Buddha rejtélyes világa, melyben az ember önmagával találkozik?

Yvette nem győzött eleget kacagni ősasszonnyá való átformálódásán. Ha most így látná valaki! Gondosan ondolált, rövid haja már a válláig ért, manikürözött, pirosra lakkozott körmei elkoptak, fehérre rizsporozott bőrét barnára égette a nap. És amint lekopott róla a festék, zománc, a kenőcsök, illatszerek, tussrudacsok vékony hárttyája, a csalás és hamisítás köntöse alól diadalmas boldogan fesselt ki valódi énje! Milyen nagy dolog volt, mikor felfedezte, hogy nevetni tud, féktelenül és pajkosan örül az életnek és testvéri viszonyban él a pálmafákkal, beszél velük, megérti levelük rezdülését, kitalálja a madarak csipogásának értelmét. Kapával és nyeseóllóval bujta a parkot és mindenütt apró kis ablakokat talált a bokrok között, melyeken bemosolygott az ég, beragyogott a napfény és a partig látott, ahol Pierre térdig állt a vízben és a bárkából hordott ki egyet-mást a partra. Pierre énekelt. A napról, tengerről és tengerészekről szóló régi tengerészdalokat, melyek nemzedékről-nemzedékre öröklődnek és olyankor lódnak az ember ajkára, mikor csodálkozó, boldog lelke megtelik a mindenség misztériumával. A férfi énekelt és dala imádság volt, mellyel boldogságát köszönte meg. Örült, ahogyan csak egy primitív ember tud örülni, tetőtől-talpig mindent betöltő barbár, csupa ösztön-örömmel és ez a pillanatig sem szűnő érzés, mint egy tavaszi mosoly ömlött el egész lényén. Pierre ragyogott, élt, testének nedvei úgy szöktek ereibe és husának rostjaiba, mint a fák törzseibe a langyos, termékeny eső. Rongyaiban is király volt, aki ajándékokkal halmozza el imádott asszonyát. Szerelme leleményessé tette és minduntalan meglepte valamivel Yvettet. Kalitkát faragott és éneklő rigót fogott beléje, letépte a legizesebb gyümölcsöket és a legszebb virágokat. De különösen kifogyhatatlan volt a tenger csodáinak összegyűjtésében. Tudta, hol kell megkeresni a csodaszép kagylóju csigákat, felkutatta a lomha rákok fészket és ebédre fejedelmi lakomát készített belőlük.

- A tied a tenger, ez az én nászajándékom! - mondotta Yvettenek, - ha akarod, kifogom belőle a cápákat, felhozom a mélységből a mulatságos csikóhalakat vagy a virágokhoz hasonló algákat.

- És én, mit adhatok én neked? - kérdezte Yvette.

Szerelmük egész különös és egyenlőtlen volt. A férfi, az esetlen, kedves ösbölny, akinek sejtelve sincsen arról, hogy a szeretkezés más is lehet, mint a lángoló szenvedély végső kicsattantása. És a nő, akinek szerelmi élete már régen eltávolodott a fizikai szépségtől, érzéki játékká, képzeletet ingerlő látványossággá, kifinomult művészetté lett. Yvette megszokta, hogy a szerelem játékaiban ő volt a kegyet osztó, a fölényes, a pásztoróra eseményeit irányító, tudta minden szavának, csókjának, érintésének hatását. És most egyszerre félnék rabszolganő lett gyáván és félszegen fogadta a szüz talajról hozott csókot és nem mert ahhoz semmitsem adni abból az édes méregből, melyet Párizs éjszakáiból hozott magával. Élvezte az asszonyi alázat új érzését, hogy jó, engedelmes és szabadjára engedheti kicsordulni szivéből azokat a forró, érzelmes hangulatokat, melyeket elfojtva tartott a bűn és pénz harcában. Minden embernek végig kellene élnie ezt a másik életét, a hajszolástól mentes nyugalmat, melyben lefoszlik róla a gondok ingerültsége, a savanyu fásultság, az élettől való félelem, az emberektől való rettegetés. S akkor egyszerre megvilágosodik előtte, hogy mennyi barátja van, a fény, a föld, a fák, bogarak s hogy ő is része ennek a csodálatos, egyre új szépségben megújuló világnak, joga van élni, kacagni, teli tüdővel szivni a levegőt, örülni feszülő izmainak. És akkor muszáj szeretni! Megnyílnak a sziv zsilipjei és a vér ujjongó ritmussal száguldja be a testet és bedobolja minden sejtecskébe: szeress! szeress! Kitárt karokkal beleölelni a végtelenségbe, mámoros nagy részegséggel! Mintha testünk csodálatos gyűjtőteleppé válna a hegyekből, tengerekből, napfényből, virágokból, mindenből, ami körülöttünk élve vagy holtan formákba szinesedett, belénk szökik a halhatatlan *szép*, megértjük az élet és halál minden fenséges értelmét, istenekké magasztosulunk, szerelmes istenekké. A szerelem nem érzés többé, hanem erő, a világot betöltő Kronos, testvére a napnak. Száll kifelé a sirokból, meghalt emberek szivéből, akik úgy vitték elevenen magukkal halott testükben, mert életükben nem volt, hogy

kinek adják? Jön milliónyi leányszivből, férfi vergődésből és könnyből, felszáll gyászos hollószárnyakon a cellákból, ahol foglyok sirnak tévesztett életükön és mint krisztusi csodát várják, hogy valaki szeresse őket. Asztaluk fölé hajoló öreg Faust doktorok felhőkarcolókat építenek, repülőgépeket gyártanak, a kémia és technika ezer bűvészkedésével szövök át a földet és levegőt, lenézik és megvetik a szerelem íróit és tévelygőit. De jaj, rájuk is ráköszönt husvét reggele, a feltámadást és életet hirdető harangzugás és mindent megtagadnak, amit addig alkottak egyetlen csókért. És ők bünhődnek a szerelmet megvető gőgjükért a leg-szörnyebben, mert Mefisztótól, a démontól kérik a szerelmet, holott azt nem a titokzatos bűn, hanem a kacagó, zengő élet adja!

Pierre átölelte Yvettet:

- Te már mindent nekem adtál, mit kívánhatnék többet, amitől boldogabb lehetnék? Talán csak egyet...!

- Micsodát?

Pierre elhallgatott, fejét tenyerébe hajtotta, sóhajtott. Yvette hozzásimult:

- Beszélj, mit akartál mondani?

A férfi tenyerébe fogta Yvette kezét, de nem nézett föl. Csak úgy halkan, mintha a tengernek mondaná el kinzó aggodalmát, mondotta:

- Félek, hogy mindez csak álom, hogy egy napon újra elhagysz!

Yvette megdöbbsent. Erre még nem gondolt eddig. Annyira élvezte a jelent, hogy semmitsem tervezett, nem érezte a tért és időt, nem voltak aggodalmai, elfelejtette Párizst, kikapcsolta agyából az emlékeket. És most Pierre arra figyelmezteti, hogy a múlt még kísért és ő még visszatérhet oda, ahonnan elindult. Ez a gondolat megrémítette és hevesen, szemrehányóan támadt a férfira:

- Hálátlan, hát nem érzed, hogy igazán szeretlek? Nem akarok visszamenni. Soha.

De Pierre makacsul megismételte:

- El fogsz hagyni!

Yvette komolyan megharagudott. Földhöz vágta a kagylófüzért, melyet az imént kapott Pierretől és durcásan továbbment. Pierre utána futott, térdreborult előtte:

- Ne haragudj, hiszen meghalnék érted!

Yvette lehajolt hozzá és megcsókolta:

- Ne bánts meg többé. Ne beszélj ilyeneket.

A férfi felindultan dadogta:

- Olyan nagyon szeretlek és tudom, hogy csak buta, tanulatlan paraszt vagyok. Te a városból jössz, Párisból, mindened megvolt, kényelmed, palotád, multságaid, ezerféle szórakozásod. Otthagytad, meguntad. És én... mi vagyok én? Egy élet, amely egészen a tied. Mint a kutyád, vagy a kanári madarad élete, melyet elpusztíthatsz. Elhagytam a szigetet és többé nem térhetek vissza. Állásomat elveszítettem, Cathrine családja biztosan halálra keres. Veled jöttem, nem kérdeztem semmit, kiszolgáltattam magam kényre-kedvre.

Yvette rámosolygott:

- Megbántad?

- Semmit sem bánok. Én tudom, hogy ennek így kellett lennie és ez így nagyon jól van!

Az uton Charles apó tünt fel. Már messziről tréfásan megfenyegette őket a botjával:

- Az ördög látott ilyen megbódult szerelmeseket! Egész nap egymásba bujnak. Istenuccse, még magam is megkivánom! Ej, nem is dolgozni, hanem szerelmeskedni jöttetek ide!

Yvette pajkosan kacsintott az öregre:

- Haragszik, Charles apó?

Az öreg mosolyogva tiltakozott:

- Dehogyan is haragszom. Furcsa sziget ez. Néha azt hiszem, hogy a csókok hallgatásától jobban megszépül, mint a kapavágástól. Aztán, hogy őszinte legyek, nem vagyok ám én olyan ostoba, mint amilyennek gondoltok. Átlátok én a szitán. Nem vagytok ti jött-ment parasztok. Figyelem ám én Louise kisasszonyt, látom a járását, az ügyetlenségét, ahogyan a szerszámokat fogja. De hát ez nem tartozik rám. Megszoktam én, hogy az ember ne kérdezősködjön. Idejöttetek, elvégzitek a dolgokat, itt maradhattok. Ha beteltek a csókkal, majd továbbálltok!

Yvette szive furcsán összeszorult. Hát Charles apó is a bucsuról, a jóllakásról beszél? Szerinte is csak ideig-óráig tartó éhség, hangulat a szerelem? És mindenki az elmulását várja? Dacosan lázadt a gondolat ellen és hogy elhessegesse, még mohóbban, gyermeki nemtörődömséggel hajszolta új életének örömeit. Munkájuk ugyan kevés volt, a ravasz Charles apó, akinek rögeszméje lett, hogy álrühás, bolond gazdagok a jövevények, nem igen bánta, hogy mit csinálnak. Titokban várta a leleplezés pillanatát, amikor majd busás borralaló jutalmazza tapintatos viselkedését. Pierre kiszedte bárkája szekrényéből a harmonikáját, Yvette pedig táncokat talált ki. Különös, mennyi ötlete támadt. Tengerrel ingerkedő najád tánca, a kacagás és csók tánca, szerelmes virágok, hajnalt köszöntő madarak tánca. Pierre elragadtatva nézte a furcsa, érdekes, szenvedélyes mozdulatokat, melyekben a vágy, ölelés vonaglott s bennük volt a lombok hajladozása, a hullámok vadsága, a virágok illata, a bujkáló napfény játszi könnyedsége. Yvette művész lett, érezte, hogy csodálatos dolgokat alkot, új lehetőségét, formáját teremtette meg a táncnak, kiragadta a színpad hazug kulissza-hangulataiból és belevitte az őserőt, a felszabadult lélek szédítő ritmusát, a szerelmes test megdöbbenő lány pianóit és nagyszerű crescendóit. Ha ezt látnák...! Micsoda tapsorkán remegtetné meg a színházat, milyen örjögve ünnepelelnék a tespedt kábulatukból felrázódó emberek. De nem... nem erre akar gondolni, a színházra, a közönségre, csak Pierrenek táncol, az ő férfiónak, aki most elámulva néz rá és kezéből kihullt a harmonika.

- Miért nem játszol tovább?

- Nem tudok... nincsen muzsikám ehhez a tánchoz! De milyen szép vagy, mint egy mesebeli királynő!

- Most te leszel az erdőben leselkedő királyfi és én a királylány, akit meg akar fogni! Hajrá, fogj el, ha tudsz!

Lihegve, kipirult arccal ugrott egyik szikláról a másikra, szinte lebegett a nagy lendülettől. A fiú csodálkozó esetlenséggel próbálta elérni. És úgy fogta el, amint egy rózsátó mellé lankadtan leroskadt, ölelésre kitért karokkal.

Vasárnap délelőttre kirándulást terveztek.

- Ma valami nagyon szépet mutatok! - mondotta Pierre. - Elviszlek az örök béke szigetére!

Yvette bólintott, hogy az nagyon jó lesz. Ezen a reggelen különösen elégedett volt, mert maga sütötte meg az utravalónak szánt hust. Pierre nagyokat nevetett, mikor az egyik szelet odaégett, meg mikor Yvette minden pillanatban megköstölgatta, hogy elég izes-e, megvan-e a kellő puhasága? Nagyon mulatságos volt ez és Yvette nagy kedvteléssel csinálta, mert úgy

érezte, hogy ez újabb szál, mely Pierrehez fűzi. Gyönyörű reggel volt, kacagó, fiatal reggel, amikor göthösen és gyáván didereg félreeső odvában a halál, dühösen a ragyogó Életre, mely a tenger hullámaintól a mennyboltig dübörög fel, mindent betöltő, megrázó erővel. Ilyenkor az öreg emberek is megfiatalodnak és hisznek az örökkévalóságban.

Yvette virágokat dobált a tengerbe, mintha a vasárnap tiszteletére akarná feldiszíteni, Pierre pedig cifra viaszgyertyát helyezett a Mária-kép alá, mely a bárka mellvédjén függött.

A tenger vize a fehéreskék színből lassankint sötétkékbe olvadt, olyan volt, mint a megolvadt kvarc, a hullámok kemények voltak, szinte pattogzott róluk a fehér gyöngyszemhez hasonló tajték. S a kék szín hirtelen feketébe sötétedett, amint egy óriási sziklafal, amely váratlanul és meredeken ugrott ki a tengerből, rávetette árnyékát.

- Megérkeztünk! - mondotta Pierre.

Két sziklafal között surrant be bárkájuk, melyek között mozdulatlanul, mint egy holt, fekete tükör pihent a tenger, mint egy megállt sziv, vagy egy szörnyű titok néma, fenyegető kapuja. A sziklák annyira körülzárták ezt a szűk katlant, hogy itt még a legnagyobb vihar idején sem vetett hullámot a tenger. Zajtalanul siklottak be s a csend fenséges és lenyűgöző volt. S azután a katlan hirtelen kiszélesült, a szikla virágos part mellett véget ért s a napfény, mint a szentkép glóriája sugárzott le a magasból. Csak a csend volt változatlan. Mintha a virágok is bujábbak és nagyobbak lettek volna, mint máshol s az illatuk nyomasztó, mint a ravatalra helyezett koszoruké. És amerre Yvette nézett, mindenütt apró dombok, rajtuk fakereszt, vagy márványtömb. A temetőben voltak, az örök béke szigetén, ahová a környékbeli szigetek halottait temették. Miért hozta őt ide Pierre? Ki tudja megérteni az öntudatra nem emelt ösztönt, aggodalmakat, életfentartó védekezést, amely cselekedeteinket irányítja néha. Talán nagy, boldog fiatalságát akarta dacosan szembeszegezni a halálnak, vagy mint egy imádságban, meg akart tisztulni a temető fenséges hangulatában. A különös borzadást akarta élvezni, amely egy sirdomb felett ölelkező szerelmespár szívébe szökik, akik csókjukban a halhatatlanságot lobogtatják fel a halál birodalmában.

Átölelkezve jártak a sirdombok felett, amerre néztek, messze a tenger felől, feléjük szállt a föld gigászi lélekzete és millió templomban zugott a vasárnapi harang és az emberek felfelé küldték lelküket, felnéztek az oltárokra, felsóhajtottak az Urhoz, a munka elült néhány órára és a földön emberré lett az ember.

- Milyen szép ez, - sóhajtott Yvette. És valami nagy nyugalom öntötte el szívét arra a gondolatra, hogy ilyen békés, virágos és fénytel teli a halál kertje.

Pierre, akinek éles szeme volt, hirtelen felriadt.

- Jönnék! - kiáltott fel.

Csakugyan, egészen messziről néhány bárka közelgett.

- Temetnek! - szólt Pierre.

A bárkáknek még csak elmosódott körvonala látszott, de a szellő már idehozta a bentülők énekét. Fájdalmas, lamentáló egyházi ének, melyet harsogva énekel a kántor és vékony hangon, siránkozva beleóbégatnak az asszonyok.

- Mária! - Mária! - sirt fel a dal a vizek felett.

Pierre és Yvette a szikla peremén előrehajolva figyeltek, mint két sasmadár, vagy a Nirvana kapuját őrző angyal. Yvette érezte, hogy Pierre megremeg.

- A mi falunkból temetnek! - suttogta rémulten.

A bárkák már egészen a szikla tövében usztak, fel lehetett ismerni a fehéringes Villerois tiszteletes urat és a keresztet tartó ministráns gyereket. Előttük a padon fehérre mázolt koporsó, rajta fátyol és koszoru.

- Leányt temetnek! - hördült fel Pierre és eszelősként huzódott vissza a szikla mögé.

Négy bárkán jöttek a gyászolók. Hat legény vállára emelte a fehér koporsót és vitte felfelé a sziklás uton. A leányok és a pap mentek énekelve utána. Egy hang jajveszékelve sikoltotta: Oh leányom! Szépséges leányom! A nap szembesütött velük és úgy mentek a fénybe, mintha egyenesen a mennyországba vinnék a halottat.

A sziklafal és a bokrok eltakarták Pierret és Yvettet, de ők az ágak mögül mindent láthattak. És rámeredtek a gyászmenetre, mint egy dermesztő látomásra. És azok jöttek lassan, nehézkes lépésekkel egyenesen feléjük. Közel a sziklacsucshoz, a legutolsó sorban volt a fiatalok temetője, mintha holtan is a magasba vágynának, lendülete lenne még a fiatal inaknak, melyek idő előtt bénultak meg. Az öregeknek jó lent a völgyben is álmodni, de a fiatalokat, akik még nem fürödtek eleget a napfényben, nem csodálkozhattak el Isten szépséges világán, azokat felvitték ide a sziklaoromhoz. Jöttek egyenkint Jacques, François, Jean, Louis, fekete ünneplőjük volt rajtuk és a kalapjukat gyürögették a kezükben. A leányok bérmaruhájukban, fejükön virágkoszorúkkal. És jaj, két siró, érthetetlen, szörnyű szavakat kiáltó öreg ember. Odaroskadnak a koporsó mellé és a koporsó oldalán nagy, iromba betűkkel egy név áll: *Cathrine*.

A kántor nem fogy ki az énekből, a ministráns fiu lóbálja a füstölőt, Villerois hinti a szenteltvizet. Azután nagy csendesség, csak a tisztelendő ur szava hallatszik:

- Fehéren és tisztán szállsz a mennyekbe, Katalina leányom. Az Ur kitudhatatlan akarata intézte lépteidet akkor is, mikor elbotlottál a sziklán és a tengerbe zuhantál és gyászban hagyta szüleidet, testvéreidet és bennünket, akik szerettünk...

Ujra felcsuklik a sirás és egy hang harsogja önkivületi dühvel:

- Átkozott... átkozott gazember! Miatta halt meg!

- Testvérem, ne gyalázd meg a sirt káromló szavakkal! A sir szája előtt nincsen helye haragnak, gyűlöletnek, némuljon a bosszu és béke legyen velünk! Circum dederunt!...

Megint hangzik az ének és a tengerről két kíváncsi sirály a sir fölé repül, kering fölötte, mintha ők is bucsuztatnák a szép, kedves leányt, akit olyan gyakran kísérték ki a tengerre.

A rögök tompán dübörögnek, lebocsátották a koporsót. S még feljajdul a bucsu:

Isten veled! Isten veled!

S azután mennek visszafelé.

A nap éppen úgy süt, mint az előbb, déli tikkasztó hőség van és Pierre mégis megdidereg.

- Menjünk, - mondja halkán Yvettének.

De a lábát mintha ólomsulllyal huzná valami s a lelke szörnyen megnehezült.

Yvette megérti és szép, csendesen odavezeti a frissen hantolt sirhoz. A legény szeme megüvegesül, nem jön belőle könny, csak néz, nagy, rémült, babonás borzadállyal. Yvette letérdel, keresztet vet, imádkozik. Pierre érzi, tennie kellene valamit. Gyámoltan, reszkető kézzel egy vadrózsát szakít le, ráteszi a sirdombra és melléje roskad:

- Bocsáss meg - suttogja -, bocsáss meg!

És hirtelen, mintha rém kísértené, kétségbeesetten ragadja meg Yvette kezét:

- Csak te ne hagyd el... csak te szeress!

És úgy mennek le egymáshoz bujva, menekülve a bárkához.

XII.

Este kilenctől féltizenegyig a következő dolgok történtek Doutin márkival a klubjában:

Max Pilon, a divatos operett-szerző, a füléhez hajolva ezt mondta: Barátom, egy nőt fedeztem fel. Tizenhétéves kölyök. De micsoda ördög. Két hete került a színházhoz, a karban táncol. Egy éven belül egész Páris érte fog örjöngeni. Jövőre ő fogja operettemben a szubrett szerepét játszani. A férfiak megőrülnek érte. De a kicsike fejébe vette, hogy ő csak egy márkinak adja az első csókját. Ma előadás után szabad. Ha akarod, velem vacsorázhatunk!

Sombaz, a festő már messziről integetett neki: Öregem, szépségversenyt rendezek holnap a műtermemben. Páris legszebb modelljei vesznek részt és téged választunk meg a zsüri elnökéül.

Barillot, a dús gazdag agglegény-képviselő, izgatottan mesélte: Ismered ugy-e Moreaut, a filmrendezőt? Képzeld, holnap délelőtt a zárt műtermi ajtók mögött, meghívott publikum előtt erotikus jeleneteket fog filmezni. Huszonkét gladiatori izomzatu férfi és a Folies legszebb görljei vesznek részt. Kieszközöltem számodra is egy meghívást.

Mindebből látnivaló, hogy Doutin barátai mindent elkövettek, hogy a márkit kiragadják abból az apatikus hangulatból, melybe Yvette eltűnése óta süllyedt. Ősi férfimoráljukhoz hiven meg voltak győződve, hogy a bajt, melyet egy nő elvesztése okoz, csak egy ujonnan érkező másik nő gyógyíthatja meg. Így tapasztalták ezt magukon és így volt ez máskor a márkinál is. De most az egyszer a dolog sokkal komolyabb volt. A márki konokul visszautasított minden meghívást és valósággal buskomorrá lett. A klubban óriási megdöbbenést keltett az eset. Mindnyájan megegyeztek abban, hogy Doutin valami kóros idegállapotba esett, mert józan-eszü emberről fel sem tételezhető, hogy komolyan busul egy hütlen táncosnő után. Ugyan, hát vannak egyáltalában hü nők? És ez így nagyon helyes is, mert még csak az kellene, hogy a nők minden kis futó viszony után nyakunkon maradjanak. Hiszen így sem könnyű a szakítás. A leghatásosabb eszközöket vették elő, hogy Doutint kiábrándítsák szerelméből. Ócsárolni kezdték Yvettet, megvetően nyilatkoztak a szépségéről, felfedezték, hogy hadarva beszél, hideg, dölyfös, érdekhajhász, izléstelen, züllött. Tudták, hogy egy férfinak semmi sem fáj annyira és semmi sem ábrándítja ki jobban, mintha a kedvese nem tetszik. Mert a férfi gyönyörüségének egyik legfontosabb és legizgatóbb feltétele, hogy irigyeljék. A legkevesebb férfi éri be azzal, hogy csak neki tetszik a kiválasztott nő, nem elégíti ki a félrevonulás meghitt boldogsága és ha már nem mutathatja meg kedvesét, legalább eldicsekszik hódításával, feldiszíti viszonyukat különféle hazug kitalálásokkal, csak hogy csodálják és irigyeljék érte. Ez a férfitulajdonság a magyarázata a legtöbb színésznő sikerének. A színésznő esténként száz meg száz ember erotikus érdeklődését kelti fel, állandóan a nyilvánosság előtt szerepel, irnak róla, a színpadon ő a cselekmény központja, szépségét dicsérik, ragyogó ruhákkal kápráztat, a reflektor és muzsika kerítő, érzéki varázssal veszi körül, érthető hát, hogy a férfiak vetélkednek a dicsőségért, hogy róluk suttozzák: a színésznő szeretője! Holott a valóságban nincs ennél szomorubb és gyötrelmesebb viszony. A színésznő, aki megszokta, hogy ünneplik és szépségét körüllihedik, szeszélyes, hiu és önző, ami kedvesség, érzékiség, ötlet van benne, azt a színpadnak és a társaságnak tartogatja, ahol kénytelen ragyogni, illuziókat kelteni. A magánéletére nem marad csak rosszkedve és fáradt idegessége. Tulbecsüli szerelmi értékét és

ezért kegynek, a boldogítás legmagasabb fokának tartja, ha egy férfié lesz és ebben a viszonyban nem gyengéd, szerelmes asszony, hanem ünnepezt királynő akar lenni, akitől elég önfeláldozás, ha türi és engedi, hogy szeressék.

Doutin mindezzel tisztában volt, de negyvenedik évén túl, mint a legtöbb sokat tapasztalt férfi, ő is gyöngyhalász lett. Így nevezték gúnyosan a klubban azokat a férfiakat, akik a nők lelkét akarták meghódítani és konokul hirdették, hogy a látszólag legromlottabb nő is angyal a lelke mélyén. Doutinnek egyre sűrűbben voltak érzelmes napjai, amikor valami nagy idilli szerelemre vágyott, kettesben bolyongó és teázó összebujásra. Felfedezte, hogy szive van és egy sereg forró és színes érzést hordoz, melyeket méltó nő hijján még sehol sem tudott elhelyezni. A szerelmet kereste, amelyet eddig csak meggyalázott. Rettegve fedezte fel, hogy öregszik és férfiassága kilobbanása előtt szeretett volna mindent jóvá tenni, megbékülni és kiengesztelődni egy halk, finom muzsikájú barátságban. Az öregedő férfinak ezt a tisztaságot, melegséget és gyengédséget kereső vágyát érzik meg a szerelem és szenvedély tüzét még nem ismerő fiatal lányok és ezért van az, hogy a bakfisszerelem első eszményképe majdnem mindig a már deresedő haju férfi.

Doutin szenvedett, azzal a különös szenvedéssel, mely váratlanul rohanja meg az embert. Akármivel foglalkozik, akármiről beszél, egyszerre csak remegni kezd, verejték ül ki a homlokára, félelmi érzések szorongatják és idegen, közönyös embereknek, akik véletlenül kerültek éppen eléje, megnyitja szívét, elpanaszolja boldogtalan szerelmét, tanácsot és részvétet esdekel. Nem tud másra gondolni, kényszerképzetek gyötrik, a megőrüléstől fél. Doutin már kétszer telefonálta fel éjszaka két órakor a házi orvosát. Sápadt, megnyult arccal fogadta, a szive úgy zakatolt, mintha ki akarna esni.

- Megőrülök, ha Yvette nem tér vissza! - kiáltotta.

Elővette Yvette bucsulevelét és magyarázni kezdte:

- Ez a kedvesség csupa hazugság, félre akart vezetni, hogy ne keressem. Megcsal, egészen bizonyos. Mondja, orvos ur, ugy-e megcsal?

És szinte kéjjel ostromozta magát ezzel a gondolattal. Kiszínezte, részletezte, hogy mint bujik össze Yvette egy másik férfival és körmeivel véresre marta a tenyerét kinjában. Az orvos hipnotizálni akarta, szuggesztív uton megnyugtatni, hogy Yvette szereti. De Doutin kétségbeesetten tiltakozott ez ellen:

- Nem... nem engedem, hogy hipnotizáljon. Biztosan azt szuggerálná, hogy ne szeressem Yvettet, vagy felejtsem el. És én szeretni akarom, nékem kell! Morfium-injekciókat kapott, attól elaludt és egy-két napig szüneteltek az idegrohamok...

Valósággal réme lett Frédéric Arnouxnak, a Miroir-színház igazgatójának. Minden délelőtt felrohant hozzá és megkérdezte, hogy Yvette nem jelentkezett-e még? A klubból telefonon hívta fel és százszor is a lelkére kötötte, hogy mihelyt valami hire van, éjjel vagy nappal, azonnal közölje vele.

Amellett Doutin a legszörnyűbb jelzőkkel illette Yvettet. Elmondta aljas hetérának, hálátlan ringyónak, meg tudta volna ölni és igazat adott a barátainak, akik véle együtt szidalmazták és igyekeztek megszabadítani rögeszméjétől. De egy kis idő múlva minden átmenet nélkül a szemei kimeredtek és felkiáltott:

- Szeretem, ha beledöglöm is, szeretem!

És nem használt többé semmi, hisztériás önkivületbe esett. Megint csak morfium-injekciókat kellett adni.

Igy köszöntött rá a névnapja. Ezen a napon Doutinnek különös ötlete támadt. Fekete drapériával vonatta be palotájának nagytermét és a drapériákra női aktokat aggatott. Hatalmas álló kandelábereken gyertyák lobogtak és az asztalon sulyos, ezüstfonású terítő volt. Csak férfiakat hívott meg, akik mind a legszédítőbben szabott frakkokban, fehér székfüvel gomblyukukban ültek az asztalhoz és a szakács azokat a könnyű, kaviáros, mustármártásos ételeket szolgálta fel, melyeket a szellemes francia konyha az étellé vált flörtnek nevezett el. A nagy francia királyok és a nőbolond waleszi hercegek fénykorában éltek azok a szakács-költők, akik miként a szobrászok ércbe és márványba, ők husba és mártásba vittek művészi ihletet.

A pezsgőnél Doutin szólásra emelkedett: - Barátaim - mondotta -, nézzétek meg a fekete kárpitokra aggatott aktokat. Ismerjétek fel benne az Élet szimbolumát: a halál végtelen síkjához vezető uton a nők állnak és várnak ránk csókjaikkal. Mind pillanatnyi állomás csak és rohanunk tovább a megsemmisülés felé. De van közöttük valahol egy, aki az örök életet, a megváltást és halhatatlanságot jelenti. Ezt keresi minden férfi, ezért bolyong riadtan, kétségbeesve, lázasan a nagy fekete mező felett. És senki sem találja meg, senki... és nélküle szédül végül a titokzatos Infernóba. És mi az, amit az ut végén magunkkal viszünk? Egy mosoly... a szájszögletünkre merevült keserű mosoly. Ki gondolkozott már a mosolyon? Ki vette észre, hogy ez testünknek egyetlen mozdulata, amellyel mindent kifejezhetünk. Gynyt, szerelmet, alázatot, jóságot, kegyetlenséget, dölyföt, fájdalmat, örömet. A mosoly a dolgok bírálata, véleményünk a dolgokról, az életről, mindenről, amely fölé emelkedtünk. A mosolynak multja van, időbelisége, évek átszenvedett fájdalma szűrődik össze egyetlen mosolyban. De a legborzasztóbb, legfélelmetesebb, mikor saját életünk felett mosolygunk. Mikor rájövünk, hogy minden hitünk, reményünk, lelkesedésünk szomorú és ostoba kulisszahasogatás volt. A mosoly, amellyel megvetjük az életet. Én egy klubot szeretnék alapítani. A megvetően mosolygók klubját, ahol nem beszélnek az emberek, csak néznének a szivarfüstbe és ajkukon ott ülne a fanyar, megvető mosoly...

Hirtelen zavar támadt, a másik szoba felől vitatkozó hangok hallatszottak. Az ajtó hirtelen felpattant és Frédéric Arnoux, a színigazgató lépett be.

- Bocsánat - hebegte a nagy sietéstől egészen elfulladva -, fontos hirt hozok!

Doutin egyszerre kitalálta, hogy miről van szó és a nagy felindulástól majdnem szélütést kapott. A nyelve remegni kezdett, elsápadt, a székbe fogódzott, hogy el ne zuhanjon.

- Yvette - kiáltotta - visszajött?

- Nem... de levelet kaptam! Beszélhetek önnel néhány percig négy szem között?

- Igen, hogyne... A barátaim megbocsájtanak! Parancsoljon!

Előre tuszkolta a szomszédos kis szalonba az igazgatót. A vendégek haragosan sugtak össze: Ennek is most kellett jönnie, mikor Doutin már kezdett észére térni.

Most majd megint gyönyörködhetünk az ideggörcseiben.

Találgatták, hogy mi lehet a levélben és végül is egyhanguan abban állapodtak meg, hogy Yvette biztosan pénzt kér a direktor útján Doutintól.

- A levelet! - sürgette izgatottan Doutin.

Arnoux egy írást nyújtott át. Doutin csalódottan kiáltott fel: - De hiszen ez nem az ő írása.

- Csak olvassa el! - biztatta Arnoux.

Gyűrött, fűszerboltokban kapható, silány levélpapír volt, rajta gyakorlatlan, paraszti kézzel irt sorok:

Tisztelt Igazgató ur,

értesitem, hogy Yvette kisasszony, akit keresnek, a mi falunkban volt néhány napig és innen egy Pierre nevű halással megszökött. Azt hiszik, valamelyik környékbeli szigeten bujkál, mert vannak, akik látták őket együtt vitorlázni. Tessék őt megkeresni és visszahívni, mert itt nagy veszélyben forog.

Tisztelettel
özv. Vatnaz Feliciánné.

Charlotte anyó küldte ezt a levelet, aki sok lelkihábörgés után határozta el magát erre a lépésre, mikor Cathrine öngyilkossága után az egész falu hangulata Pierre és Yvette ellen fordult és halálra keresték őket. Charlotte tudta, hogy melyik színháznak tagja Yvette, gondolta, legjobb, ha onnan kér segítséget. A szegény asszonyra egyébként is súlyos napok virradtak, mert őt okolták a szerencsétlenségért. Miért hívta ide azt az idegen lányt? Végül is ő volt kénytelen lehangosabban szidalmazni Yvettet, nehogy bűnrészességgel gyanúsítsák. De így is rajta száradt a vén boszorkány elnevezés és ha a dolog egy-két századdal hamarabb történik, alighanem máglyán égetik el a derék özvegyet. Egy kis haszna azért mégis lett a történetből. Bűbájos hire kerekedett a szerelmesek között és ha valamelyik megharagudott a másikra, Charlotte anyót keresték fel és pénzt adtak neki, hogy rontsa meg a hütlent. A szegény vénasszony végül már maga is hitte, hogy elkárhozott lélek lett belőle és nem győzte a sok szentelt gyertyát gyújtani a Szűz Anya képe előtt, megváltását és feloldását esedezve.

Doutint teljesen feldulta a levél. Felállt, a kezét tördelte, fel és alá rohant a szobában és egyre csak ez hajtogatta: Szörnyü! Szörnyü! Arnoux szólt hozzá, de nem is hederített rá. Halál-sápadtan, kezében a levéllel berohant az ebédlőbe. A fekete drapériával bevont, misztikusan világított teremben úgy állt meg a megrémült, néma vendégek előtt, mint egy középkori flangelláns barát, aki eljött, hogy nyilvánosan ostorozza magát, egy lelki szadista, aki boldog, hogy most végre egész borzalmában tárhatja fel szenvedését:

- Yvette megcsalt! - kiáltotta - egy piszok, utolsó paraszttal, egy halászlegénnyel és én... tudjátok meg, még mindig szeretem! Köpjetek le, mondjátok, hogy züllött, rohadt ember vagyok, ne fogjatok többé kezem velem, de én szeretem ezt az aljas, hálátlan, komisz teremest! Hát beszéljétek, ugy-e örültök vagyok? Nohát szidjátok, vessetek meg, miért hallgattok?

Doutin olyan ijesztő, szálnalmas látványt nyújtott, hogy a barátok rémülten és részvétellel ugráltak fel. Közrefogták, vigasztaló szavakat mondtak, vízzel kínálták. De Doutin makacsul ostorozta tovább magát:

- Én vagyok az oka mindennek. Nem voltam eléggé tapintatos, gyengéd. Szemrehányást tettem neki, amiért feltűnően viselkedett az Olimpiában és virágot dobott a szakszofont fújó néger muzikusnak. Féltékenykedtem, pedig nem is csalt meg. Elmondtam, hogy a családom és a barátaim mennyire izgatnak a házasságunk ellen. Igaza van, hogy felugrott, a legmocskosabb paraszt is különb, mint én. De utána megyek, felkutatom, akárhol van, térden állva kérek tőle bocsánatot és feleségül veszem!

- Elment az eszed, nem tudod, hogy mit beszélsz - kiáltott fel haragos méltatlankodással Senecal gróf. - Kényszeríteni fogsz, hogy felkérjünk: válassz közöttünk, vagy egy kokott között!

- Valóban, hallgass ránc - szólt közbe Houssonet, egy harmincéves, monoklis, nagyképi földbirtokos. - A barátaid vagyunk és a javadat akarjuk. Gondolj a családodra. Azt akarod, hogy minden piszkoskörmű kis ujságíró rólad írja Páris botránykrónikáját?

- Tulságosan ideges vagy. Szanatóriumba kellene vonulnod egy időre! - jegyezte meg Paul Roque, egy szakállas zongoraművész.

Doutin meghökkent egy pillanatra. Azután bólintott:

- Igen, megértem az örültek házára. Tudom, oda akartok csukadni. De nincs igazatok, nem vagytok emberek, csak bábok, nem úgy éltek, ahogy a lelketek parancsolja, hanem ahogyan illik. De nékem elég volt ebből. Ötvenkétéves vagyok. Arról a pár évről, ami még hátra van, magam akarok rendelkezni.

Oudry báró, aki unokaöccse volt Doutinnek és aki eddig megrökönyödve hallgatta ezt a beszélgetést, most Doutinhez lépett. Az arcán, mozdulatán látszott, hogy valami nagyon fontos, kemény dolgot fog mondani.

- Ide hallgass - mondotta. - Uriember vagyok és tudom, hogy nőikkel szemben kötelez a lovagiasság és a diszkréció. De az olyan nő, aki maga kérkedik el viszonyaival, akinek kalandjai köztudomásúak, felment bennünket a hallgatás kötelezettsége alól. Hát tudd meg, kérlek, hogy az a nő, akit feleségül akarsz venni, a kedvesem volt! És könnyen lehet, hogy kívülem más is van ebben a teremben, aki eldicsekedhetik azzal, hogy élvezte kegyeit.

Deresztő csend állott be. Doutin nehezen lélekezett, az ujjai görcsösen vonaglottak. Végre kitajtékozott belőle az örjöngő düh:

- Menjetez innen, mind... kutyák vagytok... gaz fenevadak!

Oudry nyugodtan igazította meg szemén a monokliját:

- Gondold meg - jegyezte meg fagyosan -, hogy e percben erkölcsi halálotat irod alá. Amely percben innen kiteszük lábunkat, bezárul előtted minden társaságbeli uriember ajtaja és mi megszűntünk barátaid lenni!

Doutin megragadta Oudry karját és úgy ordította:

- Tigrisek vagytok, nem a barátaim! Látjátok, hogy vergődöm, hogy majdnem belehalok a gyötrelmekbe és még rugtok rajtam. A gavallér-kodex azt parancsolja, hogy revolvert nyomjatok a kezembe és ennek inkább szót fogadtok, mint az emberi kodexnek, amely megértést és jószágot követel. Ki innen... hagyjatok, gyűlöllek benneteket!

A vendégek felálltak, azzal a bántó, halotti csenddel, amelyben ott dermed a megsemmisülés, összeomlás súlyos atmoszférája. És szó nélkül elhagyták a termet.

Doutin egy karosszékbe roskadt, a fejét tenyerébe hajtotta és így maradt sokáig. Mikor felemelte fejét, megdöbbenve látta, hogy vele szemben egy férfi ül. Praslin volt, a különc, a klub tudósa. Megjegyzendő, hogy a tudós jelzót a klubban bizonyos szelid iróniával használták, mert nem értették meg, hogyan bujhat valaki dús gazdag ember létére folyton könyveket?

- Maga miért nem ment el? - kérdezte meglepetten Doutin.

- Mert nem azonosítom magamat velük. Nincsen igazuk! - jegyezte meg Praslin.

- De igen, százszorosán, ezerszeresen igazuk van. Oh, én nagyon jól tudom ezt. Összevesztem velük, mert tébolyult, kisiklott ember vagyok. Nékik nem mondtam, hogy igazuk van, mert védtem Yvettet. Dacból, kétségbeesésből, szerelemből. De magamnak nem hazudok. Tisztában vagyok mindennel. Elvesztem... nincs megállás, meg kell halnom!

Praslin bólintott:

Bizonyos voltam benne, hogy így fog gondolkozni, ha magára marad. Ezért nem mentem el. Be akartam bizonyítani, hogy igaza van és hogy a leghelyesebb, ha Yvette kisasszonyt csakugyan feleségül veszi!

Doutin ámulva nézett Praslinre:

- Hogyan, nem gunyolódik?

- A legkomolyabban beszélek. Azonban kérem, öltözzön fel és jöjjön velem.

- De hát miért? Hová menjek?

- Minden környezetnek megvan a maga különös hangulata és igazsága. Ebben a teremben, melyet ön gyászdrapériával aggatott tele és amelyben összeveszett a barátaival, ennek a kicsinyes, hazug világnak erkölcsi igazságai uralkodnak. Én oda akarom vezetni, ahol az abszolút igazságot ismeri meg.

- És hol van az a hely?

- Nálam... a lakásomon!

És látva Doutin elcsodálkozott tekintetét, hozzáfűzte:

- Komolyan beszélek, de ne kérdezzen több magyarázatot, bizzon bennem. Lent vár az autóm. Egy negyed órán belül nálam lehetünk.

Doutin becsöngette inasát és behozatta a könnyű frakk-köpenyeket.

- Mehetünk! - mondotta.

Praslin villája a városon kívül egy dombon állt. Kastélyszerűen volt építve, az egyik szárnya magas toronyba szökött. Az ablakból Párisra lehetett látni, amely innen a távolból egy fénylő lámpákkal kirakott mesebeli játékvároshoz hasonlított. Praslin mosolyogva mutatott a csendes, szinte falusi szentimentalizmust tükröző városra, melynek fantasztikus lila tornyai, rengeteg kőháza egyszerűeknek és békéseknek látszottak, nem dübörgött fel idáig a közöttük hömpölygő lázas élet lármája:

- Látja, - mondotta - egy kis képzelőtehetséggel elhihetné, hogy a lesben álló apachok, a sötét és rémületes bűnök, melyek minden éjszaka kikelnek a nagyváros csatornáiból és oduiból, a haldoklók hörgése, a gondok, a szeretők érzéki sikolya, emberi könnyek és mosolyok, mind az a kavargó véres és kacagó komédia, amely Páris éjszakáiban zsufolódik, ostoba, jelentéktelen kis játékká zsugorodik már akkor is, ha egy domboldalról nézzük. De jöjjön, mást akarok mutatni magának! A dolgozószobába vezette, melynek háttéréből lépcső vezetett fel a toronyba. Praslin felgyújtotta a villanylámpát:

- Csak menjen előre! - mondotta a lépcsőre mutatva.

A toronyszoba hatalmas gótikus ablaka nyitva állt a nyári éjszakában s mert a közelben sehol sem magasodott épület, amely a kilátást eltakarta volna, a csillagos ég horizontra boruló baldachinja töltött be mindent. Közvetlenül az ablak mellett magas állványra felszerelt, csavaros kerekkel mozgatható hatalmas távcső állt. Praslin helyet kínált két egymás mellett álló karosszékre mutatva és az éjszaka beszállt a toronyszobába, behozta a szférák misztikus muzsikáját, a végtelenben keringő tüzgolyók suhanását, melyet az ember a lelkével hall meg.

Praslin szólalt meg:

- Ugy-e, ön még sohasem nézett a csillagászati távcsőbe?

- Nem, még sohasem! - válaszolta Doutin.

- Különös dolog. Az emberek néhány felületes, végighadart fizikai és természettudományi órán szavakat hallgatnak: Hold, Merkúr, Vénusz, naprendszer és fantasztikus számokat: billió év, millió kilométer, hogy a föld a világűr legkisebb bolygói közé tartozik, hogy a nap sok millió kilométer kiterjedésű lángtenger, egy elképzelhetetlenül nagy örök égés... de ki az,

akiben ezek a szavak és számok valósággal élménnyé változnak? Kik azok, akik valóban megrendülnek az Ég titkaitól, a boldog emberek, akik felfogják a Végtelent? Néhány álmodó lelkű csillagász, éjszakák poétái, akiknek lelke lassankint olyan lesz, mintha holdsugarából lenne szöve, hosszú, finom ezüstsugarakból, amelyek halvány opálozó fénnel bekuszna az ürbe, mint a tejut. Spiritiszta szeanszokon néha le is fényképezik ezt a sajtáságos fehér fényt, remegő mécsesét a világegyetemnek. Ki gondol arra, hogy a világűrben naponta új világok alakulnak az égő káoszából és ugyanakkor irtózatossá katasztrófák pusztítják el a régi világokat. Ki borzongott meg arra a gondolatra, hogy valamikor a sarkvidékek táján tropikus növényzet virult és hogy a föld feltétlenül jeges halálra van ítélve? Ki nézte meg a holdat, ezt a megdermedt világot, irtózatossá kopár hegyeit, szörnyű krátereit és hóval borított szikláit? Ki látta a Saturnust a körülötte alázatosan keringő holdakkal, csillagok összeütközését, a földünkön százszorta nagyobb bolygók rémitő szétrobbanását, világok titáni drámáját, irtózatossá robogását. Ki rémült meg derült nyári éjszakán, mikor hirtelen robaj hallatszik, fenyegető és tompa dördülés, ki gondolt arra, hogy ilyenkor egy világ pusztult el, melyen talán a mienkhez hasonló embermilliók sikoltották el utolsó szavukat. Nézzen ebbe a távcsőbe, lássa meg saját szemével ezt az isteni színjátékot, a dantei mélységet és magasságot, a föld nyomorult kis pária voltát, az ember semmisségét, és bölcsé lesz. Megtanulja megvetni a nagyképűséget, lemosolyogni az elbizakodottságot, kacagni fog az öröklétre készült emberi intézményeken. És megérti azt is, hogy miért fatalisták és miért nem dolgoznak a keleti emberek, akik képesek egész nap hanyattfeküdni és az eget bámulni. Aki jó barátságban él a nappal, holddal és a csillagokkal, nem olvas többé divatlapot, nem vesz részt fejedelmek fogadtatásán, nem csodálja meg a hadvezéreket, mosolyog a rádióon, a repülőgépeken, ezeken a gnómszerű apró játékokon, melyek a Mindenség szédítő panorámájában komolytalanok és súlytalanabbak, mint egy étherregés. A csillagászatot nálunk összetévesztik az időjóslással: lesz-e csapadék, fujni fog-e a szél? Bizony a régiek, akik horoszkópot készítettek a csillagok állásából, bölcsébbek voltak, mert önkénytelenül megérezték, hogy szerves részei vagyunk a Mindenségnek és hasztalan próbálunk külön kis világokat alkotni akarattal, munkával, törvényekkel, mert sorsunkat, életünket az a bizonyos erőrendszer irányítja, melynek egyik paránya a fizikumunk. Tudja uram, hogy mi a kultúra? Az embernek az a törekvése, hogy függetlenítse magát a természetes élettől és egy mesterséges Eldorádót teremtsen. És mi történik? Száz és százmillió ember görnyed szerte a világon állati sorsban a gyárakban, műhelyekben, hivatalokban és építik az Eldorádót. És mit produkálnak végeredményben? Kitalálják, hogyan lehet kényelmesebb és gyorsabb az utazás és a hangközvetítés, új formáját okoskodják ki a művészetnek és szórakozásnak. De kiknek a számára? Néhány neuraszténiás, a pénzbe és élvezetbe befásult milliárdos számára. És ha meg is javítják egy fokkal az emberiség sorsát, vajjon kiteszi ez a javulás egy milliomodrészét is annak a sokkal nagyobb elvesztett jónak, melyet az ősi állapotban élő, földművelő ember elveszített, mikor elhagyta a földet és városokat épített? Ne higgye, hogy tolsztojánus vagyok. Némek nincsenek elveim és nincsenek bálványaim. Csillagász vagyok. Nem tudok semmi emberi alkotásban, tettekben, szavakban istenséget látni. Nem hiszek az ész végtelenségében és többre becsülöm a test ösztönét, melyet évmilliárdok tapasztalatai teremtettek meg és amely a felettünk uralkodó kozmikus erőnek a visszaregése, mint a legélesebb logikát, melynek legfejlettebb és legmagasabb foga is a Mars-csillagból nézve nem komolyabb, mint a valóságot és képzeletet összezavaró kisderek gügyögése. Mit tartsak az emberről, annak elveiről, erkölcséről, mire becsüljem véleményét, mikor még azzal sincsen tisztában, hogy hol él? Korlátoltságában a maga parányi kis területét teszi meg a világ közepének, óh, még csak nem is az egész földgolyóbist, csak azt a várost, vagy legfeljebb országot, amelyhez tartozik, mert hiszen az erkölcsök, elvek, szokások szinte százkilométerenként változnak, nem is szólva arról az óriási különbségről, amely például egy ausztráliai szigetlakó és egy párisi diplomata világnézete között van. Felesleges tehát revolvert fogni és föbelőnie magát csak azért, mert néhány emberparálynak nem tetszik az ön

viselkedése. Gondoljon arra, hogy ezek az emberek néhány év múlva rothadt tagokkal koporsókban fognak feküdni, méltóságos orrukat megeszik a kukacok és agyvelejükből, amelyben büszke elveiket hordták, foszforos trágya lesz. Én felszabadítom a lelkét, visszaadom bátorságát és kezébe teszem a titkok kulcsát! Ime, nézzen és lásson...!

E szavak után beigazította a távcsövet és Doutin izgatott, mohó kíváncsisággal nézett bele.

- Oh! - kiáltott fel elragadtatva és elbűvölve.

Ezer és ezer holdat pillantott meg ámuló szeme, nagy, kerekre nőtt, kék-sárga fényben ragyogó csillagokat és csapkodó, örvénylő óriási ködfátylakat, melyek egyik csillagtól a másikig értek millió mértföldön keresztül. És minden élt, keringett, mozgott, felrohantak a zenitre, tébolyult sebességgel és mögöttük lángcsóvák jelezték utjukat. Néha fény villant meg a ködfátyolokban, irtózatos, világot körülölelő lángnyelvek és a Marson világosan látszottak a hegyek és a mély, szabályos barázdák, a titokzatos csatornák hálózata. Hegyek röpködtek könnyű pehelyként a világűrben, melyeknek mindegyike nagyobb volt mint Európa és Amerika együttesen és látszott a halott, szomorú hold rémületes, kővé vált világa. A föld felett, mellette és alatta milliárdnyi más világ zugott, keringett rémitő gyorsasággal és Doutin úgy érezte, hogy a földgömb csak egy remegő kis pont, melyet jaj de jó, hogy nem vesznek észre és nem söpörnek el lánguszályuk egyetlen mozdulatával a többi óriások. Sápadtan, felindultan támolygott el a látcsőtől, és hálásan, melegen ragadta meg barátja kezét:

- Köszönöm Praslin. Nem lövöm agyon magam és feleségül veszem Yvettet!

XIII.

Napok óta zuhogott az eső. Unalmas, agyat szikkasztó lomha egyformasággal. Minden barnának, piszkosnak, hidegnek látszott, a fák gőzölögtek a párától, a tenger folyton bugyborékolta az esőhólyagokat, az utak ragadósak, utálatosak voltak, lépten-nyomon apró tavakban gyült meg a víz. A park, erdő felmondta a barátságát, az ember megborzadt, ha rájuk nézett, olyan nedvesek, fázósak, rosszkedvűek voltak. Az égbolton makacs, rosszindulatu, mocskos fellegek lógtak, nem rohanók, komorak és méltóságteljesen feketék, mint a viharfelhők, hanem szürkék és mozdulatlanok, mint a hivatalnokemberek, akik nem mozdulnak többé, ha megtelepednek valahol. Sehol nem világosodott meg egy tenyérnyi hely sem, nyoma sem volt a kibujni akaró napnak. A madarak csapzottak voltak és füstölögtek, amint meleg testükről elgőzölgött az eső, nem énekeltek, dideregve húzódtak fészkeikbe.

Nem lehetett kimozdulni a szobából és Pierre Yvettel negyednapja élt ebben a különös fogságban. Eleinte kinos erőlködéssel kerestek szavakat, hogy mulattassák egymást. Pierre harmonikázni tanította Yvettet, és elmesélte életének apró történéseit. Ostoba, bárgyu és lapos históriák voltak ezek, melyben a volt tisztiszolga és matróz elmulasztott csizmatisztításról, hajósurolásról, véres bicskázásokról, virtuosos ivásokról beszélt. Yvette kinzottan másra terelte a szót, beszélt Párisról, a színházakról. Pierret azonban csak az érdekelte, hogy a trónszékek valódi aranyból vannak-e a szinpadon és hogy az a sok mezitelen lány, aki a darabban fellép, szeretkezik-e a színészekkel a diszletek mögött? Yvette reménytelen kétségbeeséssel abba hagyta elbeszélését. Ezt Pierre észrevette és megneheztelt.

- Azért, mert nem vagyok művelt és nem komédiáztam még szinpadon, nem kell ennyire lenézned! - mondta sértődötten.

Yvette ijedten eszmélt arra, hogy Pierre, az őseember, csak kint a természetben, az örök mozgásban, napfényben, az erők nagyszerű játékában bontakozik ki vonzó férfiasságában, de

itt, a négy fal között, hirtelen közéjük zuhant egy áthidalhatatlan szakadék. A párisi esős délutánok jutottak eszébe, a kedélyes táncos teák, a barátnők és barátok elmés és szórakoztató fecsegése, a zárt autók, amelyek percek alatt a muzsika, illat és kacagás csarnokaiba röpitették, a mozgóképszínházak kényelmes páholyai, melyekből millió meglepő szépségre csodálkozhatik az ember. És eszébe jutott Doutin, aki finom selyemcsomagba burkolt ajándékokkal szokott ilyenkor beállítani, a barátnők, akik a legújabb pletykákat suttozták el csiklandozó nevetés között. Felugrott, az ablakhoz lépett, századszor kémlelte, hogy tisztul-e már az ég-bolt? De az eső zuhogott vigasztalanul, gyászosan, az ember már az idegeiben, testében érezte a nedvességet. És Pierre elviselhetetlen volt. Azt hitte, kedveskednie kell, otromba szerelmes szavakat suttozott, megfogdosta Yvettet, rápaskolt a hátára. Yvette pedig majdnem megőrült, a végtelen eső felborzolta idegeit, a szavak ingerelték és a férfi érintésétől szinte ájulásba esett.

- Ne bánts, most hagyj... ne nyulj hozzám! - kiáltotta.

De a férfi felizgult és erőszakkal akarta megcsókolni. Yvette, mint az eszelős, sikoltozni kezdett és öklével taszította el. Pierre bambán, elképedve nézett rá:

- Mi bajod van? Mit tettem? Mért haragszol rám?

Yvette toporzékolt:

- Hát nem érted? Magam akarok maradni! Ne nyulj hozzám...

Pierre arca sötétre torzult:

- Velem nem lehet így bánni, nem vagyok a rongyod!

Yvette felkapott egy korsót és szinte önkivületben kiáltotta:

- Ki innen! Ki innen!

Pierre megdöbbsent. Valamit mormogott, de azután jobbnak látta kihuzódni a konyhába. Yvette pedig az ágyra vetette magát és fuldokló zokogásba tört ki. Egyszerre megvilágosodott előtte kalandjának esztelensége, minden diszlet leomlott körülötte és előtte áll a meztelen igazság: gyilkossá lett, megölte Cathrinet, akinek elrabolta vőlegényét, egy bárdolatlan tökfilkó szeretője, ápolatlan, piszkos parasztasszony... de hát miért? Miért? Boldogtalan volt, valami ujat, megváltót keresett, elmenekült Párisból. De hát ez lenne az a másik élet? A test bujálkodása, az izmos szerető, a gyönyörű virágos park? Ezért áldozzon fel minden mást? A beszélgetés báját, palotáját, fürdőkádját, társadalmi rangot, jólétet, művészetét, sikereit, parfümjeit, mindent, ami most egyszerre megszépült képzeletében és olyan hevesen hívta, szólította vissza, hogy Yvette majdnem felsikoltott fájdalomában. Irtózott magától, a testétől, melyet gyűlölt e pillanatban.

Az ajtón alázatosan kopogtak. Pierre nézett be. A tekintete csupa szomorúság és alázat volt.

- Ne haragudj, kedves... hiszen annyira szeretlek és úgy szeretnék olyat mondani, aminek megörülnél. Ha akarod, a lábaid előtt halok meg!

Yvette meghatódott. No lám, hiszen ez jó fiú, aki nem tehet arról, hogy benne hirtelen életrekelt előbbi énje. És Yvette elhatározta, hogy jó lesz, elhessegeti a kisértést, nem szomorítja meg Pierret. Csókok között békült meg és kiment a konyhába vacsorát főzni.

De reggel még mindig esett. Makacsul, örjítően, életkedvet elposványosítón. Yvette a paplan alá bujt, hogy ne lássa az ablaküvegen végigcsapkodó esőt. A falon nedves foltok támadtak, fekete, hosszú csíkok, melyektől hideg és barátságtalan lett a szoba. Kályha nem állt a szobában; a nyers, nedves levegőtől megdidergett. Pierre egy lánán ült és a csizmáját foltozta. Mikor észrevette, hogy Yvette kinyitotta a szemét, szemrehányólag szólt rá:

- Már délre jár és még mindig az ágyban fekszel! Én bizony már sétáltam egyet odakünn. Nem vagyok cukorból, nem olvaszt el az eső.

Odament Yvettehez és meg akarta csókolni. Yvette megérezte az ázott test különös, áporodott szagát, a homlokát érintette Pierre nedves haja, melyről még csepegett a víz. Fázva és ijedten huzódott vissza:

- Menj innen... megőrültél?

De Pierre ingerkedett:

- Oh a kis finnyás királykisasszony! Ne félj az esővitzől, babám, attól szépül az ember. Gyere, hadd áztassalak meg, ettől nyílik a virág is!

És karjába ragadva a felháborodástól megdermedt Yvettet, mint egy pelyhet, vitte a nyitott ajtóhoz és kiállt vele az esőbe:

- Nyiljál, kis liliomszál, megkeresztellek egy kicsit!

S azután a bőrig ázott lányt nevetve visszadugta az ágyba.

- No, most majd megmelegítelek! - mondotta.

És mellé akart feküdni. Yvette hevesen maga köré csavarta a paplant és Megérává vált arccal sziszegte:

- Megöllek, ha egy ujjal is érintesz!

De Pierre megelégette a szeszélyt.

- Hát nálatok így szokták ezt? - kiáltotta. - Akkor hát tanulj meg, hogy nálunk meg más divat járja!

És egyetlen mozdulattal lerántotta Yvetteről a takarót. Yvette még mielőtt Pierre hozzányulhatott volna, felugrott az ablakra és kihajolt a párkányon:

- Ha egy lépést teszel, kiugrom a kertbe és így futok egy szál ingben Charles apóhoz és ki-dobatlak!

Gyülölködve néztek egymásra, a szemük gyilkos mérget szikrázott. Minden szánalom és habozás nélkül meg tudták volna ölni egymást. De Pierre irtózatos haragja ellobbant egy pillanat alatt és határtalan kétségbeesés vett rajta erőt. Aggódott, hogy Yvette megfázik és kérlelni kezdte:

- Gyere le onnan!

- Nem addig, amíg a szobában vagy!

Pierre elkeseredve tiltakozott:

- Miért vagy ilyen rossz hozzám? Hiszen csak tréfáltam és tudod, hogy nagyon szeretlek!

Yvette látta, hogy a férfi teljesen meghunyászkodott, visszalépett a szobába és magárákapta a ruháját. Pierre gyámoltalanul figyelte mozdulatait. Beszélni szeretett volna, de a torka összeszorult. Nagy félelem bénította, valami ismeretlen veszély előérzete. Yvette lassan öltözködött és az arcán látszott, hogy erősen gondolkozik, töpreng valamin. Közéjük feszült a csend, de a két emberi lélekben már ott háborgott a vihar és mindketten remegve várták kitörését. Yvette elkészült, a tükör előtt még megigazgatta a haját, mintha még egy kis időt akarna nyerni gondolatai rendezésére. Azután megfordult és szeliden, minden indulat nélkül szólt Pierrehez:

- Szeretnék beszélni veled, kedvesem!

Megfogta és gyengéden a tenyerébe fogta a férfi kezét. Az csak türte gyanakvó, ijedt várakozással.

- Pierre, - mondotta Yvette, - nekünk most el kell válnunk!

- Nem! - kiáltott fel magánkívül a férfi.

- Ugyan, hiszen nem örökre szól a bucsu. Csak éppen nincsen értelme, hogy mi, akik annyira boldogok voltunk és akiket csak a szerelem tartott össze, most civakodni kezdjünk, megcsufoljunk, beszennyezzünk mindent, ami szép és kedves volt. Egészen bizonyos, hogy visszajövök hozzád!...

A férfi ránézett Yvetterre, égő, elszánt tekintettel:

- Itt maradsz!

Yvette tágra nyitotta szemét:

- Erőszakkal akarsz itt tartani?

Pierreből most már kitört a lázadó indulat:

- Én nem tudok olyan ravaszul és szépen beszélni, mint te. Nem tudom méznek nevezni az epét, szerelemnek a hazugságot és ravasszást. Én csak azt tudom, hogy szeretlek. Nagyon, végtelenül. Attól a perctől kezdve, mikor először megláttalak, tudtam, hogy én már elvesztem és eldobtam, elhagytam mindent. Ha akarod, tovább élek, ha elhagysz, meghalok. Te most bevallod, hogy csak játszottál velem. De én igazán szeretlek, nekem mindenem vagy és nem mehetsz el innen.

Yvette most látta csak, micsoda veszedelembé került. Az ő élete játékra és szeszélyre volt építve, könnyelmű és felületes uszója volt annak az árnak, amely aranyfolyamként hömpölyög a városok könnye és nyomora felett és hullámaikban, mint az új kor szirénjei, metreszek, álszínésznők, könnyüvéru lányok nyujtogatják karjaikat az aranyalmák felé, melyek a folyó felé hajolnak. Néha, mikor elcsendesült a nagy rohanás, a pihenés perceiben ő is felsírt a nagy érzés után, de most, mikor szembekerült vele, megdöbbenve, riadtan hökkent vissza. Ohó, hiszen ő ezt nem így gondolta! Valahogyan úgy képzelte, hogy szelid muzsikaszó öleli majd körül és a végtelen béke csendes, derűs nyujtózásában fog megpihenni. És most egyszerre ráeszmélt, hogy nem is tud pihenni, hogy a vérében van az izgalom utáni vágy, a gazdagság imádata, a léhaság isteni gondtalansága. Minden mozgalmas életet élő ember sorsa ez. A hajszolódás közepette a falu és magány viziója kísérti meg, úgy érzi, hogy ott találhatná meg lelkének egyensúlyát, a boldogságot és termékenységet, de ha csakugyan elmenekült a városból, néhány hét után heves és kibíratatlan vágy gyötri, hogy újra visszatérjen oda és amit röviddel azelőtt gyűlöletesnek és elviselhetetlennek tartott, most csábitónak, szépnek, nélkülözhetetlennek látja. Mert a városi élet természetük lényege, lelkük beidegzése, gondolkodásuk alapja, az elem, amelyben élni tudnak és lázadásuk, haragjuk, menekülni akarásuk csupán elfáradásuk. A magány, az erdő, tenger, idegen környezet, számukra csupán művészi élmény és hangulat, mint egy filharmónikus hangverseny. Felüdülnek tőle, tudomásul veszik, de bizonyos fokon túl meg is csömörülnek tőle, mert nem tartozéka természetes életüknek, hanem csak kirándulás, szórakozás, mint a színház, vagy golfjáték. Kacérkodni a remeteséggel, az egyszerű, tiszta étellel, éppen olyan kaland, mint például megszökni egy nősférival, csak éppen az érem másik oldala, de ez sem céloz egyebet, mint az idegek csiklandozását. Óh, semmiesetre sem szabad komolyan venni az ilyen kijelentéseket: örökre, élet végéig tartó csendes, nyugodt idilli élet! Nem, az ilyen súlyos döngésű szavak csak néhány kiválasztott ember ajkáról hatnak az erő és igazság megrázó szépségével. Ezek a bölcsek, akik a hiuságon és tülekedő törtetésem felülemelkedettek, akik soha ki nem apadó bőséggel merítenek önmagukból, érzéseket és gondolatokat. De azok, akik gyermekkoruk óta ott tülekednek a

hiúság vásárán, akik megszokták, hogy minden kellemes, érdekes és szórakoztató eseményt kívülről várnak, akik éveken keresztül a társasági élet változatos forgatagában csillogtatták szellemüket, ragyogtatták szépségüket és mosolyukat, akik megszédültek attól a szépségtől, amelyet az emberi művészet ruhákban, ékszerekben, butorokban, mulatozásban fejt ki, akik örömet találtak a flörtben, könnyed fecsegésben, kaszinóban, kávéházban való baráti összebujásban, barátnővel való korzózásban, apró cselszövények kitervezésében, hazárdjátékok izgalmasában, mind abban a millió apróságban, amiből a társasélet összetevődik, azok képtelenek a magányt elviselni és nem elégszenek meg egyetlen ember társaságával.

Ellenben a primitív ember, akinek életében nem rohannak az események, aki nem dobhatja el tékozlóan élményeit abban a biztos tudatban, hogy rövidesen másokban lesz része, szívesen beletemetkezik minden érzésbe, nem bocsátja el többé. Ugy tesz, mint a vadállatok a zsákmánnyal, amit nem tudnak magukba gyömöszölni, még azt is elhurcolják a barlangokba, elteszik, várják, amíg újra megjön az étvágyuk, de nem hagynak abból, aminek birtokába jutottak, semmit sem elveszni. Yvette része lett Pierre életének, megvásárolta mindazzal, ami tőle tellett, elhagyta érte a talajt, melyen eddig élt, megsemmisített, felégetett mindent, ami régi életét jelentette és most számára nem volt visszatérés, nem volt más életlehetősége csak az, amely Yvettebe kapcsolódott.

Ott állt Yvette mellett, az arca sápadt volt, a hangjában valami kisérteties nyugalom és elszántság:

- Ha elhagysz, akkor én felkutatlak... utánad megyek akár a világ végére is és megöllek!

Yvette dideregve, lázasan tiltakozott:

- Ehhez nincs jogod. Jó voltam hozzád, teljesítettem minden kívánságodat... szép volt, úgy válunk el, mint jóbarátok... emlékezni fogunk erre a forró, nagyszerű nyárra és én visszajövök hozzád jövőre. Igen, esküszöm neked, hogy visszajövök. Vagy, ha akarsz, gyere te utánam Párisba. Megfizetem költségeidet. Feljössz hozzám az ősszel néhány hétre...

Pierre rendületlenül megismételte:

- Itt maradsz!

- De hiszen te magad mondtad, hogy el fogok menni. Előre tudtad... emlékszel, ott mondtad a sziklapárkányon, amikor az új táncot mutattam. Számítottál erre. Miért erőszakoskodsz most? Legyen eszed, Pierre, nekem haza kell mennem. Szerződéselem van, kerestetni fognak, a rendőrség kikutatja, hol vagyok és téged bezárnak, ha erőszakkal visszatartsz!

Pierre olyan maradt, mintha ércből öntötték volna.

- Semmitől sem félek! - válaszolta.

- De én menni akarok, nem bírom itt ki tovább... nem bírom!... - sikoltotta Yvette és tébolyultan sirt, vonaglott, toporzékolt. Teljesen elveszítette önuralmát és józanságát, Pierre elé ugrott és szinte belevágta, marta dühös szavait az arcába.

- Te paraszt... büdös paraszt! - rikácsolta, - te akarsz engem visszatartani? Te szemét, kinyílt a szemed, megjött az étvágyad? Menj innen, mert felruglak, a szemedet kaparom ki!

És eszeveszett dühében öklével Pierre arcába sujtott. Pierre hátratántorodott, orrából kibugyant a vér. De a másik pillanatban megragadta Yvettet és verni kezdte. Kegyetlen, durva parasztütlegekkel. A haját tépte, rugta, öklével zuzta, vágta, ahol érte. Yvette sikoltott, jajveszékelt, könyörgött, de az ütések tovább záporoztak a hátán, karján, fején, fekete véraláfutások torzultak a szeme alá, iszonyu fájdalom hasogatta, az eszméletét érezte elhomályosulni. Félig holtan roskadt az ágyra, meg volt győződve, hogy Pierre agyonveri, szeme elé véres

ködfátyol borult. De Pierre megelégelte az ütlegetést. Elfulladva, lihegve, szörnyen felindulva állt Yvette előtt:

- Most hát megtanultad, hogy öklöm is van és ehhez tartsd magad!

Yvette meg sem mozdult. Véresen, összetörve, daganatokkal borítva feküdt az ágyon és csak valami furcsa, vékony szepegés csuklott ki belőle. Pierre megrendült. Egy pillanatig habozott, hogy segítsen rajta, vízzel lemossa, borogassa, de férfidölyfe erősebb volt. Hátat fordított, magáravette köpenyét és kiment a szobából. Az ajtót irtózatossággal bevágta maga mögött, hogy csak úgy döngött. Hadd hallja Yvette, hogy még mindig tele van haraggal, méltatlankodással. De mikor kilépett a házból, egyszerre határtalan kétségbeesés és bűnbánat fogta el. Érezte, hogy mindenek vége és kinjában ledobta magát a sáros, nedves földre és üvöltő, panaszos, artikulátlan ordításba tört ki. Végigrohant a parkon minden cél és értelem nélkül, a bokrokról, fákról rázuhanyozott az esővíz, amint nekilódult a cserjéknek, fatörzseknek. Lefutott a tengerpartig és beszélgetni kezdett a tengerrel, elhagyatottságában a végtelen vizet tette meg barátjának, képzeletében a tenger szellemalakokkal népesült be, kígyótestű nőekkel, hordófejű szörnyekkel, iszonyu nagy istenszerű alakokkal, akik mind hallgatták az ő nagy feljajdulását.

Yvette hallotta az ajtó döngését, amint Pierre becsapta maga mögött és életösztöne menekülésre élesztette aléltóságából. Nagy akaraterővel feltápáskodott és az ablakig tántorgott. Láttá Pierret, amint tébolyodottként végigvágott a parkon és a tenger felé rohant. Most... most kellene neki is elszökni innen! Visszament az asztalhoz, vizet ivott és a vért kissé lemosta az arcáról. A félelem, hogy Pierre visszatér, a találkozástól való irtózás visszaadta erejét. A teste sajgott, össze volt törve, minden lépésnél új fájdalom nyilalt belé, de mennie kellett, ebben a szobában egy percig sem maradhatott tovább. Átvágott az udvaron, belebotlott a tócsákba, a sár, piszok, keserűség úgy rápatinázódott, mint a mumiákra a szent szalag, belekérgeződött, megsemmisítette előbbi lényét és nyomorult, eltorzított, száználmas páriaként vonszolta tovább magát. És szinte bebukott Charles apó ajtaján. Az öreg kertész két ismeretlen legénnyel beszélgetett éppen, akik viaszkosvászon köpenybe burkoltan álltak előtte és egy nagy kosár tartalmát őrítették az asztalra. Kávés- és teadobozok, konzervek, cukor, liszt, vászonneműek, szerszámok, háztartáshoz szükséges mindenféle apróságok, kenőcsök, kefék, ruhafélék sorakoztak egymás mellett tarka össze-visszaságban, mint a falusi szatócsboltok pultján. Goudin, a kereskedő küldte el a kis postahajóval azokat a cikkeket, melyeket Charles apó félélénkint egy nagy listára írva rendelt meg nála.

A három férfi meglepetten nézett Yvetterre, aki valóban száználmas látványt nyújtott e pillanatban. Szeméből halálos rémület tükröződött, arca teli volt véraláfutásokkal, kegyetlen daganatokkal.

- Mentsetek meg, mentsetek meg! - dadogta eszelős rémülettel és egész testében remegett.

Charles apó ijedten ugrott fel és megfogta az összeroskadni akaró Yvette karját.

- Mi történt? - kérdezte ijedt csodálkozással.

Yvetteből kitört a hisztériás nagy felindulás.

- Meg akar ölni, nyomorékká vert, erőszakkal akar itt tartani, a nyomorult, a gazember! - sikoltozta.

És az elámult Charles apónak elmondta, hogyan került ide.

- Mentsen meg, könyörgöm, hálás leszek, megfizetek érte fejedelmien. Vigyenek át a halászfaluba. Charlotte asszonynál van pénzem bőven, mindent megadok, amit csak kérnek, de vigyenek, ne hagyjanak itt!...

- Ha a kisasszonynak tetszik, velünk jöhet a postagőzösön! - mondta az egyik legény.

- Idehallgassatok, - szólt Yvette. - Ezer frankot fizetek, ha átvisztek, megvárjátok, amíg magamhoz veszem pénzemet és elvisztek a legközelebbi kikötőbe, ahonnan Párisba utazhatom.

A legény bólintott:

- Azt hiszem, kisasszony, hogy a kapitány szívesen belemegy ebbe az üzletbe. Charles apó, írja alá az átvételi elismervényt és mehetünk is!

De Yvetteben új aggodalom nyugtalankodott fel:

- Nagyon óvatosnak kell lennünk, nehogy Pierre észrevegyen.

Az egyik legény hetykén mutatta öklét:

- Hát csak idejőjön, majd elbánunk vele!

Yvette hevesen tiltakozott:

- Nem akarok vért... ismerem ezt a vadállatot. Emberhalál lenne a vége.

Charles apó helyeslőleg bólintott:

- Még csak az kellene. Csendőrök, gyilkosság, tanukihallgatás, törvényre járás. Ej, itt van ez a nagy kosár, bujtassátok ebbe és úgy vigyétek a hajóra. Legalább nem ázik meg.

Ez az ötlet megtetszett a legényeknek. Mulatságosnak találták, hogy a kávé és cukor helyett eleven szép asszonyt visznek a kosarukban.

- Hát csak hamar, bujjon bele! - biztatták.

Felemelték és befektették a hatalmas gyékénykosárba. Akár ki is nyújtódzhatott benne, akkora helye volt. Még egy köpenyt is teritettek föléje. Azután jobbról-balról mindegyik megfogta a kosár egyik fülét:

- Isten áldja meg, Charles apó!

És röhögve, jókedvűen vitték ki a kosarat. Egy kicsit lóbálták is, ringatták, hintáztatták Yvettet, mint a kisgyermekeket szokás. Az pedig megalázva, magánkívül a szégyentől és kétségbeeséstől arra gondolt, hogy ime, ez lett a nagy feldicsőülésből, a végtelenbe robbant szerelmi sikolyból, a fenséges lázadásból. Szánalmas, kacagtató operett-finálé, ruháskosárban való menekülés. A kosár durva fonadékán keresztül látta a fákat, a szobrokat, a virággal befuttatott lugasokat, melyekbe szerelmes aléltsággal szökött be Pierre-rel, látta a sziklát, melyen összebujva a naplementét nézték és mindaz, ami akkor élt, erőtől duzzadó és királyi volt, most élettelen, szürke, jelentéktelen lett, mint a szinpadí díszlet, mikor eloltják a reflektorokat és lecsavarják a lámpákat. Itt is kialudt a nagy lámpa, a napfény, minden összeomlott, mindenről kiderült, hogy díszlet, káprázat, öncsalás volt. Kosárban vitték őt is, mint ahogyan előadás után a kasírozott szinpadí kellékeket hurcolják a kellékraktárba. Borzasztó, utálatos, elviselhetetlen bukás. Az istenekkel való találkozás után, Cythere szigetének életretámadt csodái után két hajóslegény röhögve lóbálja, rázza vissza a józan életbe s a férfi, aki úgy jött rejtélyesen és lenyüggözően, mintha a rejtelmes indus éjszakákból lépett volna elő, megverte, összetörte testét, lerázta magáról a lopott fénypalástot és durva, ostoba paraszttá aljasodott. A tengerpartra értek és a réseken keresztül meglátta Pierret, aki a postahajó közelében állt és rámeredt a tengerre. Most hozzá kellene lépni, átölelni, mégegyszer hinni mindannak szépségében és istenségében, ami történt, bucsut venni a fájdalom és elragadtatás könnyeivel, azzal a tragikus magunkraeszméléssel, amely nagyszerű szárnyalások után rohan ránk, mikor visszaérkezünk a földre. Odaomlani a férfi karjaiba, megcsókolni forró, eltikkadt száját, megértetni vele, hogy az Élet csak percekre ad izelítőt a halhatatlanságból, hogy azután örökös

vágy, emlék és lázadás formájában a művészetben támadjon fel. Nem szabad felordítani, Pierre, Istent káromolni, vért szomjazni, gyűlölködni! Nézd, utolsó pillantásommal megsimogatlak és megbocsátom néked, hogy összetörted a testemet. Szeretlek újra, a szemembe könnyek szöknek. Talán nem is kosár, amiben visznek, hanem koporsó és én, aki új, csodálatos életre támadtam fel, ismét meghaltam és visszavándorlok előbbi, örömtelen életembe. Az ember sokszor hal meg, Pierre, jaj, hogyan magyarázzam ezt meg neked? Ne nézz olyan mereven az esőverte tengerre. Nézd, kinyujtom a kezem és megsimogatlak. Nem érzed? Hogy fogsz vigasztalódni, Pierre. Ott, messze a láthatár felett, látod, egy kissé megvilágosodtak a fellegek; a nap már szökteti át aranyláncsás, hosszú sugarait. Az élet visszatér, Pierre és a fényben, melegben, amely átölel, az én szerelmem is benne lesz, elküldöm hozzád, itt-hagyom... Isten veled, Pierre.

A legények vitték a kosarat a keskeny padlón és letették a fedélzeten.

- Mindjárt kiszállhat, kisasszony! - mondták jókedvűen.

Felvonták a horgonyt, a gőzgép nagyot sipolt.

- Előre! - mondotta a kapitány.

És a hajó lassan elfordult a parttól.

XIV.

Doutin márki aznap éjszaka negyvenöt cigarettát szitt el, amiből nyilvánvaló, hogy ideges volt és nem tudott aludni. Kétségbe volt esve, hogy a gyorsvonat csak délelőtt tizenegy órakor indul Marseille-be és hogy addig tétlenül kell töltenie az időt. Különböző rémképeket rajzolt arról, hogyan fogja viszontlátni Yvette-t és hirtelen az a rögeszméje támadt, hogy Yvette valami regényes bűnügybe keveredett, erőszakkal rabolták el és rejtve tartják. Annyira izgatott lett, hogy hajnalban feltelefonált egy ismert detektíviroda főnökéhez és felhívta, hogy másnap reggelre sürgősen bocsássa rendelkezésére két legmegbízhatóbb emberét. Hat órakor megfürdött és kilenc órára minden bőröndje becsomagolva utra készen állt. Negyed tizkor már feltükkölt a soffőr és féltizre beállított a két detektív is. Még tulságosan korán lett volna kimenni a pályaudvarra és Doutin sehogy sem tudta, miként üsse agyon az időt. Minden pillanatban elővette a zsebóráját. Behozatta a reggelijét, de képtelen volt egy falatot is lenyelni. A detektívektől azt kérdezte, hogy van-e revolverük és hogy hány emberrel tudnának ellenállás esetén megküzdeni? Azután azíránt érdeklődött, hogy általában mi a tapasztalat a nőrablás terén: erőszakot követnek-e el a nőrablók, vagy csak zsarolni szoktak? Megkérdezte, hogy ha egy nő elszántan védekezik, lehet-e erőszakkal birtokba venni? Olyan naiv és együgyü kérdéseket adott fel, hogy a detektívek összenéztek és komoly kétségeik támadtak Doutin elmeállapota felől. Tíz órakor Doutint új, ideges aggodalom és félelem fogta el. Halálfélelem gyötörte, szivdobogása volt és eszébe jutott, hogy talán Yvette is beteg és azon az istenhátamögötti helyen, ahol rá fog akadni, orvos sem lesz. Nyomban telefonált a házi orvosának, hogy csomagoljon és utazzon velük, megfizet minden összeget. Negyedtizenegykor elhatározta, hogy nem vár tovább, maga megy el autóján az orvosért, mert még megtörténhetik, hogy lekésik és nem megy velük. Közben a titkárja telefonon jelentette, hogy a jegyeket megváltotta és egy elsőosztályú fülkét bérelt ki számukra. Negyedtizenegy után három perccel Doutin kiadta a parancsot:

- Indulunk!

A szoba küszöbén állt és már nyitotta az ajtót, mikor megszólalt a telefon.

- Az ördögbe is, - káromkodta el magát, - ennek is most kell feltartania engem.

És rászólt az inasra:

- George, menjen a telefonhoz és mondja, hogy nem vagyok itthon, elutaztam!

Lesietett a lépcsőkön, izgatottan betessékelte a detektiveket az autóba és rászólt a soffőrre:

- Austin orvos urhoz megyünk!

Ebben a pillanatban a palota ablakából az inas torkaszakadtából kiáltozni kezdett:

- Méltóságos ur! Méltóságos ur!

Doutin dühösen fordult vissza:

- Mi az? Megőrültél?

A szolga egészen ki volt kelve magából.

- A telefonhoz, a telefonhoz méltóztassék! - kiáltotta.

- De hát ki az ördög kéret? - dühöngött Doutin.

- Yvette kisasszony!

Ez volt az a bizonyos szenzáció, amelyre azt szokták mondani, hogy derült égből való villámcsapás. Annyi bizonyos, az autóban hagyta a megrökönyödött detektivet és rohant lélekzetvesztetten fel a lépcsőkön. A keze remegett, a hangja a torkába szorult, mikor a kagylót felemelte. Kétszer is hozzáfogott, míg végre ki tudta dadogni:

- Yvette... csakugyan maga az?

Megismerte a nő hangját és valósággal megzavarodott az örömtől. A kérdések özönét zuhogtatta a telefonba:

- Hol volt? Mikor jött? Mért nem adott életjelt? Tudja-e, hogy éppen most akartam utána utazni?

Yvette boldogan hallgatta ezt a szóáradatot, amely mindennél döntőbben bizonyította, hogy a márki változatlanul szereti. Csak az utolsó megjegyzés nyugtalanította: Doutin utána akart utazni. Hogyan, hát tudta, hogy hol rejtőzködik? Ez mindenesetre olyan dolog, melyet nem jó telefonon feszegetni. Tehát óvatos, ravasz választ adott, amely alkalmas volt arra, hogy még jobban felizgassa a férfi vágyát és fantáziáját:

- A fürdőkádamban ülök barátom, a maga számára akarok megszépülni! Jőjjön hozzám egy óra múlva, akkor mindent megbeszélünk!

A márki ezalatt az egy óra alatt beautózta a fél várost és kifosztotta a boltokat. Három virágáruslány cipelte fel a csokrokat és virágkosarakat Yvette lakására. Doutin csak azután csengetett be, mikor az ajándékokat már felvitték. Csodálatos módon úgy érezte, hogy néki kell megengesztelni Yvettet és kedvező hangulatra deríteni. Yvettet komolyan elérzékenyítette ez a nagy szerelem és bőkezűség és szerette volna meghálálni. Könnyü selyempijamában sietett a márki elé és szó nélkül, könnyezve átölelte. Doutin, aki amugy is gyengeidegzetű férfi volt, természetesen sirva fakadt ennyi gyengédségtől. Boldog lett volna, ha Yvette kétszer annyit vétkezett volna, hogy azt most mind megbocsáthatta volna.

- Barátom, - mondotta Yvette, mikor kibontakoztak egymás karjaiból, - üljön le és beszéljünk komolyan. Maga tudja, hogy miért mentem el. Számot akartam önmagammal vetni...

Doutin közbevágott:

- Mindent tudok, Yvette. Nézze, itt hordom magammal ezt a szörnyű levelet. Ne beszéljünk erről...

- De igen, beszéljünk - vágott közbe Yvette, aki egy pillantást vetve a levélre, azonnal felismerte Charlotte anyó irását. - Én nem kegyelmet kérek, nem a pillanatnyi elérékenyülést akarom javamra fordítani. Ennek nincsen értelme, mert a megértés és bocsánat nem a lélek mélyéből, meggyőződéséből fakad, hanem a múlt hangulatból. Meg kell magyaráznom magának barátom, hogy mi történt, mert csak így lehetek bizonyos abban, hogy nem marad túska a lelkében. És egy vallomással kell kezdenem: én szeretem magát Octave. Az ember néha nagy kerülő uton jut ilyen felfedezéshez és ezt az utat kellett nekem is befutnom. Asszony vagyok, aki a szerelmet kereste. Milyen balgák és ostobák azok, akik a kegyetlen és fenséges erény nevében azt hirdetik, hogy ezt csak egyetlen férfinél vagy egyetlen asszonynál szabad megpróbálnunk keresni. Az ember százszor is változtatja élethivatását, ezerfelé kutatja boldogulásának lehetőségét, egész élete a kísérletezések, próbálgatások közepette telik el. Mi jögon kívánjuk hát tőle, hogy a minden érzések legnagyobbját, egész életének irányítóját találja el mindjárt első kísérletre? Hogyan tudhatja az, ki hozza el az igazi szerelmet, aki a szerelmet még nem is ismeri? Hiszen egészen más egy fiatal lány érzelmes és légies rajongása, mint a tapasztalt asszony lehiggadt, érett barátsága és szerelme. A szerelem szorosán belekapcsolódik minden változó életnézetünkbe, összefügg egészségünkkel, foglalkozásunkkal, anyagi helyzetünkkel. Azok az érzéssbeli elemek, amelyek alkotják, éppen olyan változók, mint sor-sunk, fejlődésünk, egész életünk. A szerelem a tetteink motorja, de minden új nekilendüléshez másféle motor kell. Van olyan cél, melyet csak egy gyengéd baráti kísérővel tudunk elérni és van olyan, melyet csak akkor érünk el, ha egy démon kegyetlensége ostromozza ki belőlünk a kétségbeesett erő kifejtést. Van művészi alkotás, melyre csak a fájdalom, és van, amelyre csak az öröm ihlet meg. És mindegyiket más nő hozza elénk. Csak nagy csalódások, tévelygések után kezdünk józanon látni és ekkor szabad csak megkeresnünk azt az embert, akihez örökre oda akarjuk kapcsolni magunkat. És akkor magunkhoz hasonló tépett és égett embertársat kell keresnünk, aki már szintén túl van a nagy, eget ostromló lázadások idején. És ha két ilyen ember egymásra talál, akkor a közös szomorúság és bölcsesség sokkal inkább egymáshoz kapcsolja őket, mint akármilyen házassági ceremónia. Én most jövök magához utolsó vesztett ütközetemből. A nagy romantikus csatát akartam megvívni, makacsul és bolondul megegy-szer visszairamodtam a gyermeklány érzelmes álmiaihoz, napsütéses kerthez, falusi egyszerűséghez, az asszonyért ölni tudó ösférfihez. Csufosan megbuktam barátom és kérem, legyen gyengéd, ne kérdezzen részleteket. Visszajöttem magához és úgy érzem: mindenem túl vagyok, akárcsak maga, aki végső kikötőnek a házasságot választotta. Nos, erre nincs szükség, Octave. Nem kell, hogy feleségül vegyen. Én anélkül is hűséges barátnője leszek. Ezzel akarom bebizonyítani, hogy csakugyan szeretem és semmiféle számítás nem vezetett, mikor magához visszatértem.

Doutin ragyogott a boldogságtól és büszkeségtől.

- Ha ezt hallanák a barátaim, - kiáltotta fel, - azok a hájfejű, ostoba tacsók, akik nem látnak az orruknál tovább. Nőértőknek nevezik magukat és szemforgató finom lányokat vesznek feleségül, akik ezer aljas flörtön csokolódtak át és a Madelaine-templomban találkoznak udvarlóiikkal. Elveszik őket a szülőkkel folytatott nyugodt alkudozás után, melyet a leány cigarettázva vár meg a másik szobában. És az alku végén, ha sikerült a megegyezés, szerelmes Romeó és Juliaként borulnak egymás karjába, ha pedig nem sikerült, hideg, mentegetőző udvariassággal bucsuznak el egymástól. Mikor az anyakönyvvezető elé lépnek, fölényes, okos mosollyal hallgatják a barátok tréfás, csipkedő megjegyzéseit és a nászuton kölcsönösen beszámolnak arról, hogy milyen csinos az a fiatalember vagy nő, akít a montecarlói játék-

teremben láttak, vagy a nizzai strandon jött velük szembe. Egy fél év, vagy egy év után már vigan csalják kölcsönösen egymást. Ha a férfiak titokban nem nyugodnának bele felszarvazásukba, úgy valóban nem értem, hogy mernek házasságot kötni tapasztalataik ellenére. Hiszen hány férjes asszonnyal volt már viszonyuk és hányról tudják, hogy a barátaiknak kedvese. És mégis házasságot kötnek és mint férjek is csábítják tovább a mások feleségeit. Nyílt játék, amelyről a világon mindenki tud és mégis elég merészek erkölcsbirókul feltolakodni. Ah, én nem törődöm velük, Yvette. Én már valóban a tisztaságra, egyszerűsége, megértésre vágyódom és ezt a magam módján keresem meg. Két hónap előtt megkértem a kezét és akkor haladékosan kért. Ma újra és szerelmesebben mint valaha megismétlem kérésemet: legyen a felségem, Yvette!

Yvette lehunyta szemét. Ez hát a finálé, a pajkos, érzelmes, viharos, gyötrelmes melódiák után felzúgó végső akkordok. De a fináléban még visszahozzák a reminiscenciákat, a lepergett cselekményt kísérő fő zenészműveket. És ő is hallja a tenger moraját, a fák, lombok zugását, méhek döngicsélését és egy sikolyt, egy férfisikolyt, amely őt hívja vissza. Mit csinál most Pierre?... Igen, tisztán hallja a kiáltását, látja, amint eszeveszett örvényekkel a tengerparton szalad, őt hívja, szólítja, az ő lábnyomát csókolja a nedves parton. Itt ül a palotájában, de az érzések, melyeket felviharoztatott, a szenvedély, mely az ő testéből árad, most is ott ég, lobog a szigeten, kisugárzik a fák leveleiből, felillatosodik részeg bódulattal a földből, előkuszlik forró kigyózában a sziklák réseiből és nem bocsájtja el többé Pierret. Jaj, hogy tör be félelmes felindulással Charles apóhoz, hogyan kéri számon tőle: Merre van Yvette?

- Nem tudom, mi közöm hozzá, miért nem vigyáztál jobban rá? - mordul vissza az öreg.

És Pierre rohan végig a szigeten, beles minden bokor alá, hangosan kiáltja a nevét: Yvette! Yvette!

Itt kell lennie, hová is menekülhetett volna, csak itt rejtőzhetik. És elsírja magát nagy, kétségbeesett férfisirással: Irgalmazz! Jőjj vissza! Várlak, szeretlek, bocsáss meg Yvette!

A sziget megtelik jajszóval és sirással, felrebbennek a madarak, a szikla jajongva veri vissza a fájdalmas kiáltást: Yvette! Yvette!

Alkonyodik. Nagy árnyak bujnak elő mindenfelől, titkokkal népesedik a sziget. Nem a rendes, barátságos árnyak ezek, amelyek édes bágyadtságot lopnak a munkában elfáradt testre, hanem idegen, ijesztő, félelmetes árnyak, szörnyű grómfajai, csufondáros kengyelfutói eljövendő szerencsétlenségeknek. Mindjárt egészen sötét lesz és Yvette még mindig nem került elő. Pierre szívét kimondhatatlan félelem szoritja össze. Elment... vagy a tengerbe vetette magát! Kinzattan, örvényelve ugrik fel. Egy nagy, égő faágat tart a kezében, azzal rohan vissza a tengerpartra és fürkészi végig a nyomokat. Sehol semmi nyom, a legkisebb jel. Nem, mégis otthon lesz, elbujt és most kacagva fogja várni. Csak megbüntette, amiért megütötte. Sohasem fogja bántani többé, soha! És rohan a lakásukba vissza, olyan heves akarással, hogy akaratát már egészen összetéveszti a valósággal és nem érti, hogy miért nem világosak az ablakok és miért nem siet eléje Yvette? Valósággal betör az ajtón, de csalódottan tántorodik vissza. A szoba üres, sötét, élettelen. Pierre még mindig nem adja fel a harcot. Akkor hát mégis ott kell lennie Charles apónál, az tartja elrejtve. És fájdalmában összetörve tántorog át Charles apó udvarába. Leborul az öreg ember előtt, összekulcsolt kézzel könyörög: Mondja meg, hol van? Adja vissza!

Az arca eltorzul a fájdalomtól, szeméből patakzik a könny. Az öreg megszanja, meg akarja menteni a kinzó kétségektől.

- Nyugodj meg, Yvette elment, nincs már a szigeten!

És elmondja neki az egész történetet. Pierre csak hallgatja, nem érti a szavakat, csak úgy homályosan fogja fel, hogy minden hiába, semmi hatalom, bünbánat, könnyörgés nem hozhatja vissza. Maga elé mered, egészen lélektelenül, bambán, nem hallja, hogy Charles apó vigasztalja, beszél hozzá.

- Hé, térj már magadhoz! - kiált rá hevesen az öreg és megrázza vállánál.

Pierre felrebben, értelmetlenül bámul, a szemében örület tükröződik. Charles apót komoly rémület fogja el.

- Menj szépen haza fiam, aludd ki magad, ne törődj a dologgal. Egy ilyen szemrevaló legény talál még elég leányt, aki megvigasztalja. Oh, mennyi kedvesem volt... és mind megcsalt, mind! Maradj itt a szigeten, végezd tovább a dolgodat, majd csak megleszel valahogyan!

Közben szép csendesén tuskolta ki az ajtón. Jót tesz az ilyen nagy indulatnak a hűvös éjszakai levegő. Pierre meg csak megy ki, nagy, életet temető összeomlással. Azzal a nagy megrendüléssel, amely után a lélek soha többé nem vergődik egyensúlyra és a nap és az éjszaka minden órájában végigsuhan rajta egy hideg, szívet elszorító rémület, egy vigasztalan gondolat: nincs többé... nem lehet szeretni, megcsókolni, karunkba zárni, beszélni hozzá! A meleg, az élet melege, amely testéből sugárzott, elszállt és nincs az a tűz, égi vagy földi láng, amely ezt a meleget pótolhatná. S az élet elvesztette célját, tartalmát, üres és fakó lett... lelkünkben és testünkben megkezdődik a haldoklás.

Doutin ijedten ugrott fel és megragadta Yvette kezét:

- Mi az kedves, maga sir?

Yvette megfogta szeliden a feléje nyújtott kezét:

- Ne haragudjon, barátom, de én most nagy harcot vívtam meg önmagammal és nem tudja, hogy mit jelent nekem ez a pillanat. Szeressen Octave, én nagyon, nagyon rászorulok egy kis szeretetre...

Doutin föléje hajolt, az ajkai Yvette homlokát érintették:

- Én nem egy kicsit, hanem végtelenül szeretem!

A szája lejjebb akart kuszni Yvette ajkához. De Yvette szeliden elhárította:

- Most nem, nem szabad, egy árnyék kuszott közénk... de bizzon bennem. Talán holnap, vagy holnapután minden rendbe jön és én engedelmes, szerető felesége leszek!

Doutin mosolygott:

- Én három napot adok. Vasárnap délelőttig üzze el imával a szellemeket és a befejező imát már együtt fogjuk elmondani házikápolnánkban az esküvőnkön! - És az elragadtatás hirtelen mozdulatával karjába ragadta Yvettet:

- Szeretlek! - mondta mámorosan.

A forró, váratlanul lecsapó szenvedély, amely áttörte a fájdalom finom fátyolát, meglepte és felizgatta Yvettet. Visszacsókolta a férfit és visszalihogte:

- Szeretlek!

XV.

Az esküvő előtti éjszaka...

Este tizenegy órakor együtt ültek Doutin palotájának empire-szalonjában. Összebujtak és kacagtak a drága titkon, melyet még senki sem tudott kívülről. Yvette Doutin kívánságára még a színháznál sem jelentkezett. Senki sem tudta, hogy már visszaérkezett Párisba, esküvőjüket titokban akarták megtartani. Doutin már teljesen kidolgozta nászutjuk tervét, de ez meglepetés, ezt nem árulja el. Most csak annyit: az esküvő után autóra ülnek és Cherbourgba robognak. Ott már várja Yvettet az első örömteljes szenzáció.

- Milyen komoly és ünnepélyes ez az éjszaka, - mondotta Yvette. - Utolsó állomása egy hosszú életutnak és holnap új élet kezdődik. Szeretnék minden terhet kidobni lelkemből, eltörölni a csalódások és utálkozások emlékét, hogy fiatalon és rajongva induljak el veled. Ma éjszaka le kellene vetni magamról a multat, megrázkódní, mint a mesebeli elátkozott hollónak és eléd állni királykisasszonyként. Oh tudom, mindez a jószág, tisztaság eddig is bennem volt, ott rejtőzött élettelenül a bűneim, a nyomorult komédiázásom alatt... de most leégett rólam a gyötrelmes máz, lepattozott rólam az átkozott burok és te azt kapod tőlem, amit még senkinek sem adtam: az elhalkulásomat, barátságomat, könnyes és szerelmes asszonyiságomat! Ebben nincs dac, nincs csodavárás, nincs őrzőngő lángolás, ebben az a nagy megpihenés, derős boldogság rejtőzik, melyet úgy viszek az oltár elé, mint egy szentséget. Kitérom bátran az Isten elé, összeölelekezík az orgonaszóval, odaszáll a tömjén füstjén Jézus sebzett lábához az oltár felé és megcsókolja azt. Hogy lehet az, Octave, hogy vannak jegyesek, akik az esküvőjük előtti éjszakán tréfákat tudnak egymásnak mesélni vagy szürke, sulytalan szavakkal terveket kovácsolnak. Ezek nem szenvedtek, nem keresték egymást poklos tüzeken át, mint egy kettészakadt lélek két darabja, nem érzik a megváltás megrendítő örömet és fenségét. Mi nagy mélységekből érkezünk, Octave, a mi első ölelésünkben nem a vérünk ujjong, hanem a szívünk dobban könnyezve össze. Mi nem a test nászát üljük, hanem lelkünk feltámadását. Nekünk vezekelnünk kell, böjtölve várni Karácsony éjszakáját, mikor felragyog előttünk a csillag, mely új életünk Betlehemjéhez vezet.

Doutin a zongorához támaszkodott, mélyen elgondolkozva. Egy ideig szótlánul állt s azután halkán felsóhajtott:

- Igen, szeretnék nagyon boldog lenni!

Yvettehez lépett és magához vont:

- Te azzá fogsz engem tenni!

Az utcáról felhangzott a Notre Dame éjfélit kongató harangszava. Yvette kibontakozott Doutin karjaiból:

- Holnap hosszú ut áll előttünk. Pihennünk is kell. Isten veled és gondolj arra, hogy ez az utolsó bucsunk!

- Az utolsó és mégis fájdalmas, mert a jövőnek való örülésem nem győzi le afeletti szomorúságomat, hogy most, ha néhány órára is, elveszítlek!

Lekisérté az autóig és ott mellé ült.

- Hazáig kísérlek!

És mikor Yvette tiltakozott, hozzátette:

- Valami azt sugja nekem, hogy egy percet sem szabad többé elveszitenem abból az időből, melyet veled tölthetek. Oh, hiszen olyan régóta vártalak!

És a kapuban majdnem könnyezve szoritotta meg Yvette kezét.

*

Az esketés egészen egyszerű és gyors lefolyású volt. Csak a pap, Doutin ügyvédje és egy öreg komornyik voltak jelen. A kápolnából egyenesen szobájukba siettek és gyorsan átöltöztek. A hatalmas autó podgyászokkal megrakva már a kapu előtt várta őket. A soffőr azonnal indított.

Az országuton Yvette kacagott örömeiben:

- Milyen jó kettesben lenni veled, megszökni Párisból, a férjjel!

Doutin imádattal gyönyörködött Yvetteben:

- Még sohasem láttalak ilyen szépnek. Tudod-e, Yvette, hogy mi eddig mindig csak este találkoztunk? Persze, mi aludni szoktunk nappal. És mindig muzsikáltak, mikor beszéltem hozzád. A néger dobosok örjöngtek a fülembe, mikor kérdeztem tőled valamit. Nem is csodálnám, ha most kiabálni kezdenék csupa megszokásból. Talán azért is kellett ennyi ideig várnom rád. Nem hallottad soha, mikor szerelmet vallottam.

Az első állomásuk Rouen volt. Végigrobogtak az ódon, patinás házak között és megcsodálták a katedrális csipkés, karcsu kőoszlopait. A szűk utcákban minden réginek hatott, még a kirakatokba kitett legújabb modellek is. A nagyváros eleganciája sajátságosan keveredett a középkorból maradt vidéki város jellegzetes sikátoraival, boltíves, sötét, egymásra zsufolt házaival, kőkockás piacával.

- Ez a Flaubert és Madame Bovary városa. - csodálkozott el Yvette. - Szálljunk le és menjünk gyalog a vendéglőig!

Valami furcsa, csendes áhitattal lépdeltek az utcán, szinte lábujjhegyen jártak a kőkockákon.

- Milyen borzasztó, - sóhajtott Yvette, - hogy Bovarynének meg kellett halnia. Az életével fizette meg, hogy a szerelmet kereste és különb, lelkesebb és bátrabb volt, mint a mellette élő, baromiségbe sülyedt emberek. Mondd, hát csakugyan nincs jogunk a boldogsághoz?

Doutin gyengéd szemrehányással nézett rá:

- Most kérdezed ezt, mikor megtaláltuk?

Yvette szinte hisztériás hevességgel kiáltott fel:

- Ugy-e nem hagysz el, Octave, soha... soha?

Doutin nyugtalanul nézett feleségére:

- De hát mi lelt, kedvesem?

Yvette végigsimitotta homlokát:

- Nem tudom... talán ez a különös város. Én annyit sirtam Bovaryné történetén. Olyan boldogtalan volt és a városokban annyi boldogtalan asszony sir a lefüggönyözött ablakok mögött és annyian jajdulnak fel szeretőikhez a nyomorult legénylakásokban: legalább te légy jó hozzám, akinek mindent odaadtam és akitől semmit sem kérek mindezért cserébe, csak néhány szót, egy kis gyengédséget, megértést! Miért rosszak a férfiak szeretőikhez? Miért sajnálják még a szavakat, kényelmüknek egy kis részét is azoktól az asszonyoktól, akik borzasztó éjszakák vergődése után, kockára tett életükkel szinte aléltan roskadnak eléjük? Te sem fogsz szeretni, Octave, ti mind... mind ellenségeink vagytok!

Doutin megbántva válaszolt:

- Ezt nem érdemeltem tőled, kedves. Nagyon ideges vagy... csak ez lehet mentséged.

Yvette szemét menten elöntötte a könny:

- Ne haragudj... Hiszen csak azért aggódom, mert nagyon szeretlek és mert nékem rajtad kívül most már senkim sincsen ezen a világon!

Két órával később megérkeztek Cherbourgba. Doutin kiadta a parancsot:

- A kikötőbe, a második számú rakodóhoz!

Zene szólt. A kivándorlókat üdvözölte a hajóstársaságok zenekara. Mindenfelől autók, kocsik robogtak az utra készen álló hatalmas amerikai hajókhoz, melyek közlelől olyan lenyügözök és hatalmasak voltak, mint Egyiptom piramisai. Ugy szöktek fel a tengerből tiz emeletnyi magasságba, mint az érc és vas félelmetes obeliszkjei, melyeket nem Isisnek és Osirisnek, a nilusmenti isteneknek építettek, hanem Poseidonnak, a világot átölelő tenger urának. És az acélszörnyetegek mellett karcsun, könnyedén, lobogó diszben állt egy remekbe készült yacht s az oldalán fehér betükkel világít egy név: *Yvette!*

Doutin táviratilag bérelte ki a yachtot és busás pénzért azt is elintézte, hogy régi neve helyett Yvette nevét festették rá. Yvette elsápadt, mikor a hajót megpillantotta. Eszébe jutott, hogy nemrégén egy másik vitorlással ment a tengeren és annak az oldalára is az ő neve volt festve. Annyira felindult, hogy majdnem ájultan rogyott a kikötő durva kőkockáira. Szeretett volna térdre borulni, könyörögni Doutinnek, hogy forduljanak vissza, ne szálljanak erre a hajóra, de azután valami nagy, fásult belenyugvással erőt vett magán. Már eddig is annyira ideges, érzékeny és szeszélyes volt, hogy Doutint bizonyára kétségbeejtené, ha most ujjabb kéréssel állna elő. És a férje annyira örült ennek a hajókirándulásnak, nem lehet azt most már megváltoztatni. És volt ereje mosolyogni, megcsókolni férjét és lelkesedni a pompás ötletért.

Ugy látszott, hogy minden jóra fordult. A hajó rohant a szelid hullámok felett, pezsgőt ittak és táncra perdültek egy gramofón vidám muzsikája mellett. Yvette valóban felderült. A friss levegő, pompás idő, nagyszerű italok és győzelmes fiatalsága erősebbek voltak balsejtelménél. És eszébe jutott, hogy még meg sem kérdezte: hová mennek? De így jobb is volt. Nem kellett tervet készíteni, majd csak befut a hajó valamelyik kikötőbe és Doutin szándékosan nem árulja el a célt. Csak mosolyog és azt mondja, hogy a királykisasszony a kacsalábon forgó tündérpalotában fogja tölteni az éjszakát! Széles jókedve van, felágaskodik benne a mulatók híres gavallérjának virtusa és a fedélzetre csödit a yacht nyolc matrózát. - Ej, az idő ugyanis kedvező, megy a hajó magától is, mulattassátok inkább az asszonyt!

És mókás táncokat ugráltat velük, ökölviadalt rendeznek, zsákfutással kacagtatják Yvettet. Pezsgőt iszik még a mocskos gyerkök is, akit úgy szedtek fel szénlapátolónak a gépész mellé. És Yvette kedve is tarka virágokba szökken, tengerésztáncot lejt az egyik öreg matrózzal, guggol, ugrál, combján veri a taktust, a legények nem győzik csodálni. Mindenki beleszeret, Doutin kacag, hogy az uszó kis világnak az ő felesége az istennője.

Lent, a yacht szalonjában, szerelmesen borultak össze. Yvette feledni akart, felolvadni az új mámorban. Mi jöhet? Miféle rém leselkedik rá a meleg, tikkadt alkonyatban, amely ráborult a tengerre és összeölelkezett a hullámokkal? Tenger és mennybolt egyetlen végtelen csillagfényes szőnyeg és hajójuk a végtelenben lebeg. Hát jöjjön akármi, csak ezek a kinzó nyugtalanságok szünjenek meg. Nem fél semmitől, gazdag, szeretik, fiatal! Igen, hiába ijesztgetik a névtelen szörnyek, csak azért is szembeszáll velük, eléjük tárja a mámorát, csókját, a győzelmét! És buján, szenvedélyesen odasimult férjéhez, átölelte összefonódó karjaival, mint az őserdőben felszökő indák a fa törzsét és asszonyiságának súlyos brokátja ráhullott aranyló pompázással a férfira.

Ki tudja, hol járt a hajó, milyen vizek és káprázatok felett? A hajó szirénája felbugott és a matrózok éneke lehallatszott a szalonba. Mind megéreztek a csókot és szerelmet, mely ott

reszketett forrón és vérrózsás szépségben a hajóba zárva. Férfiak álltak a hajó fedélzetén, örökös bolygói a tengernek, tovasiető kalandorai tropikus szigeteknek, csodák látói, félelmetes csapszékerek vérbajos leányainál mámort hajszolók és úgy érezték: ez a cél és a titok, melynek megnyilatkozását várják, mikor órákig meredtek az egyre változó színű tengerre és amely felnyugtalanzkodott bennük, valahányszor új kikötőkbe futott be a hajó.

Yvette kimerülten, bágyadt aléltásban feküdt a pamlagon. Szemét lehunyta, az ajka félig nyitva volt. Doutin imádattal térdelt előtte és csókokkal halmozta el kezét.

- Pezsgőt... sok pezsgőt... inni akarok! - kiáltotta Yvette.

Doutin aggódott:

- Drágám, megárt, hiszen annyira fáradt vagy!

Yvette lázas volt, felgyulladt, mohó.

- Nem érted ezt... ez a perc az örökkévalóság! Csókolj, ne félj semmitől, mert amit most elveszitesz, örökre veszted el. Ne aggódj, ne törődj semmivel, csak ölelj. Elértük, elfogtuk a nagy pillanatot, minden a mienk, meglóptuk az életet és nem adunk vissza semmit!

Ivott, kétségbeesetten, szilajon, magát veszejteni akaró féktelenséggel. Doutin megzavarodva, aggódva és mégis boldogan nyujtotta az italt és hízelt neki ez a kettősben tartott bacchikus tivornya, méltó nászéjszakája két olyan embernek, akik a szerelem égő földjein keresztül értek el egymáshoz.

Hajnalfelé kihullt a pohár Yvette kezéből és szinte élettelenül hanyatlott hátra. Doutin rémülten kapott utána.

- Meghalt! - volt első, ijedt gondolata.

De a nőnek dobogott a szive és lélezett. Mély, eszméletlenséghez hasonló álomba zuhant, amelyből nem lehetett feléleszteni.

Ebben a percben a hajó könnyedén megrázkódott és az ajtón kopogtak. A kapitány volt.

- Méltóságos uram, megérkeztünk!

Doutin Yvettere nézett és elmosolyodott:

- Talán így még jobb is, - mondotta. - Fektessétek egy hordágyra és bevisszük a kastélyba. Ugy fog felébredni reggel, mintha csakugyan elvitték volna álmában meseország tündérpalotájába.

XVI.

A kék és vörös hajólámpák mint óriási tropikus pillangók imbolyogtak a matrózok övében, mikor Yvettet végigvitték a fák között és a hordágyból felöltözötten ráemelték a fehér narancsvirágkoszorúval ékesített nászágyra. Charles apó alig tudta, hogy melyik lábára álljon izgatott örömeiben, mikor hosszú évek után ismét fogadhatta urát az ujonnan felfogadott cselédség élén. Kezet akart csókolni, sirt örömeiben és alig tudott néhány üdvözlő szót dadogni. Csak az fájt neki, hogy urnőjét nem láthatja, mert azt szunyogvédő hálóval letakarva nesztelenül és fürgén vitték fel egyenesen hálószobájába. De holnap reggel ő viszi hozzá az első virágokat. A szigeten minden rendben van. Volt ugyan itt egy eszelős bolond, egy halászegény, akinek esztét vette valami hóbortos szerelem, de néhány napja eltűnt, nem jelentkezik ennivalóért. Nyilván a tengerbe ölte magát...

Doutin felsietett az alvó Yvettehez és hosszasan, gyönyörködve nézte. A kitért ablakon szerelmesen és tolakodó bujasággal törtek be az illatok, mintha uj csókokra akarnák csiklandozni az elfáradt testet. Doutinnak eszébe jutott a Praslinnél töltött éjszaka és most, mintha istenné magasztosult volna, büszkén és szinte hivalgón nézett fel a csillagokra.

- Világok, - mondotta, - tüzből és fényből álló világok, nézzétek, én is elloptam minden nagyság és élet lényegét: a fényt és tüzet!

Mégegyszer megcsókolta hosszasan, gyengéden Yvettet és visszavonult a szobájába. Fáradt volt, elcsigázta a sok izgalom, a nap és éjszaka lázas ritmusu eseményei.

Most a sziget olyan volt, mintha sajtáságos éberálomba kábult volna. Emberek, tenger, madarak, növények mind elkomolyodtak, nagy csend simogatta álomba őket, de ebben az elhalkulásban lobognak fel a titkos tüzek, a nagy miértek, az elmulás és öröklét gyötrő kérdései, ilyenkor indul utjára a *Rejtély*, a nappal tomboló forgataga után a halk sóhajok: miért élünk?, mi célja mindennek?, mit hoz a holnap? Még jó, hogy a mai nap kegyes volt. Doutin palotájában mindenki elégedetten feküdt, mert a boldog reménység hitét vitték a holnap elé. A cselédség örült a nászutas uraság várható jókedvének és bőkezűségének, Doutin még ajkán érezte Yvette csókjait és a folytatását festette harsány álomszínekkel, Yvettet mélységes álma pedig már arra a titokzatos ösvényre vitte, ahol az élet elveszti korlátait és a végtelenbe teljesedik. Igen, ezekben az álmokban még erősebb volt az élet, mint a halál. A madarak újra felsikoltanak holnap reggel, ha keleten derengeni fog az ég, az emberek jóízű nyújtózással tapogatják izmaikat, a fűvön, lombokon, virágkelyheken harmatcseppek fognak csillogni, uj, duzzadó bimbók hirdetik, hogy még messze az ősz és az éjszakák ringató öleléséből, mely lassankint a halálhoz szoktat, még ruganyos erővel dobban ki a mindennapi feltámadás.

Csak egy helyre tudott belopódzni a halál. A nagy sziklafal alatti barlangba, ahol Pierre két napja mozdulatlanul feküdt és várta, hogy meghaljon. Yvette eltűnése óta afféle csendes futóbolond lett belőle, aki mindenütt kereste, egész nap hívta eltűnt kedvesét. De ebben az eszelősségekben is volt rendszer, így is ráeszmélt lassankint arra, hogy a szigeten hasztalanul keresi, nem találhatja meg. Ekkor új víziók támadtak. Mindennap elmesélte Charles apónak, akihez egy tányér levesre, kenyérre járt, hogy Yvette okvetlenül visszajön hozzá, csak azért ment haza, hogy elhozza szép ruháit, az ékszereit, pénzét és akkor együtt ülnek hajóra és úgy utazzák be a világot. A jó öreg részvétellel hallgatta Pierret és hagyta, hadd kóboroljon kedvére a szigeten, hiszen senkinek sem ártott. Pierre ettől kezdve feldiszitette bárkáját, mindennap friss virágokkal ékesítette az árbocrudat és koszorukat aggatott a bárka oldalára. Néha messze kivitorlázott a nyílt tengerre, leste, hogy merről jön Yvette. De mikor több nap mult el és Yvettének még mindig semmi nyoma sem volt, betegsége súlyos mélabuvá változott. Nem evett, rohamosan soványodott és élettelenül, már alig pislogó lélekkel lefeküdt a barlangba, azzal a tompa, fásult gondolattal, hogy ki sem mozdul onnan többé. Nem érzett sem éhséget, sem fájdalmat, teljes érzéstelenségbe dermedt. Így sötétedett rá a harmadik éjszaka, amikor hirtelen látomása támadt. Arccal a tenger felé fordulva feküdt és a tengeren hirtelen tüzkigyó fényesedett fel, kerek hajólámpáknak csillogó sora. S a hajó egyre sebesebben közeledett, jött egyenesen, félreismerhetetlenül a part felé és a kürtje hosszasan, élesen felbugott. Ez nem lehetett káprázat. Pierre felugrott:

- Yvette jött érte!

A tagjaiba hihetetlen erő költözött egyszerre. A barlang elé ugrott, a szeme kimeredt, amint a sötétbe bámult. Hallotta, amint lebocsájtják a padlót és látta a matrózokat, akik övükben lámpásokkal egy hordágyat hoznak, melyen fekszik valaki. Pierre tudta, megérezte, hogy ez Yvette. De még nem mozdult. Az örültek különös, óvatos ravaszságával csak lesben állt, mint egy ragadozó. Megvárta, amíg elindul a menet és akkor lapulva, halkan, valósággal a hasán

csuszva kuszott utánuk. A fák közül nézte, hogyan világosodnak meg a kastély ablakai és figyelt minden neszre, árnyékra, mozdulatra. Talán egy óra mulhatott így el. Azután lassan egymásután elaludtak a fények, csak a hold világította meg a kastélyt. Ekkor Pierre előre kuszott. Olyan halkán, óvatosan, hogy a kavicsok sem zördültek meg lábai alatt. Soha nem volt még ennyire testi erejének és ügyességének birtokában. Hihetetlenül könnyűnek és ruganyosnak érezte magát. Másodpercek alatt feltornázta magát a nyitott ablakhoz, amely mögött Yvette aludt. Nem tévedett, halálos biztonsággal tudta, hogy melyik Yvette szobája. Láta oda belépni a matrózokat, azután Doutint, aki az ablakból kiábrándozott és bizonyos volt benne: ott van Yvette! Pierre beugrott az ablakon és megpillantotta Yvettet. Arcára különös, széles vigyorgás torzult. Ohó, no lám, Yvette felöltözve várta, tudta, hogy érte jön, le sem vetette ruháját. De milyen szép ebben az uri ruhában, az arca is, mintha egészen más lenne, rózsás rizspor, az ajkon piros festék, a szemöldök hosszúra huzva, a szemek sötéten aláfestve. Így még szebb, még izgatóbb.

Hozzáhajolt, egészen közel, a meleg, illatos lélekzet végigsimogatta szomorú, sovány arcát. Ez volt a meleg, az áldott, éltető, szerelmes meleg, amely után annyira sóvárgott és amely nélkül ereiben kihűlt a vér, megfagyott benne az élet.

- Yvette, - suttogta, - kis szeretőm, itt vagyok, ébredj!

És költögetni kezdte bolond, szerelmes, tébolyult csókokkal!

Yvette megmozdult, bágyadt, mosolygó, meleg mozdulással s még lehunyt szemmel ébresztette magát a szenvedélyes, követelőző csókokkal. Még kábult volt, csak úgy zavarosan káprázott előtte az éjszaka, a pezsgő, a férjével való bolond szeretkezés és csodálkozott annak türelmetlen új ostromán.

- Ne bánts, fáradt vagyok...! - suttogta.

De két acélkar fonódott köréje szörnyű, rémületes akarással. Yvette ijedten és zavartan nyitotta ki szemét és felhördült. A hold fényénél világosan felismerte Pierret, aki karjaiban tartotta és rávigyorgott nyitott, mohó szájjal, melyből kivillogtak a fogai. Irtózatossá rémület fogta el. A téboly, halálos félelem, irtózás minden borzalma cikkázott át rajta. Pierre meghalt és érte jött, magával viszi a sírjába. De nem, ez élő ember, vagy inkább lélektelen állat, elbarmosult szörnyeteg, aki mint egy óriásira nőtt gorilla karjaiba ragadja és barlangjába viszi. A szemében ijesztő, buja vágy, s a száj... ez a lihegő, csattogó fogu szörnyű állatias száj s a szőrös karok... sohasem látott még ilyen szőrös karokat... hogy ezt eddig nem vette észre, hiszen ez állat, igen, állat... ő egy állatot szeretett! Vagy ember volt, igen, szép, forróvérű legény és ő vette el az esztét, oltotta ki szeméből az értelmet és torzította el a száját, mely olyan gyengéden és alázatosan vallott szerelmet!

- Gyere! - sürgette újra Pierre.

Hivja, nem bocsátja el... a szerelem, melyet fellobogtatunk, nem alszik el többé, túléli a testet, értelmet, önálló életre támad, követeli a jogait. Yvette irtózatossá sikoltott:

- Segítség!

Ez a hang, ez a tiltakozó sikoltás felébresztette az elmebeteg szunnyadó emlékét. Így kiáltott, tiltakozott Yvette akkor is, mikor utoljára csókolta meg. És Pierreből féktelen düh, baromi indulat viharzott fel. Torkon ragadta Yvettet egyetlen vad szoritással és behörögte kékülő arcába:

- Hallgass... most csak én beszélhetek... csak én!

A kastélyban mozgás támadt, az ajtón bezörgettek:

- Yvette!

De Yvette már nem mozdult, nem tudott választ adni.

- Yvette! - hangzott kívülről újra, sürgetően.

Akkor már Pierre Yvettel karjában a parkban rohant. Vitte a halott nőt boldog vigyorgással, le a tengerpartra és ott rászállt vele a felvirágzott bárkára. Odafektette maga mellé, a halott feje az ölében pihent és ő csókolta, szerelmes szavakkal babusgatta. Vidám szellő fujt és a bárka dagadó vitorlával siklott előre.

Messziről feltűnt az örök béke szigetének fekete sziklaobeliszkje. A felkelő nap piros fényt koszoruzott a tetejére, mintha szerelem, vagy vér forrósodna ki a feltámadó életből.

A VÉDŐBESZÉD

I.

Phidias! Evoe Phidias!

A hajnal óta türelmetlenül várakozó tömeg észrevette a közeledő hirneves szobrászművészt és az *Evoe* egyre dübörgöbben és lelkesebben viharzott végig az Akropolison. Az athéniak valószínűleg megőrültek a boldogságtól és büszkeségtől, hogy elkészült a Parthenon legnagyobb ékessége, a templom közepén álló *chryselefantin*, a vert aranyból és elefántcsontból faragott embermagasságu Athéne szobor. Emberszem még nem látta, de mindenki tudta, hogy a művészetnek új csodája született és a város szinte remegett a forró izgalom lázában. Iktinos és Kallikles, Phidias tanítványai, akik maguk is számos jelességek alkotói voltak, a templom bejárájának közelében álltak, közvetlenül a szüzek csoportja mellett és mert művésztársaik itt sem nyugodhatott, hát időnként egy-egy virágszállal hajigálták meg titokban a szebbeket. A virágokat eredetileg a mesternek szánták, de mert egyre több szép leányt fedeztek fel, a virágok veszedelmesen fogytak.

Az illetlenkedést szerencsére senki sem vette észre, mert a tömeg áhítatos bámulata a templom ajtaja felé fordult, amelynek tölgyfalevéllal ékesített oszlopai között ott állt a nép bálványozott nagy államférfia, a Strategos (hadvezér) és Törvénytudó: a művészetek lánglelkű barátja, a város újjáépítője: *Perikles*. Hatalmas, nagy szál alakja olyan volt, mintha versenyre akarna kelni a súlyos dór oszloppal. És mellette hódító szépségének minden pompájában a *felesége: Aspasia*.

Aspasia, az athéniakkal ellenséges viszonyban álló Miletosból származott asszony, már harminchét esztendő volt, amikor Perikles olthatatlan szenvedélyre gyulladt iránta. A görög leányok, mint a délvidéki nők általában, korán virágoznak el, mert korán is nyílnak ki, hiszen tizenhárom, tizennégy éves korukban érett szépségek. De Aspasia Afroditének különös kiválasztottja volt, akit az istennő örökifjú testtel és olyan bájjal ruházott fel, amely egyformán büvölte el úgy a léha és könnyelmű ifjúságot, mint pedig a kor legmélyebben szántó elméit. Mindenki tudta, hogy még a világ hívségei felett mosolygó, epésszavu Sokrates is, akinek bölcsessége már majdnem az istenekével volt egyenrangú és akinek ajkáról a tanítványok egész serege leste a világosság szavait, szintén nem kerülte el Aspasia megrontó varázsát és a pergamentbőrű, szikár tudós ugyancsak gyakran vette utját Aspasia híres virágoskertje felé. Azt mondták, hogy e nő különösképpen kedveltje a Muzsáknak, mert minden művészethez ért és órákig vitatkozik érdemes szobrászokkal azon, hogy egy-egy szobor testén milyen ráncokat vessen a kőpeplon, mert tudvalevő, hogy a felöltöztetett szobor méltóságát és szépségét semmiféle emeli ki annyira, mint a helyesen redőzött köntös. Agorakritosnak és Alkamenesnek viszont a festészetről tartott előadást, elítélte, hogy a nyaralók falait durva mesteremberekkel festetik ki a meggazdagodott polgárok, akiknek nincs érzékük a vonalak finomságai és a művész könnyed szelleme iránt, hanem csak abban gyönyörködnek, ha minél rikoltóbb sárga, vörös színek harsognak le a falairól. Szorgalmasan eljár a színházi előadásokra, de ott is egészen furcsa megjegyzéseket tett. Kigúnyolta a tehetségtelen tragédiáírókat, akik azt hiszik, hogy tartalmatlan szavak harsogtatásával már fenségessé lesznek és azt mondta, hogy ezeknél még a vígjátékírók is különbek, akik pedig kizárólag abból élnek, hogy a tömeg alantas ösztöneire támaszkodva, trágárságokat halmoznak. Ez a lesújtó kritika persze eljutott a szerzők fülébe is, akik érthető módon felháborodtak.

- Mégis csak hallatlan, - mondotta Trychos, egy szakállas, kopasz tragédiairó, - hogy Aspasia merészel az erkölcsről beszélni, akiről tudvalevő, hogy feslett élete miatt kellett előbbi hazájából távoznia, mert amint mondják, politikai összeesküvés nyomaira jöttek rá abban a nyilvános házban, amelyikben tanyázott...

- No, no, - dörmögte közbe Erdoklos, egyike Socrates kedvenc tanítványainak, ez nem egészen így volt... Aspasia sohasem volt nyilvános nő...

És dörmögve tette hozzá:

- Ime, így festenek a mi nagy embereink, akiről nekünk tragédiákat kell írunk. Elismerem, hogy Perikles nagy hadvezér, bár sohasem lehet tudni, hogy a hadvezérek sikere mennyiben tudható be csupán a véletlen szerencsének és az is bizonyos, hogy sokat fáradozott Athén ujjaépítése és a remekművek felállítása körül. De a tetteknél, még ha látszólag szépek és nemesek is, néha aljas rugókat találhatunk. És ki tudja, hogy Perikles nem-e azért érdeklődik Phidias szobrai iránt, mert e szobrok nagyrészének Aspasia szolgált modellül.

- Hogyan, - szólt közbe Hermippos, egy kesernyés arcú vigjátékiró, - hát még azt sem tudjátok, hogy Perikles maga ajánlotta fel Phidiasnak modellül Aspasiát? Persze, - tette hozzá könnyü gunnyal, - ti, tragédiairók, csupán a mult eseményeivel törődtök, míg mi, vigjátékirók, a napi eseményekkel vagyunk kénytelenek szórakoztatni a népet!

- Oh, oh! Lehetetlen! - hüledezett Trychos.

- Ugy van, Perikles, a lánglelkü hazafi, a hazájáért bármikor meghalni kész hős, elbukott egy jelentéktelen hetéra lábainál és feleségül vette az ellenség leányát. De mit gondoltok, harcolhat-e meggyőződéssel a vő az após ellen? Indulhatna-e Perikles a meggyőződés lendületével Miletos ellen, miután miletosi nőt vett el feleségül? Ugy-e világos, hogy nem? Szatirát kell erről írni és én megírom, meglássátok... Ha más nevek alatt is fognak a hőseim szerepelni, mindenki rájuk fog ismerni. Perikles dühöngeni fog. De miattam akár szétvetheti a düh. Gyűlölöm, amiért az ellenségünk. Hát adott már akár neked, akár nekem, néhány aranyat, abból a tömérdek pénzből, ami a művészi célokra rendelkezésére áll? No, ugy-e nem? Mert gyűlöli a szindarabirókat, akik megmondják az igazat, mert tudja, hogy közeleg a leszámolás perce... amikor órá kerül a sor.

II.

Perikles alig egy hónapja vette feleségül a miletosi Aspasiát. A dicső hadvezérnek, aki visszaadta a város nyugalma és azt sohasem álmodott nagyra és széppé tette, ezt a lépését is megbocsátotta a nép, csak kevesen voltak, akik sértett hiuságból, politikai becsvágyból, vagy személyes gyűlöletből ellenséges hangulatot próbáltak szítani.

Athéne új szobrának leleplezési ünnepélyén már mint férj és feleség fogadták Phidiaszt, aki sugárzó arccal, boldogan fogott velük kezét a Parthenon ajtajában.

- Az istennő meggyalázása ez! - dörmögte Hermippos, aki egy távolabbi csoportban állott barátaival. Az ujdonsült férj, kezét szorít a felesége volt szeretőjével és néhány perc múlva együtt mennek be a templomba, a legtisztább és legerkölcösebb istennő hódolatára!

A kürtök csakugyan ércesen és lelkesen harsantak fel, a kapu feltárult és a menet, élén Periklessel, Aspasiával és a művésszel, bevonult a Parthenonba. A lepellel beburkolt szobor mellett már ott állt a főpap, diszes papi kísérettel és várta, hogy a különböző méltóságok kijelölt helyeiket elfoglalják. Noha rengetegen jöttek be és a templom hatalmas hajójában ember

ember hátán tolongott, mégis kísérteties és megdöbbentő volt a csend. Ebben a csodálatos épületben elhalt a léha szó az emberek ajkán, a lelkeket szorongó áhitat fogta el és a főpap szava szinte dübörgött, amikor megszólalt:

- Istennő, - mondotta, - a te lelked és a te fenséged meghihlette a művészt, hogy a legnemesebb fémből és az elefánt csodálatos csontjából kimetszé a te szobrodat. Ide állítottuk a templomdba, hálából, amiért a nevedről elkeresztelt várost véded és győzelmesen naggyá teszed...

És valamennyien utána mondták az imát, amelyet a márványoltárra helyezett gabona- és virágáldozat felett mondott.

- Evoe! - kiáltotta a tömeg.

És a lányok magas szopránhangon külön is kiáltották: - Evoe!

Azután a főpap egy intésére szétvonták az istennő szobrát fedő leplet. A bámulat és elragadtatás moraja hördült fel és utána szinte pillanatokig tartó megdöbbent, áhitatos csendben meredt mindenki a fenséges alkotásra. Az istennő élt. Hatalmas és leírhatatlanul méltóság-teljes volt. Fején a naphoz hasonló sisak volt, amelyről fénysugarak szikráztak. Jobb kezét egy oszlopon nyugtatta, baljában gyönyörű pajzsot tartott és így jelképezte a város biztonságát, amelyet, ha kell, fegyverrel is megvédelmez. Káprázatos ruha omlott végig rajta, amelynek csodálatosan finom redői enyhén és mégis világosan árulták el a tökéletes test vonalának minden formás szépségét. Különösen a bal láb szobrászai megoldása volt bámulatos. Az istennő ugyanis jobb lábára támaszkodva, a ballal könnyedén hátralépett és ennek a lépésnek egész lendülete, a ruhának megmozdulása és a lábszárhoz való tapadása mesteri tökélyű volt. Ám mindent elhomályosított és mindenekfölött uralkodott az istennő arca. Az arany csillogásából fehéren és fenségesen emelkedett ki ez a gyönyörű fej, amelyről okosság, bátorság és jószág sugárzott. De minden földöntúliassága mellett volt benne valami megdöbbentően emberi és a csöndben világosan hallatszott Hermippos gúnyos, éles megjegyzése:

- Hiszen ez Aspasia! Aspasiának emeltek szobrot a Parthenonban!

Csakugyan, akik egy pillantást vetettek Aspasiára, azok előtt nem lehetett kétséges, hogy ő volt az, akiről Phidias Athénét mintázta. A fej formája, a tekintet, a száj metszése, az alak jellegzetes arányai, mind Aspasiára vallottak. Néhányan gúnyosan nevetni kezdtek, mások haragosan pisszegtak a rendbontókra és a már-már kitörőben lévő vihart csak Hermidornak, Perikles egyik bizalmasának a lélekjelenléte mentette meg. Hatalmas vasmarkával nyakonragadta a gunyolódó vigjátékirót és kilóditotta a templomból:

- Gazember, - hord el innen piszkos irhát!

A nép, amelyik természeténél fogva hajlott a humorra, pompásan mulatott a poruljárt vigjátékirón és mert a szép iránti ösztöne mindennél erősebb volt, egész lelkével örült a nagy-szerű szobornak. Büszkéek voltak arra, hogy a rómaiak irigykedve jöttek Athénbe az Akropolis csodáiban gyönyörködni és hogy vakmerő utazók, akik messze földeket jártak be, azzal tértek vissza utjukról, hogy Athén szobrainak és templomainak sehol sincsen mása. Tudták, hogy mindezt nagyrészt Periklesnek és Phidiasnak köszönhetik és ezért szinte bálványozó szeretettel vették körül a két hatalmas férfit, akik közül Perikles, az államférfi bölcsességével teremtette meg Athén nyugalalmát és hatalmát, Phidias művészi zsenije pedig az építőszobrász-művészet remekeivel ékesítette fel. Aspasiával nem sokat törődtek. Inkább afféle könnyű, pikáns kalandok hősnőjét látták benne, akiről selymes mosolyok között illik érdekes történeteket mesélni. Férfi szívet megbabonázó nagy hetérának tartották, kissé csodálkoztak azon, hogy éppen a legkiválóbb férfiakat tudja magába bolondítani, de nem igen törték a fejüket ezen. Elvégre minden férfiembernek megvan a maga kedvese, mi különös van ebben? Igazán mindegy, hogy minek hívják az illetőt.

III.

Periklesről különös dolgokat kezdtek suttogni.

- Hogy mióta feleségül vette Aspasiát, azóta furcsa élet folyik a kormányzói palotában.

Esténként fuvolás leányok és könnyelmű világfiak hada lepi el a palota kertjét. Szobrászok, költők és mindenfajta bolond művészek, akik ledér nőket hoznak magukkal. Rejtélyes és bűnös mulatozások, érthetetlen beszélgetések folynak ott, amelyek aligha egyeztethetők össze a mindenkire kötelező erkölcs törvényeivel. Lám, Socrates a bölcs is, aki eddig mindennap már hajnalban várta tanítványait az agorán, most végigalussza a napot, mert éjjelenként ő is Perikles tivornyáin vesz részt.

Egy este azután különös beszélgetés folyt le Drya, egy szénfekete haju, égő szemű tizenhatéves leányka és Hermippos, a vigjátékiró között. Hermippos éppen a mézes sört keverte és dudolgatva várta kedvesét, amikor Drya szinte röpülve, a boldogságtól megdicsőült arccal rontott be:

- Oh, Hermippos, milyen boldog vagyok!

A vigjátékiró, aki igen sokra tartotta férfiúi értékét, egy cseppet sem lepődött meg e kijelentésen. Magától értetődőnek tartotta, hogy Drya halálosan szerelmes belé. Azért hát anélkül, hogy a legkisebb hálát, vagy meghatottságot mutatta volna, (mert bölcs férfi sohasem árulja el érzelmeit a szeretője előtt) tovább folytatta a mézes bor keverését és csak úgy félvállról vetette oda:

- No, no, azért nem kell ajtóstul elvinni a házat!

De a leányka nyilván nem is hallotta, hogy mit mondott a jeles férfiú, annyira lefoglalták a saját gondolatai:

- Ha tudnád, hogy mi történt! - Nem, sohasem találnád el, kivel beszéltem...

Hermippos most már abba hagyta a keverést és mert bosszantotta, hogy kedvese olyasminek örül, ami nem az ő legbecesebb személyével függ össze, szigorúan válaszolta:

- Azt hiszem, Drya, hogy megbolondultál!

- Hermippos, - mondta most a leány büszkén és sugározva, - tudd meg, hogy ma estére Perikles vendége leszek!

- Mit beszélsz? - hüledezett a vigjátékiró.

- Ugy bizony, ott leszek a kertben, táncolni fogok... Aspasia maga hívott meg.

- Hé, - kiáltott fel Hermippos, - hiszen te részeg vagy!

A leány tapsolt örömeiben, borzasztóan mulatott a férfi megrökönyödésén.

- Ide hallgass, - mindent elmesélek. Ma délután éppen Perikles háza körül jártam és borzasztóan kíváncsi voltam, hogy milyen lehet az a híres kert amelyről annyi érdekes históriát beszélnek!

- Hogy meztelenül táncolnak a leányok és kényre-kedvre szeretkeznek a részeg ifjakkal, meg egymással... mi? Hej, hát ilyen züllött kis bestia vagy? Nem elégszel meg velem? Másféle mulatság kell?

- Ne mérgelődj, Hermippos, hiszen tudod, hogy szeretlek, de a barátnőim annyi izgató történetet mondtak el... Esténként költők szavalnak és a leányok fuvolaszóra lejtenek kecses táncokat. A férfiak homlokán borostyánkoszoru van és csodálatosan finom edényekben hordozzák körül a pompás borokat. Mindenki vidám, kedves és csupa érdekes, szép dolgokról

beszélgetnek. Ma délután nem tudtam ellentálni a vágnak és be akartam kukucskálni a kerítésen. De magas volt és hasztalan ágaskodtam lábujjhegyre, nem láttam semmit. Akkor észrevettem, hogy a kapu nyitva áll és lassan belopódtam. Jaj, micsoda pompás szökőkút áll ott. Egy faun, aki vigyorgó halkoponyából önti a vizet és egy nimfa közben rámászik a hátára. Elkacagtam magamat, olyan tréfás volt. Odamentem a medencéhez, benyultam mezitelen karommal a hűs vízbe és ráfreccsentetem a nimfára. Észre sem vettem, hogy közben egy férfi és egy nő került a hátam mögé és csak akkor rezzentem föl, amikor a férfi hirtelen egy virág-szállal hajigált meg.

- Hát te, kis sellő, mikor bujtál ki a medencéből? - kérdezte tőlem.

Nyomban megismertem, hogy Perikles áll előttem és a nő Aspasia volt. Ugy megijedtem, hogy majdnem sirva fakadtam. De Aspasia mosolygott és megkérdezte Periklestől:

- Tetszik neked ez a kislány?

- Hogyne tetszene, mikor a kacagásában benne csilingel az egész tavasz! - felelte Perikles.

- Akkor hát, - mondotta Aspasia, - sorozzuk be őt is kertünk kis madarai közé. Gyere el közénk estére lányka, bizonyára kedvedre lesz mindaz, amit látni és hallani fogsz.

- És te azt mondtad, - hogy elmegy? - kiáltott böszülten Hermippos.

- Természetesen, - felelte a világ legártatlanabb hangján Drya.

De a vigjátékiró elszörnyedve csapta össze a kezét:

- Halljátok ezt, ti halhatatlan istenek? Kerítői szolgálatokat végez a tulajdon férje számára! Förtelem és gyalázat! Szerencse, hogy e romlatlan gyermek nem tudja, hogy milyen fertő nyílt meg előtte!

Hermippos nagy felháborodásában megfélekedezett arról, hogy e romlatlan gyermeket, aki már féléve volt a szeretője, tulajdonképpen ő téritette le az erény utjáról és úgy érezte, hogy hihetetlen erkölcsi magasságban áll a buja és tivornyákat rendező Perikles felett. Felháborodását csak fokozta Drya együgyü csacsogása, aki egyáltalában nem törődve Hermippos indulatos kitöréseivel, elragadtatva folytatta elbeszélését.

- Már beszéltem is a barátnőimmal, Helénával és Eurikával. Megkérdeztem, hogy milyen ruhát vegyek föl? Azt mondták, hogy mindegy, mert a ruhát ugysis levetjük. Ők már négyszer voltak ott és őket is Aspasia hívta meg... De mi az? Mi lelt?

A vigjátékiró valóban szánelmas állapotban volt. Az arca szinte elzöldült a méregtől és öklével csapkodta az előtte álló asztalt:

- Az aeropág elé viszem az ügyet... azaz az esküdtek elé, mert az aeropágot, mint minden tisztas intézményt már eltörölte Perikles... Athén nem sülyedhet egy nyilvánosház színvonálára... Lesznek még erkölcsös férfiak, akik aláírják feljelentésemet és ha nem, hát magam állok oda vádlóként. Ti lesztok a tanuk. Elcsábitott, ártatlan fiatal lányok, akiket egy vén kéjenc és kerítő hitvese lelketlenül tivornyáikhoz használnak fel...

- De én el akarok menni, fakadt sirva Drya, aki csak most vette észre, hogy milyen veszélybe jutott esti mulatsága, amelynek már előre annyira örült!

- Ugy van, - mondotta Hermippos, - el kell menned, hogy adatokat gyűjts és tanuskodhass. Tűrj mindent hősiesen Drya és gondold meg, hogy az erkölcsért hozol áldozatot. Majd a főtárgyalás napján alaposan visszafizethetsz nekik. Addig csak tedd meg minden szeszélyét és nekem mindenről hüen számolj be...

IV.

Soha izgalmasabb napja nem volt még Athénnek, mint mikor híre ment, hogy az esküdtszék főtárgyalásra tüzte ki Hermippos vigjátékirónak Aspasia ellen tett följelentését. Mindenki ismerte Perikles elévülhetetlen érdemeit, még élénken az emlékezetben éltek dicsőségteljes csatái, melyekben győzelmet aratott Athén ellenségei felett, az ő nevéhez fűződött a város új alkotmánya és mindenki tudta, hogy az Akropolis, az emberi művészetnek ez az örök életre hivatott dicső költeménye, az ő fejedelmi pártfogása és buzdítása nélkül sohasem épült volna fel. Az új művészgeneráció, amely ragyogó tehetségekkel ajándékozta meg Athént, apját tisztelte Periklesben és a nép valósággal bálványozta a kiváló államférfit és hadvezért, akinek tekintélye és hatalma megingathatatlan látszott. De Athén írott törvényei, amelyek éppen Perikles kezdeményezésére egyforma joggal ruháztak fel minden polgárt, mindenekfelett álltak és az esküdtszék, amelyet ugyancsak Perikles hívott életre, kénytelen volt Hermipposnak, mint teljes jogú athéni polgárnak a panaszát tárgyalás alá venni. Ez a följelentés végtelenül ravaszul és képmutatóan volt megszerkesztve. Alázatos és kétszínű hizelgéssel kezdődött:

Athéni bírák, irta Hermippos feljelentésében, ti vagytok hivatva örködni e város erkölcsi felett, amelyek messze földön híresek! Semmiféle érdem, férfiúi gyengeség vagy elvakultság nem menthet fel senkit az alól, hogy a törvényt tisztelje. Áll ez a férfiak legkiválóbbjára, Periklesre is. De ellene mégsem emelek vádat, mert nem érzek magamban elég erőt, hogy bírák elé állítsam azt az embert, akinek Athén annyit köszönhet. Ellenkezőleg, megmenteni kívánom őt. Megmenteni egy veszélyes és káros asszonyi befolyás alól. Aspasiáról, a feleségről van szó. Idegenből jött asszony, akit Periklesnek sohasem szabadott volna hazánk törvényei szerint feleségül vennie. De ha már elfeledte ezt a bölcs tilalmat, legalább azt reméltük, hogy a házasság keretén belül fogja Aspasia magáévá tenni az új hazájának szokásait és erkölcsiit. Ezzel ellentétben azonban Aspasia a legsötétebb és legszörnyűbb bűnök elkövetője lett. Ahelyett, hogy mint feleség és athéni asszony férje házában tisztaságára ügyelt volna, megvédte volna a családi otthon szüziességét, férje kerítőjének csapott fel. Buja orgiákat rendezett kertjükben, amelyeken könnyelmű ifjak és lányok vettek részt és ezekre a kicsapongó multságokra Aspasia személyesen hívta meg azokat a fiatal lányokat, akiket Perikles vére fellobbanásában megkivánt...

Ekkora romlottságra még sohasem volt példa. Hiszen az asszony természetes ösztöne, hogy férjét idegen asszonyszemélyektől oltalmazza és ezzel szemben ez a nőietlen teremtés maga gondoskodik arról, hogy férjének ágyasházába állandóan új leányok kerüljenek.

A kerítés önmagában is bűn, melyet törvényeink szigorúan büntetnek, de még inkább az, amikor egy köztisztelőben álló, mindnyájunk felett kimagasló polgár otthonát fertőzi be, mert hiszen e veszélyes példa alkalmas arra, hogy a felülről kiinduló fertőzet csakhamar az egész várost elzüllessze...

Ez a följelentés ugyancsak kemény dió elé állította a bírákat. A derék polgárok alaposan megizzadtak, amikor a galád írást elolvasták, de nem lehetett kibujni a kellemetlen kötelesség alól. Elküldték hát a vádirat másolatát Aspasiának és egyben kitűzték a tárgyalás napját is.

Amikor a megdöbbentő ügynek híre terjedt, a városban mindenütt zavargások támadtak. Éltették Periklest és virágokkal halmozták el Aspasia szobáját. Hermippos háza előtt fütyültek, zajongtak és fiatal suhancok köveket hajigáltak az udvarába. De a rokonszenv és ellenszenv e viharos kitérősei ellenére mégis mindenki tudta, hogy nagyon komoly dolgról van szó, mert Athén polgárai példás törvénytisztelőben nőttek fel és Perikles leglelkesebb hívének lelkére is ránehezült az aggodalom és izgalom. A vád kétségtelenül ügyesen volt megszövegezve és könnyen megeshetett, hogy Aspasia elítélésével végződik a tárgyalás.

Minél inkább közeledett a főtárgyalás napja, annál idegesebb és nyugtalanabb lett a tömeg. A hangulat is egyre jobban megoszlott. Sokan voltak, akik haragudtak Aspasiára, akinek nem bocsátották meg idegen származását. Azonfelül Perikles politikai ellenfelei is igyekeztek kihasználni a helyzetet és gunyversekben emlékeztek meg a szigorú törvényhozóról, aki titokban ugyancsak más életet él, mint amelyet hirdet. Aspasia sorsa egyre bizonytalanabbnak látszott és Perikles nagy tekintélye ellenére is kétségtelen volt, hogy a közhangulatban bizonyos kedvezőtlen fordulat történt.

Az esküdtek ismételten elküldték a törvényszolgát Aspasiához és felszólították, hogy nevezze meg védőjét. De Aspasia, akit a vád teljesen lesújtott, hasztalan fordult legjobb barátaihoz, tekintélyes és előkelő férfiakhoz, valamennyien vonakodtak elfogadni a védői tisztséget. Az ügy tulságosan kényes, - mondták, - nem merik vállalni a felelősséget. Egyébként is kiderült, hogy az ellenfelek a legaljasabb eszközökkel dolgoznak és nagy összegekkel vesztegettek meg néhány táncosnőt, hogy valljanak Aspasia ellen. Már csak két nap választotta el Aspasiát a főtárgyalástól és még mindig nem volt védője. A hangulat pedig ugyancsak izzó volt, amihez nagyban hozzájárult egy szerencsétlen epizód is. Az történt, hogy Perikles néhány barátja megtámadta és véresre verte Hermipposzt az uccán, úgy, hogy a boldogtalan vigjátékirót vérbefagyva vitték lakására. Amikor magához tért, iszonyú botrányt csapott, azon véresen rohant az esküdtek elé és megmutogatva magát, felháborodva kiáltotta: - hogy ime, így akarják Athénben megakadályozni az igazság győzelmét. Ezt az esetet természetesen siettek kihasználni Perikles ellenfelei és csoportokba verődve, Hermipposzt éltetve és Periklest gyalázza járták be a várost.

Ezen az éjszakán Aspasia könnyezve fordult Perikleshez:

- Bocsáss utamra édesem, hiszen csak bajt és gyalázatot hozok rád. Ha elmegyek, magammal viszem haragjukat is és te újra vezérük leszel!

De Perikles arcán végtelen megvetés és gőg tükröződött:

- Ellenkezőleg! Alig várom, hogy a szemükbe nézzek...

- De hát mit szándékozol tenni?

Perikles alakja szinte megnyult, a szeme dacosan villogott:

- Én magam foglak védeni!

V.

Az agórán, ahol az esküdtek törvényt ültek, már előző este gyülekezett a nép. Sokan ott aludták át az éjszakát, mások pedig már kora hajnalban oda mentek, hogy helyet biztosítsanak maguknak. A közönség számára fenntartott padokat már napokkal előbb szétosztották a város előkelőségei között és reggel felé egy sereg fegyveres őr vonult fel, akiknek ugyancsak sűrűn akadt dolguk, mert az izgatott tömeg egymást tépte-marta egy-egy talpalatnyi helyért. Időnként parázs verekedésre is került a sor, mert Perikles hívei és az ellenpárt gunyos szavakat kiáltottak egymásnak. De mikor tíz óra tájt a bírák gyülekezni kezdtek, a tömeg szenvedélye valahogyan elült, türhető csend támadt és mindenki kíváncsian várta a tárgyalás megkezdését.

Nagy érdeklődést keltett a tanúk felvonulása. Vagy tíz-tizenöt fiatal lány, akik rettentő zavarban voltak, folyton nevettek és pirultak, különösen mikor a hallgatóság köréből egy-egy ifjú gavallér nevére szólította valamelyiküket. Ezek a férfiak gyakran hangosan felnevettek és gunyosan kiáltottak fel egy-egy ismertebb és hírhedt táncosnő láttára: - Oh, nézzétek csak, hát ennek is veszélyeztették az erkölcsét?

De ezt a frivol kíváncsiságot csakhamar komoly és izgatott érdeklődés váltotta fel, amikor egymásután érkeztek Athén népszerű és híres művészei, tudósai, magasrangú hivatalnokai, akik diszes köntösöket öltöttek és ünnepélyes mozdulattal foglaltak helyet a részükre fenntartott padokon. Ezek megvető pillantással mérték végig a csöcseléket és viselkedésük méltatlankodást és haragot árult el. Tüntető és barátságos kézmozdulattal üdvözölték Sokratest és Phidiast, Perikles meghitt barátait, amivel Perikleshez való tartozásukat fejezték ki.

Közel az esküdtekhez a vádló helyén ült Hermippos, az arca tüzelt és a fülei égtek az izgalomtól. Folyton krákogott, a torkát köszörülte, ismerősöket keresett, akiket feltűnő élénkséggel üdvözölt. Szörnyű lámpaláza volt, a szive majdnem kiugrott a helyéből, attól félt, hogy egy hang sem fog kijönni a torkán. Rémülete még csak növekedett, amikor a haragos és mérges tekinteteket meglátta, amelyekkel éppen a legelőkelőbb polgárok mérték végig. Hermippos érezte, hogy ezuttal élet-halálra megy a mérkőzés, mert, ha alul marad, akkor felszedheti a sátorfáját és elvándorolhat, mert Athénben ugyan soha többé darabjait elő nem adják, őt magát kinevetik, meghajigálják, köznevetség tárgya lesz. Nagyon szeretett volna tullenni a tárgyaláson és e percben legszivesebben mindent visszavont volna. De hát erről szó sem lehetett, hiszen a felizgult és méltatlankodó tömeg, amely amugy is rosszalta, hogy a város legkiválóbb polgára ellen hajsztát indítottak, feltétlenül agyonverte volna. Nagykeservesen próbálkozott hát nyugalmat erőltetni magára, de amikor hirtelen megpillantotta Periklest és Aspasiát, akik néhány barátjuk társaságában érkeztek, elsápadt és olyan ijedt zavar és szédülés fogta el, hogy attól félt, eszméletét veszíti. A hallgatóság körében izgatott zugás támadt, mindenki ágaskodott, az érkezőket nézte, halk felkiáltások hangzottak, néhány bátortalan tüntető éljenzés. Még az ellenfeleket is megejtette a Perikles és Aspasia alakján elömlő méltóság. Aspasia olyan szép volt, hogy a csodálkozás és bámulat sóhaja hallatszott mindenfelől és Phidias nem tudva uralkodni magán, hangosan kiáltott fel:

- Ime a nő, aki megtanította Athén művészeit a szépre!

De a meglepetés és izgalom akkor érte el tetőfokát, amikor a védő számára fenntartott helyre Perikles lépett. Olyan mozgás és zugás támadt, hogy a rend teljes felbomlásától lehetett tartani. Sokan felugráltak helyükről, néhányan virágot dobtak a nagy államférfi felé, mások hangosan éltették a vádlottat. A fegyveres szolgáltnak kellett helyreállítaniok a rendet. Hermippos világosan látta, hogy elveszett. Perikles félelmetes szónok volt, azonfelül bálványa volt a katonaságnak, amely számos diadalt köszönhetett neki. A padokon feltűnően sok katonatiszt ült, akik bajtársként integettek Periklesnek és Hermippos arra gondolt, hogyha Aspasiát elítélik, akkor ezek a tiszték bizonyára ráuszítják a bírakra a katonaságot és az egész várost vérbe és lángba borítják. Két tűz közé került tehát, akár elítélik, akár felmentik Aspasiát, ő mindenképpen elveszett. Ez a gondolat annyira megzavarta, hogy nem is hallotta, amikor az elnök rászólt, hogy adja elő a vádját.

Csak mikor az egyik esküdt megrázta, akkor eszmélt föl és teljesen kábultan, hebegve és lélektelenül nyögött el néhány frázist, amelyeket már napok óta ismételtetett szajkó módra magában. A tömegben egyre nyugtalanabb mozgás támadt, többen felkiáltottak:

- Hangosabban!

Hermippos előtt elborult a világ. Tudta, hogy mindennek vége és a kétségbeesés az utolsó pillanatban mégis csak megoldotta nyelvét.

- Polgárok, - kiáltotta, - hálátlan és sulyos feladat az enyém. A vádjaimat már elmondtam írásban és itt is ismételem azokat. De tudom, hogy egy ember szava, akármilyen becsületes és fennkölt érzés is sugallja azt, nem elég erős ahhoz, hogy ledöntse azokat a falakat, amelyeket a vádlottnő férje emelt maga köré a multjával és amelyek miatt nem látjátok tisztán az igazságot. De semmiféle érdem, semmiféle hadvezéri, vagy államférfiui mult nem jogosít fel senkit

arra, hogy a törvényen tullegeye magát. Athén ereje és nyugalma a családi élet tisztaságán nyugszik és aki ezt felborítja, az végeredményben a város élete ellen tör. Az athéni nő az erény és tisztaság szimboluma minden tisztességes polgár szemében és mindnyájunk létének leghatalmasabb oszlopait dönti le az, aki a kéjelgést és nyilvános házak szellemét viszi a családi szentélybe. Igazságos ítéletet kérek esküdt uraim, mert az ítélet, amelyet ki fogtok mondani, nem egy asszony elítélését, vagy felmentését fogja tartalmazni, hanem ennek a városnak, mindnyájunk otthonának és szülőjének sorsát pecsételi meg!

Hermippos leült. Egészen elfulladt, kimerült és ideges volt. Aspasiát nézte, aki hidegen, szoborszerű arccal, mozdulatlanul ült helyén. Mintha nem is hallott volna semmit abból, amit Hermippos mondott, egyetlen mozdulata sem volt, amely tiltakozást, vagy bármiféle érzést árult volna el. Mint egy márványból faragott királynő, úgy ült a vádak szennyes áradata felett, hidegen és megvetéssel. Ez a végtelen fölény és gőg meglepte a tömeget, amely szenvedélyes jeleneteket várt. Ez a hüvös és merev tartózkodás delejes áramként hatott a hallgatóságra, lefokozta Hermippos beszédének hatását, bizonyos tartózkodó várakozást parancsolt.

És ekkor lassu, sulyos mozdulattal felemelkedett Perikles. Az alakja szinte megnyult és a tekintetében az uralkodáshoz szokott emberek parancsoló, ősi ereje sugárzott. A hallgatókon végigremegett az ideges feszültség láza, mindenki érezte, hogy most valami csodálatosan szép és meglepő megnyilatkozásnak lesz tanuja. És Aspasia, a szépséges kőszobor, aki eddig élet-telenül ült, most könnyedén elpirult, a szemében különös fény csillant meg és az ajka körül fájdalmas mosoly látszott. A teste kissé előre billent, a lelke, nézése, imádata átölelte a férfit, egyesült vele és a két királyi lélek egyesülésének rettentő ereje harsogott fel a védőbeszédből, melynél szebbet férfi asszonyról még sohasem mondott.

VI.

Esküdtbírák! Polgártársaim!

Ma reggel, mikor elindultam hazulról, hogy elétek jöjjek, utam az Akropolis mellett vezetett el és egy pillanatra megálltam Athéne Parthenos temploma mellett. Mélyen megindulva néztem a falakba és oszlopokba metszett hősök, szüzek és istenek képeit, amelyek mintha éltek és ujjongtak volna ezen a napsugáros reggelen. Attika márványbányái több mint tiz esztendeje ontják legszebb köveiket, melyeket ezernyi munkás és művész farag oszloppá, lépcsővé, szobrokká. A kövekbe lélek költözik, zengő és forró szépség, amely átölel mindnyájunkat és lépteink szinte könnyüvé lesznek, a szemünk mosolyog és a mellünk névtelen gyönyörtől feszül, amikor közöttük járunk!

Emlékezzetek...! Még néhány év előtt barbárok rohantak végig a szent lépcsőkön, otromba szekércéikkel ledöntötték mindazt, ami szépet hajdani művészeink álmodtak és rémülettel, romokkal voltak teli az uccák. Zeus különös kegyelme nékem juttatta a dicsőséget, hogy kiverjem és leigázzam ellenségeinket és visszaadjam néktek, polgárok, a béke áldott nyugalmát.

Ám én úgy érzem, hogy a munka csak úgy lesz tökéletes, ha Athén művészei újra kezükbe veszik a vésőt és felépítik a szépnak azt a csodálatos és titokzatos világát, amely nyugtalanság és lázas látomások alakjában él bennünk és ott ujjong minden örömünkben, a szerelmünkben és szomorúságunkban és várja, hogy a művész tehetsége utján megszülessen. Azt akartam, hogy Athén legyen a föld legszebb városa és a tavaszi reggelen, mikor a tenger édes és langyos lehellete ölelt körül és a nyiló narancsfák részeg illata mámorosított meg, arról álmodtam, hogy az Akropolison olyan új csodák épüljenek, melyek halandó életükön tul-lendülve, a messze utókort is bámulatra és áhitatra kényszerítik. És ime, nézzetek körül

polgárok, az álom valóra vált, fenségesen és az istenek halhatatlanságával hirdeti az Akropolis Athén művészeinek lánglelkét és tudását.

Ti akkor eljöttetek hozzám, babérral koszoruztatok meg és a város ujjáépítőjének, Athén dicsősége és halhatatlansága megteremtőjének neveztetek. Én elhárítottam az ünneplést és azt mondtam, hogy az nem engem illet. Ti ezt a kijelentésemet szerénységnek tartottátok, holott igazat mondtam. Ezt a várost nem én, hanem Aspasia szépitette meg!

Most csodálkozva néztek rám és nem értitek a dolgot, holott világos és egyszerű!

Szerelmes voltam. Szerettem Aspasiát és ez a szerelem tett fogékonnyá a szép iránt. Én, aki tizenöt esztendőn keresztül csak a kardot forgattam és véres háboruk tervén dolgoztam, most egyszerre váratlanul és nagyszerű bódulással ismertem meg a lélek meghatódottságának új örömeit, édes meglepetéseit, a szép és költői utáni rajongó vágyódást. Aspasia csókja lángra gyújtotta a képzelőerőmet, fenséges ajándékot akartam néki adni, úgy éreztem, hogy minden, ami körülötte van, méltatlan és gyarló az ő nagy szépségéhez és néki, imádatom és szerelmem tárgyának akartam ragyogó keretet építeni. És lám, nemcsak az én lelkemet termékenyítette meg ez a csodálatos asszony, hanem a többi művész géniuszát is fellobogtatta. Phidias, akinek bámulatos szobrai előtt ámulva és lelkesedve álltok, alázatosan hajtott Aspasia előtt fejet és könyörgött neki, hogy isteni testéről mintázhassa szobrait. Azt a nőt hurcoltátok ide polgárok, akinek igézete mosolyog Athén minden remekművén, aki a költőt dalra, a művészt alkotásra ihleti és az Akropolis márványlépcsőin járó minden embert az elragadtatás sóhajára kényszerít.

Azzal vádoljátok, hogy erkölcstelen, mert leányokat csábitott tisztos otthonomba. Milyen balga és ostoba vád! Bebizonyítom nektek, hogy a bűn, amellyel vádolják, a legnagyobb és legszebb erény.

Hozzátok beszélek most, athéni asszonyok és kérlek, tegyétek szavaimat az igazság mérlegére. Ti tudjátok legjobban, hogy a nő ősi, természetes ösztöne az a kedves önzés, amellyel egyedül magának akarja leláncolni a férfit, akit szeret. Nincsen nő, aki megértené s megbocsátaná azt, hogy a férfinak időnként új színre, új hangulatra, izgalomra van szüksége. Munkám közben gyakran fáradtam el, a láng, amely a szüntelen alkotás közben emésztett, kimerítette testemet és lelkemet, fásult lettem, nem érdekelt semmi és az építés gigantikus munkája megállt volna, ha Aspasia finom tapintattal nem jön segítségemre. Nem zsörtölődött, nem tett szemrehányást, amiért magányos társaságában nem tudtam felvidulni, hanem vidám embereket, férfiakat és leányokat hívott házába és biztatott, hogy minél fesztelenebbül mulassak velük. És amikor csodálkozva és meghatottan azt kérdeztem tőle, hogy miért teszi ezt?, mosolygott és azt válaszolta, hogy a hozzám hasonló férfit nem sajátíthatja ki egyetlen asszony, nehogy önző módon színtelenné és fakóvá változtassa kedélyét, amelynek frissességéből termékeny munka árad a közre.

Nem tudom, vajjon megértitek e szavak mélységes szépségét és nemességét, amely tisztább és szentebb minden emberalkotta törvénynél? De, aki közületek az emberi ész és emberi gondolat törvényeit kutatja, mint Sokrates, vagy a művészet forró tűzében perzselődik, mint Kallikles, Iktinos vagy Phidias, azok leborulnak és térdet hajtanak e nő nagysága és lelki emelkedettsége előtt. A szó, amivel valamit elnevezünk, emberi kitalálás, rosszkedvnek, rokonszenvnek, vagy ellenszenvnek hang alakjában való megnyilatkozása. Hermipposz erkölcstelenségnek bélyegzi Aspasia tetteit, ezt a szót találta ki szájalmasan együgyű elméjével. De én egy néma mozdulattal rámutatok a köröskörül rátok tekintő márvány- és kőcsodákra, melyeknek szeme most dermedt várakozással figyel rátok. Vajjon börtönbe akarjátok-e hurcolni létrehozójukat? Meg akarjátok-e bélyegezni önmagatokat azzal, hogy ellenségeknek és törvény ellen lázadónak mondjátok azt a nőt, akinek a város örökéletét és halhatatlanságát köszönhetitek? Ha ezt teszitek, úgy zuzzátok össze az érceket, döntsetek le a márványoszlo-

pokat, csonkítsátok meg a szobrokat, mert mindazok az ő lelkéből születtek és az ő csodálatos asszonyisága él bennük.

Esküdtbírák! Én voltam az, aki a ti intézményeteket életre hívtam, hiszen tudjátok, hogy az esküdtbírótság megalakításának szükségességét én mondtam ki. E pillanatban, mikor itt állok előttetek, hogy megvédjem a legjobb és legtökéletesebb asszonyt, úgy érzem, hogy nem csalatkozhatom bennetek. Athén polgárai a szép és nemes tiszteletében nőttek fel és e két szó rettentő kötelességet ró rájuk. A karomat és lelkemet a ti szolgálatotokba bocsátottam, a szívemet Aspasiának adtam. És én, aki nem tévedtem akkor, amikor a haza üdvéről volt szó, nem tévedtem akkor sem, amikor szívem választott. Ime, bebizonyítottam nektek, hogy még a bünből is, amellyel Aspasiát vádolják, gazdagság és nagyság fényesedett Athénre. Ha Aspasia vétkes, úgy mondjátok ki bűnösnek engem is. Felejtsetek el mindent, amit értetek tettem, romboljátok le mindazt, amit alkottam és menjetek a gyűlölet nyomába, amely lebontja hálósobám falait, behatol a házamba és kertembe és diadallal ujságolja, hogy a boldogság, amelyet otthonomban élvezek, sérti Athén méltóságát, ama Athénét, amelyet én hívtam életre, tettem nagygyá és széppé.

De ha mindent mérlegre téve, úgy találjátok, hogy a kár és törvénysértés, amelyet a vád hangoztat, puffogó szavak, melyeknek létet csupán egy dühöngő szájaskodása ad, ellenben mindaz, amiről tudtok, amit naponta láttok, amit kézzel foghattok és ami az én művem, valóság és mindnyájatok kincse, úgy engedjétek meg, hogy minden érdemet Aspasiára háritsak át és itt mindnyájatok színe előtt valljam, hogy én nélküle soha semmit létre nem hoztam volna. Engem ítél el az, aki őt vétkesnek mondja és e város boldogulásának és szépségének forrását semmisíti meg, aki Aspasiát száműzni akarja. E város minden férfija, akik értéket és dicsőséget jelentenek és akik a rögtől felemelkedve, a művészetnek egy szebb világát építették meg, meghajolnak Aspasia előtt. Az lépjen fel ellene vádlóul, aki többet, nagyobbbat és értékesebbet adott Athénnek, mint ő!

Esküdtbírák! Vigyázzatok, mert a szó, amelyet kimondtok, koszoruvá vagy hóhérbárdá válik. Ez lesz a jutalom, a nyilvános elismerése annak, hogy mit érdemel az, akinek minden mosolya, tette és mozdulata munkára, ujjongó életörömré, halhatatlan alkotásokra ihletett!

Az agóra felett vakító fénnel sütött ki a nap és két vijjogó sas háromszor röpülte körül a hatalmas teret. Perikles érces hangja még ott remegett az oszlopok között és az emberek lassan és kipirulva mozdultak meg, mikor felszabadultak a szavak lenyüggő ereje alól. És akkor, mintha a felismerés nagyszerű lázát élnék, egyre hangosabban és dübörgőbben morajlott fel az elragadtatás és lelkesedés kiáltása.

- Evoie Aspasia! Vessen Hermippos! - hangzott fel mindenfelől.

Az esküdtek tanácskozása alig tartott néhány percig. Az ítéletet Polykletos, a város egyik leggazdagabb, nagytekintélyű polgára hirdette ki.

- Az esküdtek Aspasiát ártatlannak találták és felmentik őt!

Mindenki felugrott és az emberek szinte részegen üvöltöttek boldogságukban. Egyszerre ezernyi virág röpült Aspasia felé, fehér, piros és sárga virágok, amelyekről senki sem tudta, hogyan kerültek elő a bő köntösök ráncaiból. Perikles mindenki szemeláttára magához ölelte és megcsókolta az ő asszonyát és azután úgy indult vele haza királyi diadalmenetben, az ünneplések szakadatlan sora közepette. Az utjukat virágokkal borították és a szobrokról, a templomok oszlopairól Athén izzó, örök dicsőséget hirdető falairól az ő nevük hangzott vissza lelkesen és diadalmasan.

A TÁNCOSNŐ

I.

A lakáj sápadtan, minden ízében remegve dadogta:

- Bocsásson meg, excellenciás uram, lehetetlen... teljesen lehetetlen bemennie a grófnőhöz! Azt izeni, hogy senkit sem fogad!

- Megmondtad neki, hogy a miniszterelnök van itt?

- Igenis, parancsára!

- És mit válaszolt?

- Hogy nem érdekli... nagyon sajnálja...

Az elegáns, szigorú tekintetű férfi haragosan ráncolta a homlokát és idegesen intett a kezével:

- Akkor hát a grófnő engedélye nélkül fogok bemenni. Menj innen!...

A lakáj rémülten, majdnem sírós ábrázattal valami könyörgő mozdulatot tett, de a nagyúr, anélkül, hogy ráhederített volna, a szalónajtóhoz lépett és benyitott.

A következő pillanatban szemtől szemben állott Langsfeld grófnővel, aki meglepetten és felháborodva ugrott fel karosszékéből. A két ellenfél egy pillanatig némán, szikrázó szemmel mérte végig egymást.

- Hogy merészelt ide belépni? - kiáltotta a grófnő.

A miniszterelnök erőt vett magán, igyekezett nyugodtnak és elszántnak mutatkozni.

- Grófnő, vannak pillanatok, amikor a kötelesség erősebben parancsol az udvariasságnál. Nekem mindenáron beszélnem kell önnel.

Az asszony megvető, gúnyos pillantással mérte végig a beszélőt:

- Tudom, excellenciás uram... már értesültem róla, hogy kifogásai vannak ellenem...

A férfi igyekezett fölényes, méltóságteljes lenni. Olyan hangon beszélt, mint a nagy parlamenti viharok alkalmával.

- Bocsánat, grófnő, nekem egyénileg sem kifogásom, sem érzésem nincsen az ön személyét illetőleg. De a hivatal, amelyet elfoglalok, kötelességemmé teszi, hogy megóvjam az országnak és különösen Münchennek, a fővárosnak a nyugalját, amelyet Méltóságod állandóan veszélyeztet...

A grófnő kiegyenesedett, a szeme villámot szórt:

- Ön tulságosan vakmerő, miniszterelnök ur!

- Engedelmet, ismétlem, nem az én véleményemet mondom. De kétségtelen, hogy München csupa izgalom, nyugtalanság, a lakosság forradalmi hangulatban van és mindennek Méltóságod az oka.

- Hát nincs önnek elég rendőre és katonája, hogy rendet teremtsen?

- A nyugtalanság sokkal nagyobb és a hangulat sokkal szenvedélyesebb, semhogy rendőrséggel lehetne lecsillapítani. A lakosság nyíltan hangoztatja, hogy nem tűri tovább egy asszony uralmát. Az egész világ rajtunk kacag. A külföldi lapok karrikaturákat közölnek, amelyek Méltóságod müncheni uralmát szemléltetik. Az ön viselt dolgai túlnőnek a magán-egyén szűk körén, országos ügyekké lettek és nekem, mint az ország első tisztviselőjének, tiltakoznom kell azok ellen. Méltóságod visszaél a király bizalmával és gyengeségével...

A grófnő minden izében remegve ugrott fel:

- Megőrült? Hogy mer velem így beszélni?

De a miniszterelnök ridegen folytatta:

- Grófnő, ma már mindenki tudja, hogy ön Lola Montez néven megfordult Európa minden nagyobb városában és hogy megjelenését mindenütt botrányok kísérték. Párisban Poincaré gróf az ajtaja előtt lett öngyilkossá, ugyanott párbajt vívott egy marquise-zal, akinek férjét csábította el. Varsóban Porwanski gróf volt a kedvese, akinek édesanyja korbáccsal támadt önre...

A grófnő dühösen csapott öklével az asztalra:

- Elég! Azonnal takarodjon innen!

- Még nem fejeztem be. Még nem mondtam meg, hogy ön kegyenceit egyre-másra fényes állásokba ülteti, viszont a méltóságodnak nem kellemes érdemes férfiakat nyugdíjba küldeti. Münchenben már nem I. Lajos uralkodik, hanem a Langsfeld grófnévá előléptetett Lola Montez, a táncosnő...

Lola Montez egészen közel lépett a férfihez. Spanyol vére fellobogott benne, most embert tudott volna ölni, de uralkodott magán. De a szavai szinte izzottak a rettentő gyűlölettől, amellyel válaszolt:

- Ugy látszik, mégsem tud még mindent Excellenciád. Nem tudja, hogy én sajátkezüleg szoktam megleckéztetni az olyan vakmerő ripőköket, mint ön...

- Grófnő, ön elfelejti, hogy kivel beszél!

- Ellenkezőleg. Ön téved, mikor azt hiszi, hogy még mindig Bajorország miniszterelnöke. Még ma megkapja elbocsátó levelét...

A férfi meghajolt:

- Lehet, hogy ezt a botrányt is hozzáfűzi a többihez. De vigyázzon... a fák nem nőnek az égig... borzalmas böjtje következik az ön túlzott farsangjának. Azért jöttem, hogy a veszélyre figyelmeztessen, amely fenyegeti és rábirjam, hogy hagyja el önként az országot. De úgy látom, hogy tulságosan elvakult... Magának tulajdonítsa tehát, ha nagyon keserves lesz a kiábrándulása...

A szép asszony arca szinte eltorzult a dühtől:

- Fenyégetni mer? Ezért még számolunk, uram!

A miniszterelnök dacosan nézett vissza:

- Rendben van, asszonyom!

II.

Lola meg sem várta, hogy a király megszólaljon. Szenvedélyes mozdulattal a karjába vetette magát és zokogni kezdett:

- Bántanak... el akarnak szakítani tőled... üldöznek, mert szeretlek!

És égő orcával, felgyulladva folytatta:

- Félnék, mert tudják, hogy vigyázok rád, hogy nem engedlek a bábjukká süllyedni! - Hát mondd, nem vagy boldog két esztendő óta? Nem adtam néked mindazt, ami szerelmemből tellett? Ifjuságomat, csókjaimat, minden érzésemet... Ha tudnád, hogy hányan haltak meg, hányan örvengtek, amiért nem lettem az övék... De én csak téged szeretlek, csak a te ölelésedre vágyom... Férfi vagy, király vagy... védd meg a nőt, aki szeret és akit szeretsz!

A király azonban komor volt és gondterhesen simította végig homlokát:

- Haragszanak rád, Lola. Azt mondják, hogy elrabolsz a néptől és hogy a szócsöveddé fokozódtam le...

A nő a férfi ölébe vetette magát:

- Mit törödsz velük? Te tudod, hogy boldog vagy-e, vagy nem? És egyedül te ismersz... Nagyravágyó és gögös vagyok... de hát lehet-e más, aki a te szeretőd?

A király keserűen mosolygott:

- Fájdalom, még annyira sem lehetek férfi, mint országomnak legszerényebb hivatalnok. Nincs jogom magánéletet élni, eszköze, gépje vagyok méltóságomnak.

Lola elsápadt. Felugrott a király öléből, a hangja remegett:

- És ezt most mondod, két év után? Felébresztettek? Megfenyegettek? Megijesztettek? Nem mersz tovább szeretni? Oh, hiszen akkor ez egészen más dolog. A névtelen leveleken, fenyegetőző ripőkségeken csak nevettem. Nem törődtem az arisztokráciával, amelynek fáj, hogy nem körükből választod szeretődöt és nem törődtem a miniszterelnök urral, aki ennek a hitvány bandának szolgálatába szegődött. Én csak a szívedet vizsgáltam és azt kérdeztem, hogy szeretlek-e, érdekedben van-e mindaz, amit cselekszem? És a válasz mindig csak egy volt: imádlak! De ha te nem így érzed... akkor persze más! Akkor félre állok... megyek... még ma... az éjszaka! Tulságosan jó voltam hozzád, nagyon bőven osztottam néked a mézet... talán egy kis csömöröd is van... De majd néhány nap múlva... ha elfog a vágy... ha megkivánsz, akkor majd megtudod, hogy mid voltam én neked! Ide fogsz jönni, a fejedet örvengve fúrod majd a párnákba és jajveszékelve fogod kiáltani a nevemet! Akkor odaadnád értem Münchent, a trónodat, minden ostoba cifraságot, mert majd belátod, hogy mindez együtt sem nyújt néked annyi gyönyört és örömet, mint én egymagam.

És könnyes, dacos mozdulattal megállt az ajtóban:

- Nem állok utadba, nem leszek terhedre... Isten veled!

De a király felhördült ijedt, nagy kiáltással: Lola!

Az pedig felkapta szép, fekete hajú fejét, a fürtjei szerteröpködtek, mint a riadt madarak és nem lódult vissza, csak állt megbántott magábaroskadással.

- Lola! - mondta mégegyszer, fehérre rémülten a király, - nem akarom, ne menj...!

És megragadva a nő kezét, ráborult forró, nagy beleakaszkodással, vérének buja megmozdulásával.

A nő csak nézte felülről lefelé sütő alattomos, elégedett pillantással a kezét harapdáló, ráhanyatlott fejet és keményen, határozottan mondotta:

- Választanod kell köztem és az ellenségeim között. Az életemet sem érzem biztonságba közöttük. Az előbb itt volt a miniszterelnököd és megfenyegetett. El kell bocsátanod. Azonnal. Meg kell értetned, hogy nem sikerült a törvetésük...

A király megdöbbenve próbált tiltakozni, de Lola megelőzte:

- Ezt így akarom! Ha gyenge vagy, úgy magamat kell megvédenem, de ezt nem tehetem többé a te oldalad mellett!

A férfi felnyögött mindennel leszámoló, magát megvető, bűnösségét érző tehetetlenséggel:

- Maradj!

S a fekete bachánsnő rácsapott, ajkával perzselte, kezével gyujtogatta:

- Szeretlek...!

S a férfi magát megadó, gyötrelmes aléltsággal könyörgött:

- Csókolj!

III.

A sörház hatalmas különtermében sapkás és szilajos kedvü diákok ültek. A lázadozás, izgatás haragja beléjük tüzesedett, beszéltek és vitatkoztak a királyi palota szégyenteljes botrányáról. Fiatalok és erőstestűek voltak, borba és szerelembe nyujtódzó, szerelmes éjszakákról álmodók. A harag csak úgy másokról szakadt rájuk, de lelkükből néha kilobbant az őszinteség és ilyenkor trágár élcek közepette nyelvüket csettintgették és irigykedve mondták:

- Hej, jó volna egyszer megölelni azt a fekete csudát!

De a komolykodók lecsöngették, haragos szóval lehurrogták a tréfálkozókat és kimondták:

- Tüntetni kell Lola Montez ellen!

És megbeszélték, hogy gúnyrajzot fognak a menet előtt hordani és végighurrogják tiltakozásukat a város legforgalmasabb uccáin.

És mintegy próbaképpen nekieresztett hanggal süvöltöttek:

- Vessen Montez Lola!

A tréfásabbak belerikoltották:

- Beverjük a hálószoza ablakát! Hátha ingben menekül!

Ezen mindnyájan röhögtek és felemelték poharaikat. Az egyik óvatosan megkérdezte a szomszédjától:

- Megkaptad a napidijadat?

- Hogyne! - felelte a kérdezett és megmondta a címet, ahol a zsoldot osztogatták.

- Csak azt szeretném tudni, - dünnyögte csendesen az iménti diák, - hogy egy vetélytársnő pénzeli-e az ügyet, vagy a politikai körök?

De egy szemüveges, hegyes bajuszos diák, aki meghallotta ezt a kérdést, felháborodva rivalt rája.

- Micsoda szemtelen cinizmus ez? Hogy merészelsz ilyesmit mondani? Minden tisztességes ember, aki nem akarja bordélyházzá sülyeszteni az országot, önként állt a tüntetők közé!

- No, de egy nő ellen!

- Egy hetéra ellen, aki bujaságával behálózta a királyt és a legbotrányosabb módon beavatkozott az ország ügyeibe. Kormányt buktat...

- No, ezért csak hálát érdemel... Én például szintén nem rokonszenveztem volt miniszterelnökünkkel...

- Ez a fickó szerelmes Lola Montezbe! - kiáltott fel valaki gúnyosan.

Nagy hahota támadt, a kicsúfolt vörös arccal állt fel és dühösen hadonászott az öklével:

- Mit hencegték... Ha közétek jönne, valamennyien hasra vágódnátok előtte és boldogok lennétek, ha a cipője hegyével belétek rúgna!

- Ohó! - tiltakoztak minden oldalról.

És hogy nagyobb nyomatékot adjanak ellentmondásuknak, megint karban kiabálták:

- Vesszen Lola Montez!

E pillanatban a terem ajtaja hirtelen szétnyílt és a küszöbön egy ragyogó jelenség állt meg. Egy nő, amelyről a szegényes hónaposzobákban élő, boltoslányokkal és kis grizettekkel szeretkező diákok még csak nem is álmodhattak, akihez hasonló legfeljebb a színházak rivaldáin libbent eléjük... amelyről álmódóva sóhajtoztak a versfaragók és azok, akikben művészi vér ágaskodott. A nő, aki elérhetetlen távolságból és reménytelenül sejtelmeskedik bele életükbe, most egyszerre itt van, megfoghatóan, testi valóságban kedvesen, ragyogón és mosolyogva. Ugy nézett körül, mint egy csodálatos jelenség, aki eljött, hogy lehajoljon hozzájuk, beborítsa őket kedvességgel, meleggel, bódulattal. Mindegyik külön úgy érezte, hogy ez a nő hozzájött, az ő életének, fiatalságának nagy csodáját hozza. Csak néztek rá karikára nyílt szemmel, elragadtatva és megdöbbenve. Egy sereg meglepett, lenyüggözött, erejét és akaratát vesztett férfi, aki felett egy pillanat alatt elhatalmasult a nő diadalmas érzéki szépsége.

És a nő megállt, mosolyogva, bájosan és törékenyen, lényéből báj és forróság sugárzott. Olyan volt, mint egy drága gyermek, naiv, megejtő és kedves...

- Uraim, - mondotta, - bocsássanak meg, hogy önök közé jöttem, de hát kitől kérhetnék segítséget, ha nem az ifjúságtól...! Hiszen tudják, üldöznek engem, csak azért, mert szép és fiatal vagyok és mert szerencsétlenségemre egy királyt mertem megszeretni... Én senkinek a haragjával nem törődöm, senki előtt nem védekeztem, mert gyűlölnék és úgysem értenének meg. De önök előtt, látják, könnyes lesz a szemem és összetett kézzel könyörgök: ne higgyenek a rágalmaknak... ne higgyenek a politikai ármánykodóknak. Én nem akarok semmit, nem vágyok uralomra, nem akarok pénzt, hatalmat... csak szeretni akarok... úgy, amint önök szeretik kis barátnőiket!... Boldog szeretnék lenni és többen akarnak megzavarni, ez fáj, ez keresztezi az ő terveiket, akik nem tűrik az emberi boldogságot, mert mindenből és mindenki-ből gépet akarnak gyúrni... Önök azonban fiatalok, megértik még az élet nagy, zengő szépségét... kérem, könyörgöm... védjenek meg!

És egy elragadtatott ifjú elkiáltotta magát:

- Éljen Montez Lola!

És valamennyien mintegy hipnotizálva utána kiáltották: - Éljen Montez Lola!

A csodálatosan szép asszony pedig kitérte két karját és a fiukra szórta virágait, amelyeket kezében tartott:

- Köszönöm... mindegyiknek külön... nagyon köszönöm!

És sorba végig kezét fogott velük, nagy és forró vérszövetségre szövetkezve. Azok meg egymást lökdösték, tolongtak, hogy a közelébe férközhessenek. Meghaltak volna érte és megmámorosodtak a névtelen szerelem sohasem ismert szédületében.

Ugy kisérték ki hintójáig és az uccán végigsüvöltötték erőszakosan és lelkesen: - Éljen Lola Montez!

A rendőrök rémülten szaladtak és jelentették a nagy világfelfordulást a prefektuson:

- Az egyetemi hallgatók Lola Montez mellett tüntetnek!

Másnap reggelre becsukták Münchenben az egyetemet.

A király a menekülő ember magabódításával vetette magát kedvese karjaiba. Tébolyult, mindent elfelejtő, minden fölé lendülő és mindent betöltő felriadása volt ez az érzékeknek. Köröskörül fonták az alattomos hurkot, az uccákon, szalónokban, korcsmákban, gondosan befüggönyözött hivatalszobákban dühösen acsarkodtak a nő ellen és a király tudta, hogy ezt a fergeteges, egyre feszülőbb indulatot nem lehet visszafojtani és végül mégis csak elrabolják tőle kedvesét. Nem beszélt róla, de tudta, hogy szerelmük utolsó napjait éli.

Néha ijedten riadt fel álmából, mert véres látomásai voltak, Lolát látta, amint erőszakosan oltják ki életét. Ezek a kínzó képek annyira gyötörték, hogy szinte minden órában átküldött Lola palotájába, megtudakolni, hogy nem esett-e baja az imádott lénynek? Csodálta és hálás meghatottsággal nézte Lolát, aki bátran, mosolyogva járt a Vulkán tetején, holott tudta, hogy minden szegletből könyörtelen ellenségek lesnek rá.

Lola a királyhoz simult és forró, megejtő hangon suttozta:

- Látod, menekülhetnék, gazdagon, önzőn, fiatalságom teljes virulásában, de itt maradok melletted, kiteve magam a gyilkos merényletek lehetőségének. Mert én csak véled törődöm, véled akarok maradni életem utolsó percéig...!

A nő kalandor vérét izgatta ez a veszélyes játék és talán életében először úgy érezte, hogy valóban szeret.

Minden napot úgy ünnepeltek meg, mint a sors ajándékát, amelyről nem tudni, hogy lesz-e folytatása?

December vége felé járt az idő és úgy látszott, mintha javulna a helyzet. A rendőrfőnök, akinek naponta kétszer kellett a királynak pontos jelentést tennie, tudta, hogy állásával játszik és a legnagyobb buzgalommal nyomott el minden Montez Lola ellen irányuló tüntetést. A gúnyiratokat elkobozták, a lapokat megcenzurálták, egyszóval a nyilvánosság elől eltűnt a Montez-ügy. A szép kegyencnő nyugodtan hajthatott végig fogatán a városon anélkül, hogy botránytól kellett volna félnie. Ámbátor az is igaz, hogy a rendőrség az ilyen kikocsizásokról idejekorán értesült és az egyenruhás és polgári rendőrök nagy csapata figyelte ilyenkor az útvonalat.

Lajos király diadallal fordult szép kedveséhez:

- Megmutattam nékik az öklömet! Már nem mernek ellened támadni...

De Lola tagadólag intett:

- Férfi vagy, férfi módon ítélsz. De mi, nők, tudjuk, hogy az igazi veszedelem nem az, amely nyíltan fenekedik, hanem amelyik titokban veti a tört!

A király színültig töltötte a pezsgős poharakat:

- Rémeket látsz... Igyál és feledd el őket!

És suttogva hajolt a füléhez:

- Szilveszter hajnalát véled akarom tölteni. Este természetesen a hivatalos családi vacsorán veszek részt, de éjfél után, az újesztendő első óráját a te csókkal akarom köszönteni!

IV.

Ilyen karnevális szilveszterre még sohasem készült München. Már napok óta hatalmas falragaszok hirdették a különböző bálokat s alig alkonyodott, sietve görgették le a boltok vasfüggönyeit. A gázlámpák mintha vidámabban világítottak volna, az emberek arcán a várakozás izgalma és öröme égett, mindenki örült a munka utáni fellélegzésnek és a rája várakozó kellemes éjszakának. Ismeretlenek hangos kurjantással üdvözölték egymást és amikor leszállt az est, mindenfelé álarcos, jelmezes embereket lehetett látni, akik hangos mókázással tartottak a kivilágított kávéházak és mulatók felé. Szokatlanul élénk és felfokozott volt a hangulat, a nők úgy kacagtak, sikongtak, mintha régen várt csókok beteljesülését sejtették volna az éjszakában. Itt-ott lampionos menet tűnt fel, ugránczó bohócok papírtrombitákat fújtak, apró játékdobokat vertek s kereplőkkel bosszantották az eléjük kerülőket. Pirosra hevült, jókedvű leányok hógolyókkal hajigálták meg a legényeket és lépten-nyomon folyt egy-egy heves hólapda csata. Boltoslányok óriási virágcserepeket és csokrokat cipeltek, apró cukrászinasok pedig szaporán lépdeltek és büszkélkedve vitték fejükön az óriási tortákat és remekbe készült fagyaltokat.

Lola az ablaknál állt és érdeklődve nézte a tarka, kavargó vidám képet. Egy pillanatra mintha lefejtett volna lelkéről az örökös szorongás. Ma mindenki jókedvű, örül az életnek, kinek is jutna eszébe a bosszú, gyűlölet, harag fekete nyálát fröcsögtetni ilyenkor? Tizenegyre jár, a király nemsokára befejezi a családi vacsorát, még csak az éjféλι harangszót kell megvárnia, fogadni a szerencsekívánatok és azután idejön... Akkor majd együtt köszöntik az új esztendőt. Lola egy pillantást vetett a remekül megterített asztalra, amelyen kristálypoharak, vert ezüst edények, aranyozott evőeszközök sorakoznak egymás mellett. A hatalmas ezüstvázákban óriási orchideák illatoztak és mosolygós rózsák, amelyeket az udvari kertész termelt remekbe üvegházaiban. A jeges vederben már be volt hűtve a pezsgő és Lola mosolyogva igazított meg egy kis tányért, amelyen néhány különleges spanyol sütemény volt. Ezt ő maga készítette, meglepetésül a királynak, aki nagy inyenc volt és szerette az édességeket. Azután odament az állótükör elé, kedvtelve nézegette magát és elégedetten simította végig halványzöld selyemruháját. Még egyszer gondosan megvizsgálta, hogy kifogástalanul van-e rizsporozva, az ajkára egy kis rouget kent, a szemöldökét tussal megjavította és egy kacér mozdulattal megigazította nyakán a hatalmas gyöngygyűrűket és hajában a briliáns diadémot. Nagyon szép volt, ehhez csakugyan nem férhetett kétség. S mint valami meleg, villanyos áramlat bizsergett végig ereiben diadalmas fiatalságának, ruganyos erejének az érzése. Kitérte a karját nyújtózkodó mozdulattal, mintha elvágyna a megvénült óesztendőől és az újnak, fiatalnak, izgalmas titkokkal telinek kínálná fel magát. Visszament az ablakhoz és szinte hangosan felkacagott jókedvében. Odalent már jókedvű, italos emberek dülöngtek, a szemközti gázlámpához is tehetetlenül támaszkodott egy részeg. Zsebéből még kikandikált a pezsgős üveg. A járókelők megálltak, közülök is néhányan már alaposan felöntöttek a garatra és mintha rögtönzött bankettet tartának, innen is, onnan is előkerült a likőrös és boros üveg, kocintottak, ittak nagy barátkozással. A palotaőrök tréfás megjegyzéseket kiabáltak feléjük, melyekre azok hasonlóan válaszolgattak és baráti kortyra nyújtogatták palackjaikat az átfázott katonáknak, akik nagyokat húztak a tüzes italból.

Lola mulatott a fantasztikus ruhákba öltözött tömegben, amely egyre nagyobb gyűrűben állta körül a mulatság központját képező részeg márkit. Mintha München valamennyi jelmezesének erre vitt volna az útja, mindenfelől szállingóztak a kéményseprők, lovagok, bohócok, olasz énekesek, a tér egészen megtelt, lehetett már vagy ezer, kétezer ember... lármáztak, nevettek, a palotaőröket valósággal elnyelte áradatuk. És ez a lármás, hullámzó, kavargó tömeg egyre közelebb gyűrűdzött a palota kapujához. Lola megijedt és felsikoltott. Valami megmagyarázhatatlan rémület fogta el és az asztalhoz rohanva felkapta a csengettyűt. Hevesen és idegesen rázta meg néhányszor, de senki sem jelentkezett. Reszketve és nagy felindulással a folyosóra rohant és hangosan kiáltotta szolgálattelvő komornája nevét:

- Katalin! Katalin!

Zavaros, értelmetlen zsvaj volt a válasz, amely a lépcsőház felől morajlott fel nyugtalanító összevisszaságban.

- Johann, Karl! - kiáltotta még egyszer magánkívül Lola. - Fegyverbe!

A következő pillanatban már körülfogta és felkapta a tömeg, betömték a száját és vitték lefelé a lépcsőkön.

- Ez a halál! - gondolta Lola. És a szivét megdermedni érezte félelmében, a nyelve elzsibbadt halálos rettegésében.

A jelmezes összeesküvők közül azok, akik lent maradtak a téren, ezalatt tovább üzték tréfáikat, de közben élesen figyelték a környéket, hogy nem jönnek-e nem kívánatos elemek? És úgy tettek, mintha észre sem vették volna azt a kis csapatot, amelyik sietve és izgatottan hurcolt egy kétségbeesetten vergődő asszonyszemélyt a szomszédos ucca felé, ahol már türelmetlenül kapálta a köveget egy lefüggönyzött kocsi elé fogott négy tüzes paripa. Mikor már fent ültek a kocsin, Lola köré három álarcos fegyveres férfi telepedett. Kezükből pisztolyok. Mikor látták, hogy Lola már fuldoklik és az arca bíborvörösre duzzad, kivették szájából a zsebkendőt.

- Hová visznek? - kérdezte zokogva a szerencsétlen nő.

Az egyik férfi megmozdult, kezében fenyegetően emelkedett fel a pisztoly:

- Ne kérdezzen és ne jajveszékелjen grófnő! Egy hangos szó és ön életével játszik!

*

Két napja robogott már váltott lovakkal a hintó. Lola megértette, miről van szó. Valamelyik idegen ország határára viszik, ott fognak végezni vele. Nem merik a gyilkosságot Bajorország területén végrehajtani, félnek a bűnjelektől, a király messzire nyúló kezétől. Tehát a határon túl...

A borzalmas rettegés megsápasztotta, összetörte. Egyre sírt, visszautasított minden élelmet, amelyet gyanus kis országúti csárdákban tálaltak elébe.

Lola úgy számította, hogy akár Franciaország, akár Olaszország felé mennek, már el kellett volna érniök a határt, de a kocsijuk nyilván nagy kerülővel és vargabetűvel halad, hogy félrevezessék az üldözőket.

Harmadnap estére egy erdei tisztáson rászólt az egyik kísérője:

- Szálljon le grófnő és kövessen!

Lola félig holtan, minden ízében remegve engedelmeskedett. Néhány lépést haladtak csak, akkor a férfi rámutatott egy hosszúkás asztalra, amely egy ütött-kopott erdészkunyhó mellett állott és tovább parancsolt:

- Üljön le az asztal melletti székre és írja, amit diktálok!

Papír és finoman metszett libatoll már oda volt készítve. Lola szótlánul engedelmeskedett. És írta, amint a férfi diktálta:

- ...Tudatom véled, hogy a magam akaratából hagytalak el és soha többé hozzád vissza nem térek. Mindent, amit kaptam és az ország pénzéből jogtalanul eltulajdonítottam, visszaszámaztatom Reád. Unom Münchent és az egész szánalmas komédiát, amelyet két esztendeje játszunk... Felejts el, aminthogy én is elfelejtelek!

Lola Montez.

Az aláírásnál elakadt a tolla, hangosan sírva fakadt.

- Irja! - rivalt rá az álarcos. - Vagy azt akarja, hogy nyomatékosabban kényszerítsem erre?

És Lola inkább holtan, mint elevenen aláírta a borzalmas sorokat.

Az összeesküvők ekkor hozzáléptek és bekötötték a szemét:

- Menjen előre, majd mi vezetjük!

A szerencsétlen nő hideglelés reszketéssel, félig tébolyultan vetette magát térdre:

- Ne öljenek meg... élni akarok!

Az egyik előrelépett:

- Lola Montez... most megizlelted a halál lehelletét! Megkegyelmezünk nyomorult életednek, de előbb esküdj meg, hogy soha többé bajor földre nem teszed a lábadat!

- Esküszöm, az egy élő Istenre...!

- Ugy vigyázz, hogyha bármikor megszegnéd ezt az esküdet... tízezren vagyunk, akik végrehajtjuk rajtad a halálos ítéletet...!

Azután közrefogták és vagy két óra hosszat vezették kanyargós utakon. Akkor azután leoldották szeméről a köteléket. Lola ámulva nézett körül.

Egy bájos kis francia falu határában álltak.

Az egyik férfi néhány aranyat nyújtott át neki.

- Ennyi elég lesz, hogy postakocsit fogadj és visszatérj Párisba, ahol bizonyára várnak már barátaid...!

És megfordulva, magára hagyták Lolát, aki kimerülten és zokogva roskadt egy szénaboglya tövébe. Azután lassankint erőt vett magán, felállt és még egyszer visszanézett a határon túlra, Németország felé, ahol olyan csodálatosan magasra lendült sorsa. Érezte, hogy minden, ami ragyogás és napfény volt életében, leáldozott és ami ezentúl vár rája, csak egyre halványodó visszfénye lesz ennek az elmúlt boldogságnak.

És lehajtott fejjel, lassan, fáradtan indult a falu felé.